ग्रंथ संबंधी अमारो अभिप्राय.

आ ग्रंथ छपाया पहेलां तेनुं आद्यंत अवलोकन करीने ज्यां सुधारवा जरूर जणाइ त्यां सुधारवा ग्रंथकर्त्ताने सूचव्युं हतुं, तेथी तेमणे फेर कॉपी करतां लक्ष्य राख्युं लागे छे. उक्त ग्रंथ तयार करवामां पि. माणेकलाल मंगळजीए अथाग परिश्रम लीधो छे. तेमज पुष्कळ वखतनो व्यय करी अनेक शंकित स्थळे पूछवा लायक विद्वान् साधुओ तथा श्रावकोना अभिप्राय मेळवी जेम बने तेम काळजीथी अभक्ष्य अनंतकाय संबंधी सविस्तर व्यान आपवा प्रयत्न कर्यो छे. हवे श्राविक श्राविकाओने उक्त विषय बाबत एक उपयोगी गाइडनी गरज सारे एटले दरजे ग्रंथकर्त्ताए तेमां प्रयत्न कर्यु छे, ते फळीभूत थाओ! विशेषे करीने प्रस्तुत ग्रंथ जैन मतानुयायीने उपयोगी छे, केमके अभक्ष्य अनंतकायने समजी तेनो त्याग करवामां जैनो जेवा मशहुर छे तेवा अन्य मतानुयायी नथी; तोपण जो आ ग्रंथने कोइ तत्त्वरुचि होइ मध्यस्थता पूर्वक वांचशे तो ते कांइने कांइ लाभ मेळवी शकशे. छपायेलो ग्रंथ में उतावळथी उपर टपके जोयो छे; एकंदर तेथी खरी जनोने तो लाभज समजे छे; इतमां थोडा जोनारा छिद्र बुद्धिने तो तेथी लाभ न थइ शके ए स्वाभाविक बनवाजोग छे. आ नानो ग्रंथ छपायो पण कर्त्तानुं वयमां केटलुं न्यून छे, तथा व्रत नियमोमां तेनी केवी द्रढ टेक छे, ते प्रसंगे कहेवी आवे छे. जेनी प्रशंसा करवानो अत्र अवकाश नथी. फक्त हुं तो धार्मिक अत्र सफळ थाय माटे दरेक तत्त्वजिज्ञासु सज्जनने आ ग्रंथ आद्यंत वांची तेमांथी सार ग्रहण करी तेवा मात्र भला- ॰, करो अत्र विरमुं छुं. ली. मुनि कर्पूरविजय.

प्रस्तावना.

व्रतधारी श्रावको मुख्यत्वे करीने बावीश अभक्ष्यना त्यागी होय छे तेमना उपयोगनी जागृतिने अर्थे तथा अन्य भव्य प्राणिओनां हितने माटे बावीश अभक्ष्य, अनाचरणीय वस्तुओ वगेरे संबंधी किंचित् अधिकार दर्शाव्यो छे, ते वांची विचारी तदनुसार वर्तन राखवा तेओ यथाशक्ति उजमाळ थशे तो स्वपरने अति हितकारी थशे. केटलाक बंधुओ बावीश अभक्ष्य अगर बीजा नियमो ले छे पण तेनुं यथार्थ स्वरुप समज्या वगर लेवाथी पाछळथी व्रतमां स्खलना पडे छे, जेथी यथायोग्य तेनुं वास्तविक स्वरुप समजवाने माटे आ प्रयास कर्यो छे. जेमांनी घणीखरी बाबतोनो खुलासो विद्वान् मुनिमहाराजाओ तथा उपयोगवंत श्रावको वगेरेने पूछी लख्यो छे. केटलीक बाबतोमां मतभेद होवाथी मध्यस्थपणुं राखवुं उचित जाणी यथायोग्य लख्युं छे; छतां पण शंका जेवी बाबतोनो विशेष ज्ञानी पासेथी निर्णय करी लेवो. आ ग्रंथमां मतिमंदताथी जे कांइ श्रीवीतरागनी आज्ञा विरुद्ध लखायुं होय ते संबंधी श्रीसंघ समक्ष मिथ्यादुष्कृत दउं छुं तथा दृष्टिदोषथी जे कांइ कानो, मात्रा, अनुस्वार तथा ह्रस्व दीर्घनी भूल रही गइ होय तेने माटे सुज्ञ वाचकजनने ते सुधारी वांचवा सविनय प्रार्थना करुं छुं.

[illegible] लगा। [illegible] [illegible] से [illegible] [illegible] [illegible] के [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

बोले अन्यथा ते सावद्य जाणवी. जेथी अष्ट प्रवचन माताना रक्षक मुनिमहाराजाओने पण अमे प्रार्थना करीए छीए के प्रमाद त्यजी मुहपत्ति के जे नामनी थइ गइ छे. तेनो सद्‌उपयोग करवा काळजी राखवामां आवे तो पासे रहेनारा श्रावक श्राविका वर्ग पण तेनो सदुपयोग करतां शीखे. रस्ते चालतां पण ज्ञान नाभि उपर अने मस्तक नीचे (छाती सरखुं) राखवुं; जेम राजा, शेठ सन्मुख आवतां उभा थइने तेमनुं बहुमान करीए छीए तेम ज्ञाननुं बहुमान, वंदन, पूजन करवुं. जो ज्ञानावरणीय कर्म शीघ्र क्षय करवां होय तो ज्ञाननी आशातना कोइ पण प्रकारे न थाय तेवो शुद्ध उपयोग राखो जेथी लोकालोकप्रकाशक उत्तम केवळज्ञान प्राप्त थाय. सुज्ञेषु किं बहुना ?

लि० ग्रंथकर्त्ता.

भूमिका.

प्रिय वांचनार !

कोइ कोइ जातिनी देशी परदेशी दवाओ, हमेशनी उपयोगनी वस्तुओ, घन अने प्रवाही पदार्थो, के जे दोषवाळा छतां ते वस्तु-ओनी उत्पत्ति अने दोषना ज्ञानना अभावे भवभीरूजनोथी पण ते वस्तुओ जाण्ये अजाण्ये वपराशमां लेवाती; तेमज पाश्चिमात्य छायाना वधु संसर्गथी भक्ष्याभक्ष्यनो विवेक वहुज ओछा हृदयोमां रहेवा पाम्यो अने तेने लइने घणीक वस्तुओ के जे एक जैन तरीके ओळखाती व्यक्तिने कदी पण नहीं खावी पीवी जोइए एवी वस्तुओ पण वपरावी शरु थइ; आवा समयमां दोषवाळी अभक्ष्य अनंतकाय वस्तुओ के जे शुं कारणथी नहीं वापरवी जोइए? वा परवाथी शुं दोष थाय छे ? ते अने तेने लगती वधु हकीकतो सू चवनारा एक पुस्तकनी खास जरुर हती; तेवा समयमां जुनाग निवासी मी. प्राणलाल मंगळजीए केवळ उपकार बुद्धिथीज अ ग्रन्थनी योजना करी छे. जे जरुरीयातना वखतमां जिज्ञासु जनो घणीज उपयोगी थइ पडवाथी प्रथमनी आवृत्तिओ टुंक मुदत थइ रही छे; हजु पण पेयापेय अने भक्ष्याभक्ष्यनी बाबतनो वि प्राप्त करवाना जिज्ञासुओ तरफथी उपराउपरी मागणीओ थव आ आवृत्तिमां बनतो सुधारो वधारो करीने छपावी छे. आ ग्रं

देवलोक पहोंचेल श्री भावनगर निवासी शेठ मोदी अमरचंद जसराजे लखी आपेल दाखल करी छे.

आ पुस्तक वांची धर्मना रसीको पुरुषो पोते अभक्ष्य वस्तु-ओनो त्याग करशे अने अन्यबन्धुओ ने समजावी, उपदेशथी समजावी त्याग करावशे तो योजकनो अने अमारो उद्देश अने प्रयत्न सफळ थयो समजीशुं.

आ ग्रन्थना योजक के जेमणे पोतानो किंमती वखत रोकी केवळ हितबुद्धिथीज आ बाबतोनी माहिती मेळवी ग्रन्थरूपे योजना करी छे ते बदल तेमनो तथा आ ग्रन्थने तपासी सुधारो वधारो करवानी सूचना आपी छे तेमनो आ प्रसंगे अमो अंतःकरणपूर्वक आभार मानीए छीए अने पुनः पुनः आवाज परमार्थना कार्य करशे, तन, मन, अने धननो यथाशक्ति भोग आप्या करे, एवुं इच्छी विरमीए छीए.

लि. प्रसिद्ध कर्त्ता.

[illegible] आवृत्तीची प्रस्तावना.

[illegible] छापली व [illegible] भाग [illegible] आणी [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

अनुक्रमणिका.

बावीश अभक्ष्य वर्णन १
चलित रस आश्रयी सूचना ३७
बत्रीश अनंतकाय ६४
बावीश अभक्ष्य उपरांत बीजी अभक्ष्य चीजो... .... ७२
बहु आरंभ थतां तृप्ति न थाय अने पाछळथी हिंसा बहु थवाना
कारणे वर्जवा योग्य वनस्पतिओ... .... ८९
दर्शन विरुद्ध तथा लोक विरुद्धना कारणे वर्जवा योग्य
वनस्पतिओ ९२
त्रसजीवनी बहु हिंसा थवाना कारणे वर्जवायोग्य वनस्पतिओ ९३
फागण सुद १५ थी कार्तिक शुद १५ सुधी वर्जवा योग्य
वनस्पतिओ ९४
आर्द्रा नक्षत्रथी त्याग करवा योग्य वनस्पतिओ ९५
चोमासामां त्रस जीवो पडवाना कारणे वर्जवा योग्य वनस्पतिओ ९७
चालु वपराशमां आवती वनस्पतिओ ९८
सचित्त त्यागी, द्वादश व्रतधारी तथा चौद नियम धारनारने
सचित्त संबंधी ध्यानमां लेवा योग्य केटलीक बाबतोनो
खुलासो १०
शुद्ध जैनोने ध्यानमां लेवा योग्य सूचनाओ ११
संमूर्छिम मनुष्यनी प्रमादवडे थवाती हिंसा १२
परमार्हत कुमारपाळ भूपाळना बारव्रतनी संक्षिप्त नोंध ... १३

श्री लक्ष्मी रत्नसूरिकृत अभक्ष्य अनंतकायनी सझाय.

ढाळ—जीन सासन रे सूघी सद्दहणा धरे,
सुणी गुरु मुख रे नवे तत्व निरता करे;
मिथ्यामति रे कपट कदाग्रह परिहरे,
सही पाळे रे ते नर समकित मन खरे;

त्रुटक—मनखरे समकित शुद्ध पाळे, टाळे दोष दया परो,
धुर पंच अणुव्रत त्रण गुणव्रत, च्यार शिक्षा व्रत धरो;
इम देशविरति क्रिया निरति, करो भवियण मन रुली,
दाखवी नियगुण परह केरा, दोष मम काढो वली. १

ढाळ—मम काढो रे लोभी नर कूडो करो,
जाणी सावद्य रे अभक्ष्य बावीसे परहरो;
वड पींपळ रे पीपरीने कठुंबरो,
उंबर फळ रे रखे तुमे भक्षण करो;

त्रुटक—रखे भक्षण करो माखण, मद्य मधु आमिष तणुं,
विष हिम करहा छांडी परहा, दोष मूल माटी घणुं;
परिहरो सज्जन रयणी भोजन, प्रथम दूरगति बारणुं,
मपकरो च्याळु[1] अति असुरुं, रवि उदय विण पारणुं. २

---

१ वाळु.

ढाळ—अथाणुं रे अनंतकाय सवि निर्मांगे,
कानुं गोरस रे मांहे कठोळ न जीमीयें;
वळी वेंगण रे तुच्छफळ सवि छोडीये,
आपणपुं[1] रे व्रत लीधुं नवि खंडीये.

त्रुटक—नवि खंडीए सवि जीव भेद, देह फळ घन भंगनुं,
अज्ञात फळ बहु बीज भक्षण, चलित रस हुये जेहनुं:
गंबर आणी अभक्ष्य जाणी, तजो ए बावीशए,
गुरु वयण विगते वळीय सीखो, अनंतकाय बत्रीश ए. ३

ढाळ—अनंती रे कंद जाति जाणो सहु,
जस भक्षण रे पातिक बोल्या छे बहु;
कपूरई रे हळदर नीली आदु वळी,
वज्र सूरण रे कंद वेहु कुमळी फळी.

त्रुटक—जे फळीय कुमळी बीज पाखे, चाखे चतुर न आंबली,
आलू पींडालू थेग थुहर, शतावरी लसण फळी:
गाजर मूळा गळो गिरणी, विरहाळी टंक वथ्थुलो,
पल्लंक सूरण बोलचोली, मोथनीली सांभळो. ४

ढाळ—वंस करेलां रे कुंपळ कुअलां तरुतणा,
अंकूरा रे लोढा ते जळ पोंयणा;
कुंआरी रे भमर वृक्षनी छालडी,
जे कहीयें रे लोके अमृत वेलडी.

---

[1] आपणुं.

त्रुटक—वेलडी केरा तंतु ताजा, खिलोडाने खरसूआ,
भूंई फोडी छत्राकार जाणो नीलफूल ते सवि जूआ;
बत्रीस लोक प्रसिद्ध बोल्या, लक्ष्मी रत्नसूरी ईम कहे;
परिहरे जे बहु दोष जाणी, प्राणी ते शिव सुख लहे.

इति अभक्ष्य अनंतकायनी सझाय संपूर्ण.

अथ श्री सचित्त अचित्त विचार सज्झाय.

प्रवचन अमरी समरी सदा, गुरुपय पंकज प्रणमी मुदा;
वस्तु तणुं कहूंकाळ प्रमाण, सचित्त अचित्त विधी जीमलीयो जाण. १
बेहु रुतु मळी चोमासामान, षट् रुतु मळीने वर्ष प्रमाण;
वर्षा शीत उष्न त्रीहूं काळ, त्रिहुं चोमासे वर्ष रसाळ. २
श्रावण भाद्रवो आसो मास, कार्तिक वरसाळो वास;
मागशीर पोष माहाने फाग, ए चारे शीयाळा लाग. ३
चैत्र वैशाख ने जेठ आषाढ, उष्नकाळ ए चारे गाढ;
वर्षा शरद शिशिर हेमंत, वसंत ग्रीष्म षट् रुतु एम तंत. ४
वर्षा पनर दिवस पकवान्न, त्रीस दिवस शीयाळे मान;
वीस दिवस उनाळे रहे, पछी अभक्ष्य श्री जीनवर कहे. ५
रांध्युं विदल रहे चिहुं जाम[1], ओदन आठ प्रहर अभिराम;
सोळ प्रहर दहिं कांजी छास, पछी रहे तो जीव निवाश. ६

---

१ चार पहोर

पापड लोड्या वडक ममाण, चार महर पोळीनुं मान;
मात्र प्रमुख नीवीगय पक्वान्न, चलितरसें तस काळनुं मान. ७
धान धोयण छ घडी परमाण, दोय घडी जळत्राणी जाण;
फळ धोयण एक महर प्रमाण, त्रिफळा जळ बे घडीने मान. ८
त्रणवार उकाळे जेह, शुद्ध उष्नजळ कहिये तेह;
महर तीन चउ पंथ प्रमाण, वर्षा शीत उनाळे जाण. ९
श्रावण भाद्रवडे दिन पंच, मिश्र लोट अणचालित संच;
आसो कार्तिक चिंहुं दिन जाण, मागशीर पोष दिन तीन प्रमाण १०
माह फागणे कह्या पण जाम,[1] चैत्र वैशाख चिंहुं पोर अभिराम;
जेठ आषाढ महर त्रण जोई, तद उपरांत अचित्त ते होई. ११
अलसी कोद्रवा कांग ने जवार, साते वरसें अचित्त रसाळ;
विदल सर्व तल तूयरी वाल, पांचे वरसें अचित्त रसाळ. १२
गहुं शालि खडधान कपास, जव त्रिहुं वरसें अचित्त ते खास;
सीत ताप वर्षादिक जोई, सचित्त योनी अचित्त ते होई. १३
हरडे पींपर मरिच बदाम, खारेक द्राख एला[2] अभिराम;
शत जोयण जलवटमां वहे, शाठ जोयण थलवटमां कहे. १४
धुम अग्नि परियट्टण करी, अचित्त योनी तस थाये खरी;
सचित्त योनी प्रवहणनी जेह, थाये अचित प्रवचन कहे तेह. १५

---

१ पांच पहोर. २ एलची.

गेरु मणशिल लूण हरियाळ, आवे जलवट मांहे रसाळ;
ते अचित्त होये प्रवचन साख, पण लेवानी नहि तस भाख. १६
धोळो सिंधव कह्यो अचित, श्राद्ध विधें अक्षर परतित;
ईलादिक ओला जे थाय, तेह अचित्त थापना नवि थाय. १७
खोरुं घृत जे कालातीत, पलटाए वरणादिक रीत;
काचूं दूध विदल संयोग, थाये अभक्ष्य कहे मुनि लोग. १८
चार प्रहर रहे जुगली राब[1], शोल प्रहर राईतुं अजाव;
दहिं राई विदलें देवाय, उष्न करे तो शुद्धज थाय. १९
कडा विगय परि शेक्युं धान, मूहूर्त चोवीश गोमूत्रनुं मान;
ढुंढणीयादिक विदलनी दाळ, शेक्यां धान परें तसमकाळ. २०
चार प्रहर शीरो लापसी, विदल परें ते प्रवचन वसी;
जीहां जेहनो काळ पूरो थाय, तिहां ते वस्तु अभक्ष्य कहेवाय. २१
अथाणां प्रमुख सहु जाण, चलित रसें तसकाळनुं मान;
वलवणादिक केरो काळ, शास्त्र मांहे छे तेह विशाळ. २२
तेह भणी इंहां नाण्यो एह, अल्प बुद्धिने पडे संदेह;
आर्द्र धान अंकूरा निकळे, ते सहु वस्तु अभक्ष्यमां भळे. २३
ए बोल्यो लवलेश विचार, विस्तार प्रवचनसारोद्धार;
धीर विमल पंडित सुपसाय, कवि नयविमल कीधी सझाय. २४

ईति श्री सचित्त अचित्त विचार सझाय संम्पूर्ण.

---

१ जुवारनी पातळी घेंस.

शुद्धिपत्र.

पानुं	लीटी	अशुद्ध	शुद्ध.
२	१०	सिद्धांतमांथा	सिद्धांतमांथी
७	४	क्षत्रियोने	क्षत्रीयो तथा
७	६	बळपुष्टि	बळपुष्टि माटे
७	७	लोलपा	लोलुपी
७	२१	ज्यां	जेथी
१०	३	त्यारे	तेम
१०	१०	ने	जे
१६	३	ले	छे
१९	२०	उघो	ऊंधो
२५	१७	के	ते
२८	१३	वाळ	वाल
३७	१८	चणानो	चणाना
३८	८	ते	०
४४	१८	सुकाइ जवुं	सुकाई जवुं जोइए
४६	१	कळा	काळ
४७	१२	थाय छे	थाय छे ते
४८	९	वधल	वधेल
४९	३	ग्रीप्म	ग्रीष्म
४९	१९	विमुख	विमुख
५२	१८	नवी	नवी साथे
५३	२०	वजारमांथो	वजारमांथी
५३	२२	दधनुं	दूधनुं

५५	२२	राखवा	राखवो
५७	२१	आपे	आथे
६२	१४	आपणा	आपणो
७०	६	परघेर	०
७५	७	पाणीचां	०
७८	१७	त्यारेज	ज्यारे
८३	१६	ने खावी	०
८३	२१	दिल्हा	दिल्ही
८८	५	वर्त छे	वर्ते छे.
९२	१७	कारेळां	कारेलां
९२	१८	टोंडोरां	टींडोरां
९८	१८	काचां	०
९९	१६	शक्ता	शक्ती
१००	४	लोलोतरीनो	लीलोतरीनो
१००	२१	व्याख्यान श्रावण	व्याख्यान श्रवण
१०२	१६	सचित्त छे ते	०
१२६	२०	लाही	लोही
१३२	१२	अन	अने
१३५	२१	विप	विषे
१४४	४	पूर्व पण आद्रकुमार	पूर्वे पण आर्द्रकुमार
१४५	१२	निज	जिन
१४६	६	ग्रहव्रत	ग्रहवंत
१५०	२	एकादशनादि....	एकाशनादि
१५२	७	वर्तवु	वर्तवुं
१६०	१६	०–३–०	०–३–६

॥ नमः श्रीपरमात्मने ॥

अभक्ष्य-अनंतकायविचार.

मंगलाचरण.

जेणे अति दुष्कर एवो तप करी राग द्वेषनो क्षय करी विशाल शिव समृद्धि प्राप्त करी छे एवा निकटोपकारी शासन नायक श्रमण भगवंत श्री महावीर जिनेश्वरने अमे नमस्कार करीए छीए.

जे अष्ट मदनो जय करवा साथे इंद्रियोनुं दमन करवामां तथा उत्तम धर्म ध्यान, शुक्ल ध्यान, ध्यावामां तत्पर छे एवा श्रीमान् मुनियोमां प्रधान गणधर महाराज तथा पूर्वाचार्यो अमारुं मंगल करो !

चौद पूर्वधारी श्री भद्रबाहुस्वामी, स्थूलीभद्रजी, दशपूर्वी श्रीवज्रस्वामी तथा श्रीदेवर्द्धिगणिक्षमाश्रमणादि निर्ग्रंथ साधुओनुं अमोने शरण होजो !

श्रीमृगावती अने श्रीचंदनबालाप्रमुख साध्वीजीना उत्तम चारित्र, शियल तथा विनयादिक गुणोनुं अमने अनुमोदन अहर्निश हो !

श्रीआणंदजी, श्रीकामदेवजी, श्रीपुणियाजी अने श्रीजीरणजी प्रमुख श्रावकोनां उत्तम द्वादश व्रतो, ज्ञान, दर्शन, चारित्र

ए रत्नत्रयीनी आराधकता तथा दृढ सम्यकत्वादि उत्तम आचारोनुं अमे शीघ्र अनुकरण करता थइए !

श्रीसुलसा अने रेवतीप्रमुख शियलवती श्राविकाओना दृढ सम्यक्त्वादि सुचरित्रोनुं स्मरण, अनुकरण अमने सदा प्राप्त थाओ!

श्रीजिनशासननी अधिष्ठायिका श्रीसरस्वती देवी सकल सिद्धि आपो !

श्रीमहावीर भगवंतना शासननी रक्षा करवावाळा मातंग यक्ष देवता तथा सिद्धायिका देवीनी स्तुति विघ्नशांति माटे करुं छुं.

श्रीजैनधर्ममां तत्पर सम्यग्दृष्टिदेवनुं स्मरण करीने अभक्ष्य-अनंतकायविचार नामना ग्रंथनो श्रीसूत्र सिद्धांतमांथा उद्धरीने जिनाज्ञानुसारे प्रारम्भ करीए छीए.

श्रावकने उत्सर्ग मार्गे तो प्रासुक आहार लेवो कह्यो छे. जो शक्ति न होय तो सचित्त त्यागी होय, जो ते पण न करी शके तो बावीश अभक्ष्य अने बत्रीश अनंतकायनो तो जरुर त्याग करे.

पंचुंबरि चउ विगई, हिम-विस-करगे अ सव्वमट्टी अ ।
राईभोयणगं चिय, बहुबीअ-अणंत—संधाणा ॥ १ ॥
घोलवडा वायंगण, अमुणिअनामाइं पुप्फफलाइं ।

---

१. अणंत—बत्रीश अनंतकायनुं वर्णन बावीसमुं दर्शाव्युं छे, बाकीना क्रमवार लख्यां छे.

तुच्छफलं चलिअरसं, वज्जे वज्जाणि बावीसं ॥ २ ॥

भावार्थ-पांच प्रकारना उंबर फल ५, चार महा विगइ ९, हिम १०, विष ११, करा १२, सर्व जातनी माटी १३, रात्रीभोजन १४, बहुबीज १५, अनंतकाय १६, बोळ अथाणुं १७, घोलवडा, १८, वेंगण १९, नाम न जाणीए एवा अजाण्या फूल फळ २०, तुच्छ फळ अने चलित रस २२, ए बावीश वर्जवा योग्य अभक्ष्योने वर्जवा जोइए. १-२.

१ *वडनी पीपु (टेटा), २, पारसपींपळीनी[1] तथा पींपळानी पीपु, ३ प्लक्ष (पींपळनी जाति छे), ४ उंबर (गुलर) नी पीपु, ५ कठुंबर (काळुंबर) नी पीपु, ए पांचे वृक्षना [2]फळमां घणा सूक्ष्म त्रस जीवो होय छे, जेनी गणत्री थइ शकती नथी माटे ते सघळां अभक्ष्य छे, तेथी तेनो त्याग करवो. दुर्भिक्षमां अन्न न मळे तोपण विवेकी पुरुषो पूर्वोक्त फळो खाय नहि.

६ मद्य; ७ मदिरा; ८ मांस; ९ माखण; ए चारे वस्तुनो जेवो रंग छे तेवाज रंगना तेमां निरंतर असंख्य जीवो उपजे छे, माटे ते अभक्ष्य छे; वळी ते चार महाविगइ अति विकार करवावाळी छे.

---

* आ टेटामां अति सूक्ष्म बीज तथा जीव घणा छे.

१ पींपरनी पेपडीमां सूक्ष्म बीज अने जीव घणां छे.

२ कोइपण फळमां जेटलां बीज तेटला जीवो वनस्पतिकायना जाणवा. ते थवानी अल्प स्वाद सारु हिंसा करवी ते युक्त नथी.

तेनुं विशेष वर्णन योगशास्त्र, जैन तत्त्वादर्श विगेरेमां दर्शाव्युं छे, जेथी अत्र संक्षेपमां कह्युं छे.

[१]मध-वाघरी लोको मधनां पुडां लावे छे त्यारे प्रथम तेओ ते जग्याए धूमाडो करी मधमाखीओने अत्यंत त्रास उपजावी तेना घरमांथी काढे छे; तेमां नानां बच्चांओ अनेक होय जेओ उडवाने अशक्त होवाथी तेना प्रिय प्राणथी मुक्त थाय छे. जेम एक माणसे घणा वर्ष पर्यंत अत्यंत परिश्रमथी संग्रहेलुं धन होय ते एक रात्रिमां चोर आवी चोरी जाय त्यारे तेने तथा तेना कुटुंबने केटलुं दुःख थाय ? तेमज आ अनेक जीवोए घणा वखतना करेला परिश्रमथी स्वभक्षण अर्थे तैयार करेलुं मध (तेओनुं मधपोडुं-आनंदी गृह) वाघरी वगेरे अनार्य लोको तेने अत्यंत किलामणा (पराभव-कष्ट) उपजावी चोरी जाय त्यारे तेओने केटलुं दुःख थतुं हशे ? अने तेवा अनार्य लोकोने आपणे उत्तेजन आपीए ते केवुं त्रासजनक! वळी ते मधमां निरंतर असंख्य जीवो उपजे छे, तेथी तेनो अवश्य त्याग करवो युक्त छे. कोइ रस लंपटताथी मध खाय ए वाततो दूर रही, पण जो औषध माटे मध खाय तो पण ते नरकनुं कारण छे.

---

१ कोंतानुं, भमरीनुं अने माखीनुं एम त्रण प्रकारनुं मध भाष्यकारे वर्णव्युं छे. तेमांनुं दरेक मध के जे जीव जंतुनी लाळ छे, ते जूओ तो विष्टादि दुर्गंछनीय वस्तुथी लावे छे; तेथी ते एकठुं करेलुं एठुं छे, ते भले मीठुं लागे छतां पण पापभीरुए चाखवा जेवुं पण नथी.

जेम प्रमादना उदयथी जीववाने माटे कोइ कालकूट विषनुं कण मात्र भक्षण करे तोपण जरुर प्राणनो नाश थाय, तेम मद्य खावाथी नरक गति प्राप्त थाय; तेथी सर्वथा तेनो त्याग करवा पुराण वगेरे अन्य शास्त्रमां पण कहुं छे. आत्मशूराओज परना जीवोने स्व समान गणी आवी अभक्ष्य चीजोनो सर्वथा त्याग करे छे, अने महारोग थशे के प्राणान्त कष्टे पण तेनो स्पर्श पण करता नथी, तेओने सहस्र वार धन्य छे! माटे हे बंधुओ! प्रमाद त्यजी आ चीज परिहरवा शूरवीर थाओ.

मदिरा—तेनी सर्वथा त्याग करनारे इंग्रेजी दवा मंमुख वर्जवु जोइए, कारण के तेमां प्रायः टिंकचर-[1]स्पीरिट (दारु) आवे छे; वळी

१.-१ द्राक्षासव, २ कुमार्यासव, ३ लोहासव, ए देशी दवा पण एवीज छे, द्राक्ष अने महुडाने सोडवे छे, तेवी सोडनुं नाम आसव छे. शरवतमां पण अभक्ष्यना कारणो विचारवंतो देखी शके छे.
२. अनेक जातनो वाइन (दारु) पीनारा व्यसनी छे ते दरेकना बुरा हाल जग जाहेर छे; कोइ जातनो कैफ हितकारी नथी. गांजो, ग्लीसरीन पण तजवा जोइए. दारु एटले अनेक वस्तुनो सडो करी तेमां त्रस जीवो उपजे ते मुडदांनो यंत्रथी रस काढी लेवो ते. केटलाएक भोळा जनो कोलनवोटर वापरे छे, पण ते अचित्त नथी अने तेना उपर दारु तरिकेनी मोटी जगात लेवाय छे.

ज्यारे आयुर्वेदना कर्ताए अनार्योनी खातर अभक्ष्य औषधो—चरबी तेल वगेरे बनावेलुं छे त्यारे युनानी हकीमोए आर्यावर्तने

केटलीक पाउडर (भूको-चूर्ण) वाळी दवामां पण अभक्ष्य वस्तुना मिश्रण थायछे; जेथी इंग्रेजी दवानो त्याग करवोज उत्तम छे.

मांस—जे अनेक जीवोने मारीने तैयार करे छे, ते मुख्य त्रणे भेदे अभक्ष्य कहेलुं छे-जळचरनुं—मच्छी वगेरेनुं, स्थळचरनुं—पाडा बकरा हरण गाय घेटां अने ससलां वगेरेनुं, अने खेचरनुं—चकलां

मांस, इंडा अने मच्छी वगेरे अभक्ष्य पदार्थनो भोग सहेजे फरमाव्यो छे. माटे दरेक दवा लेतां आर्य धर्म जाळवनारा थवुं जोइए.

इंग्रेजी दवा जेमां अभक्ष्य पदार्थ होय छे तेनी विगत.

१ कॉडलीवर पील्स-दरियाइ माछलीना कलेजाना तेलनी गोळी.

२ स्कॉटइमलशन वॉवरील—बळद अने पाडाना अमुक भागनुं मांस.

३ विरोल गायना मगजनो मांसरस.

४ वीफाइरन वाइन—घेटाना मांस युक्त ब्रांडी.

५ कारतिक लीकवीड—मांस मिश्रित.

६ सरोवानी टॉनिक—स्पीरीट (मदिरा) युक्त.

७ एक्सटेट मोल्ट—मद्य अने मांस मिश्रित.

८ एक्सटेट चिकन—कुकडीना बच्चानो रस.

९ देसेन इव—डुक्करनी चरबी.

१० पेपसीन्ट पाउडर—कुतरा अने डुकरनी वे गोळीनो भूको.

कुकडा अने पारेवां वगेरेनुं, ते त्रस पंचेंद्रिय अनेक प्राणीओने शीकार तरीके के धंधा तरीके मरण वगाडीनेज नीपजावेलुं छे—अर्थात् तेओ निरपराधि छतां तेओनो नाश थाय छे. ते प्राणी सघळाए मावापना वीर्यथीज पेदा थएल छे, माटे क्षत्रियोने मोहमेदनोने पण तजवा योग्य महादुर्गंछनिक मांस छे.

पुराणमां तेमज कुरानमां तेने अभक्ष्य फरमावेलुं छतां वळ पुष्टी अने जीभना लोलपा तेवुं अखाद्य खाय छे, पण परना प्राण लीधेथी कोइने पोतानुं मोत अळसातुं नथी. जेम आपणने मरवुं गमतुं नथी, वाळबचांनो के मावतरनो विजोग पोसातो नथी; तेम दरेक जीव मरण के विजोग इच्छता नथी, माटे जेवुं वर्त्तन पोते बीजा तरफथी इच्छवुं तेवुं वर्त्तन आपणे अन्य दरेक प्राणी प्रत्ये राखवुं, एवी न्याय भरेली दृष्टी राखशो तोज पोतानुं श्रेय थशे.

पवित्रता अने आर्यपणु जे हींदुस्थानमां छे ते मांसाहार तजीने फक्त वनस्पति तथा दुधना खोराकथीज जळवाय छे, परंतु कोइ रीते (प्रत्यक्ष के परोक्ष) मांस, लोही के चरबीजन्य कोइपण पापमय चीजो खावा पीवाथी जळवातुं नथी; तेमज तंदुरस्ती पण बगडे छे ते अवश्य समजो. राक्षस जेने कहेवाय छे ते मनुष्य सुधांने खाय, त्यारे जेनो मांस भक्षण धर्म छे तेने पाप होवानुं बाकी शुं ?

एकधर्मवाळाए कुकडा, हरण अने माछलां वगेरेना भक्षणथी अनेक प्राणीओ मारवानुं पाप थाय, माटे ते तजवासारु एक हाथीने मारवाथी घणी मुदत मांस पहोंचे, ज्यां थोडी हिंसा थाय ए

चलाव्युं. जुओ न्याय शुं छे? हमेशां नरकगामी (माठीगति जनारा) ओने सिंह के वाघ अने हाथी मारवानुं सूजे छे. जेओ आ जींदगीमां इंद्रनुं वाहन तथा गणपतिनी आकृति रूप हाथी जेवा प्राणीनो नाश करे ते अवश्य पापी छे.

खाटकी पोतानो धंधो छतां बकरां घेटां के पाडानुं गळुं कापवानी छरी पोताने हाथे नहीं पण एकाद पैसो आपीने बीजा नीच माणसने हाथे मूकावे छे.

मांसनी अंदर पळे पळे अनेक जीवो (त्रस) उपजे छे, ते मांसने अग्नि उपर पचावतां अने पचाव्या पछी पण उपज्या करे छे. खात्री सारु जुओ मुएला जनावरनुं कलेवर वधारे वखत पडी रहे त्यारे तेमां वारीकरूपे उपजेला होइने ज पछी मोहोटां थतां दृष्टिगोचर थाय छे. ते सत्य वक्तायें तद्वर्णे (मांसनांज कलरवाळा) कह्या छे. एज परोपकारी नरवीरे सर्व जंतुओने पोतानो समान गणवा माटे परना प्राण बचाववाना हेतुए प्राणीथी नीपजती चीजो मांस, इंडा के मच्छीना तेलवाळी कोइपण वस्तु भोग्य न करवी एम फरमाव्युं छे.

एज हीसाबे श्रीजिनशासनमां पंदर कर्मादान तजवानुं दरेक धर्मिओने अनादि काळथी हमेशने माटे फरमाव्युं छे. केटलाक दगाखोर लोको घीमां चरबीनो भेग करे छे; विलायती बिस्कुट प्रमुखमां तेवुं मिश्रण करे छे, तेवी चीजनुं आजे केटलाक भक्षण करे छे, ते खेदजनक छे. तेथी बिस्कुट वगेरे आभडछेटवाळी चीजोनो

स्पर्श पण न करवो. केटलीक इंग्रेजी दवाओ जेम के 'कॉडलीवर ऑइल (माछलीनुं तेल) स्कॉट इमलशन, वॉवरील अने मुंबइ[2] प्रमुख, चरबी विगेरेनो योग करी बनावे छे तेनो अवश्य त्याग करवो जोइए. तन्दुरस्त थवा माटे भक्ष्याभक्ष्यनो विचार कर्या वगर आवी चीजो वापरो छो, पण हे भव्यो! तेना किंपाकसमान बहु माठी गतिनां फळ भोगववां पडशे ते विचारो! अनादि काळथी तन (पुद्गल) नी संभाळमां ज आ जीवे चतुर्गतिमां भ्रमण कर्युं पण मन दुरस्त वगर आत्मानुं कल्याण थवानुं नथी. तेथी जन्म, जरा, मरण, आधि, व्याधि अने उपाधिना दुःखनुं निवारण करवा आवी अभक्ष्य चीजोनो त्याग करो! धन्य छे वंकचुल राजकुमारने के जेणे प्राणान्ते पण मांसनुं भक्षण कर्युं नहि अने देव गति साधी. क्यारे आपणे तेवा महात्मा पुरुषोनुं अनुकरण करतां शीखीशुं अने शिवसंपदा पामीशुं ?

---

१ कॉडलीवर ऑइलनी गरज खोपरेलथी सरे छे. जूओ डॉ० श्रीभोवनदासकृत वैद्यक ग्रंथ.

२ मुंबइ नामनी दवा जे माणस तथा जनावरना कलेजामांथी बनावे छे ते तो प्रगटपणे अभक्ष्य छे, तेना बदले शीलाजीत वापरवाथी ते दवानुं काम सरशे.

३ नवळाइना दरद माटे जो तेलनो खप होय तो बदामनुं ताजुं तेल सर्व दवाथी चढीयातुं काम आपे छे.

माखण—जेम दुधने कालांतरे बगाडपणुं थये अभक्ष्य छे, दहींने मेळव्या पछी बे रात्री गये अभक्ष्य छे, अने उंदडी प्रमुखना दुधमां एक मुहूर्तमां जीवात उपजे छे माटे अभक्ष्य छे; त्यारे सवळा सर्वज्ञोए सरखी रीते दर्शावेलुं माखण अभक्ष्यज छे. छाशमां सहज स्वभाविक माखण आवी जवा संभवछे, तेथी विरतिवंते तो ते गाळीने वापरवी; अथवा अजाणता आवी जाय तेनी जयणा राखवी. माखण छाशमांथी बहार काढे के तरतज[१] अंतर्मुहूर्त्तमां सूक्ष्म तद्वर्णा जीव उत्पन्न थाय छे; तेमां शंका करवी उचित नथी; कारण वस्तु मात्र बे प्रकारे सिद्ध थाय छे. एक हेतुगम्य, बीजुं आगमगम्य; माखण तथा द्विदल प्रमुखमां ने जीव उत्पन्न थाय छे ते हेतुगम्य नथी पण आगमगम्य छे. माटे जिनेश्वर भगवंते जे प्ररूप्युं छे ते सत्य मानवुं ज जोइए, जो कोइ पण पुरुष कोइ पण शास्त्र न माने अने चक्षुए दीठेली वस्तु ज माने तो नरक स्वर्गादि जे अदृश्य छे, तेमज परमेश्वर (सिद्धना जीवो) सातमा के चउदमा राजलोक उपर छे, अने स्वर्ग तथा नरकमां जीवो पुण्य पाप करवाथी जाय छे ते पण मानी शकाशे नहि; तेनी सातमी के आगळनी पेढी हती के केम ते शंका थशे; पण तेम नथी. कारण के केटलीक वस्तु हेतुगम्य होय, अने केटलीक माटे आगमप्रमाण पण

---

१ अहीं जघन्य अंतर्मुहूर्त समजवुं, तेनो काळ नव समय छे. एक सेकन्डमां असंख्याता समय थाय छे, माटे छाशथी जूदुं पड्युं के तरत अभक्ष्य समजवुं.

मानवुं.कारण सर्व वातु आपणा जोवामां आवती नथी. माटे माखण मधुरवमां जे जीवनी उत्पत्ति थाय छे ते आगमगम्य समजी अरिहंत भगवानना वचनमां किंचित् शंका करवीज नहि. छाशमांथी माखण काढतां तरतज तावडामां नाखी उपर मूकी देवुं युक्त छे.

उपरनी चार महा विगइ (मद्य-मदिरा-मांस-माखण) नो अवश्य त्याग करवो जोइए. प्रभुनी आज्ञा पाळवी तेज धर्म छे.

१०. बरफ, हीम अने करा ए त्रणे चीजमां सरखा दोषोनुं: कारण छे. अप्काय (दरेक सचित पाणी) नुं एक बिंदु असंख्य जीवमय छे, ते जीवनुं सरसव जेवडुं स्थूळ शरीर होय के थाय तो ते एक बिंदुना जीवो आ लाख जोजनना जंबूद्वीपमां समाय नहीं, एटला सूक्ष्म शरीरे जीवमय पाणी छे, तथापि पाणी विना निर्वाह न थाय माटे जरुर पुरतुं वापरवुं पडे, परंतु घणा पाणीनुं घट (कठणपणुं) थवे ते बरफ अने कराखूपे देखावमां थोडुं होय छे, तेथी घणा जीवरूप पाणीनुं संक्रमण नाखी आकृतिए बन्धुं तेटला वहोळी संख्या (असंख्य) ना जीवोनो विनाश आपणा कामे अने अल्प तृप्ति सारु करवा बदले ते चीजो तजीए तो सामटा जीवोने अभयदान अपाय छे.

दाह थतो मटाडवाने चंदन (सुखड) के बरासनुं अथवा खडसलीयानुं विलेपन कराय छे. साकरनुं पाणी, बदाम अथवा सुखड सहित पीवाथी तृषा छीपे छे, केळां पण ठंडी करनार छे.

मलयागरु, सुरोखार, लींवडो, गळोनुं सत्त्व, करीयातु अने चुचकण वगेरे ठंडी अणाहारि चीजो रात्रे पच्चखाण छतां वपराय छे. हिम (वरफ) कुदरती तथा संचाओ प्रमुख साधनोथी वनावे छे ते वन्ने जातनो अभक्ष्य छे; कारण के तेमां पाणीना असंख्य जीव छे; वहु आरंभिक छतां स्वादिष्ट नथी; वळी श्रीतीर्थंकर महाराजे पण निषेध कर्यो छे. आइसक्रीम, आइसवॉटर (वरफनुं पाणी) आइससोडा, कूलफी प्रमुख वरफनी चीजोनो पण त्याग करवो. आइसक्रीम वनाववामां वरफ तथा काचुं मीठुं वेनो आरंभ थाय छे एटले एकेंद्रिय जीवोनी विराधना थवा साथे तेना संचाओनी अंदर रहेलो दूध.प्रमुखनो रस ते संचामांथी वरावर लुहीने साफ करवामां न आववाथी तेमां वेइंद्रिय वगेरे जीवोनी उत्पत्ति थवानो पण संभव रहे छे; पण ते जीवो वहु सूक्ष्म होवाथी दृष्टिए पडी शके नहि, अने नवुं दूध प्रमुख पडतां तरतज ते विचारा विनाश पामे;आवी विराधनानो विचार जिह्वा इंद्रियमां लुब्ध थवाथी अहिंसामय धर्मना आगेवान आपणामांना केटलाक जैनवंधुओ न करतां अनेक जीवोना प्राण लेवाना कारणिक थइ पडे छे. ज्यारे आगल आपणा पूज्य वडिलो सचित्त त्यागी तथा गंठसी-वेढसी प्रमुख सख्त नियमो पाळवामां मशगुलपणे वर्तता त्यारे आजे अनेक वंधुओ रस्तामां हालतां-चालतां, हॉटलो-विश्रांतिगृह (विश्रांति नहि पण खरेखर विनाशकारीगृह) वगेरेमां भक्ष्याभक्ष्य अने स्पर्शास्पर्शनां मलीन दोषनो विचार न करतां, तेमज परभवनो पण (आ भवमां गुरु वडिल के

ज्ञातिनो भय तो क्यांथीज होय ?) भय नहिं राखतां स्वच्छंदपणे निर्ध्वंस परिणामे आवी तुच्छ वस्तुओथी स्व मनकामनाओ तृप्त करी स्वआत्माओने मलिन–भ्रष्ट करे छे. अफसोस ! आ केवुं खेदजनक ! बंधुओ ! परना जीवोने थती वेदनानो सहजमात्र विचार आपना कुमला मगज उपर लावी, आवी तुच्छ–असार वस्तुओनो सर्वतर त्याग करो !! त्याग करो !! बगडतुं वातावरण सुधारो !

११. विष–अफीण, सोमल, वच्छनाग, हरताल, मीठा, तेलीया, संखीया प्रमुख चीजो अभक्ष्य छे. कारण के ते खावाथी पेटना कृमि आदिक जीवनो नाश थाय, शरीर शिथिल थाय अने परवशता थाय, माटे विषभक्षण कोइ शोखथी के बळपुष्टि अर्थे न करवुं, औषध तरिके छूट रखाय छे. जुओ व्यसनी माणसना हाल शा शा थाय छे ? तथा अवसरे अमल न मळे तो चेतना मुंझाय, क्रोध मिजाज वधे, अने ते वस्तु खानारो ज्यां मळ–मूत्र करे ते क्षेत्रमां त्रस स्थावर जीवनी हिंसा थाय. आवी वस्तु खाइने आपघात करवाथी परभवे नरकादि नीच गति प्राप्त थाय. माटे विष व्यसनके आपघात करवामां वापरवुंज नहिं; तेम तेनो व्यापार पण करवो नहि. राज्यकर्ताओ पण विषव्यापारनी सनंदो तेनी हद राखवा माटे आपे छे. एवं कारण जाणनारा सर्वज्ञ गुरुओए पंदर कर्मादान तजवामां विषव्यापारने निषेध्यो छे. केमके तेना व्यापारथी अनेक अनर्थ नीपजे छे. माताओ बच्चांओने बाळागोळीनुं अमल आपे छे, तेमां अफीण आवे छे, पण ते व्यसनथी बच्चांओने फायदो नथी, पण उलटुं

नुकशान करे छे. अने कोइ वेळा भूलथी वाळागोळी ठेकाणासर न मूकायाथी अने बाळकना हाथमां आववाथी वधारे प्रमाणमां खाइ जाय छे तो मृत्यु पण पामे छे. जेथी सुज्ञ माताए आवी झेरी के अभक्ष्य वस्तुओनां अमल आपवां नहि, तेने माटे तो देशी वैद्यकृत गुटिका बस छे.

१२. करा—मेघ (वरसाद) ना करा आकाशमांथी पडे छे. तेमां पण बरफना जेवो महा दोष [1] छे; जिनआज्ञा विरुद्ध छे तेथी वर्जवा.

१३. भूमिकाय—(पृथ्वीकाय)—सर्व जातनी माटी; खडी, भूतडो (सराकडो), खारो, काचुं मीठुं प्रमुख अभक्ष्य छे, कारण के तेमां असंख्य जीव छे. माटी मीठुं एमां दोषनुं पहेलुं कारण जुओ, प्रत्येकवनस्पतिकायमां एक शरीरे (पान, फुल, फळ, बीजमां) एकेकां जीव छे, पण एक लीलां आमळाप्रमाण पृथ्वी-कायमां जेटला जीव छे ते दरेक जीव कबुतरना जेवडुं शरीर करे तो तेटला जीवो आ लाख जोजन गोळाकृति जंबूद्वीपमां समाय नहीं. एवी वहोळी संख्याना छतां अल्प शरीरे छे. तेनो विनाश

---

१. जेम काचुं फल के उगतुं धान्य खावाथी मीणो चडे छे,अने गर्भिणी स्त्रीने काचो गर्भ पडी जाय त्यारे सुवावडमां खावानी घीइ वगेरे उत्तम चीजोना बदले ते कसुवावडमां तेल चोळा कळथी अने बाजरीनो लुखो रोटलो वगेरे खावुं पडे छे, तेम काचा वरसादनुं स्वरूप कुदरत विरुद्ध होवाथी अभक्ष्य छे.

करीने अन्तर्शुद्धि करवानुं पण बदले तेवी चीजो नमो तेना मापना जीवने अभयदान देवुं योग्य छे, अने तेथी भावगने मरी जवाशे नही. ए चीजोना बदले बीजी चीजो घणी अनेकन मळी शके छे. ते खारो तथा सुनटो नाहवा धोवाने वपराय तेना बदले सोडाखार, आमळां, फंकोडी; साबु, अरीठां वगेरे मोजुद छे.

गर्भिणी स्त्री जेने सुनटो खावानुं मन्ने ते गर्भने व्याधि,विनाश अने नुकशानकारी छे.

पापड के साळीयां बनाववा माटे खारो वापरवाने बदले साजीखार, सोडाखार घणा उपयोगी छे.

खडी के रानी माटीने बदले चाक चूनो गेरु मळे तेम छे. माटी खावाथी पेटमां असंख्य जीवनी उत्पत्ति थाय छे; तथा पांडुरोग, आमवात, पित्त पथरी रोग थाय छे; तथा केटलीक जातनी माटी देडकां विगेरे संमूर्छिम जीवोनी योनिरूप होय छे तेथी पण ते अभक्ष्य छे; माटे तेनो अवश्य त्याग करवो. पण अनाजमां कांकरो खावामां आवी जाय के पाणीमां धुळरज उडीने पडे, तेमज शाक भाजीमां चोंटेली माटी होय तेथी काची माटीनी बाधानो भंग थतो नथी, छतां तेनी जयणा राखवी.

काचुं सचित्त मीठुं श्रावके वर्जवुं अने अचित्त वापरवुं.पृथ्वीमांथी खाण खोदवां तथा कोइ पहाडना शीखरूने अने समुद्रना पाणीथी आगरमां जमावेलुं एवुं सर्व वडागरु, पशोपुं, खारो, लाल सिंधव वगेरे अनेक क्षार जेने अग्नि शस्त्र न लाग्युं होय, त्यां सुधी

'सचित्त' छे; तेवुं सर्व मीठुं दरेक जैनोए श्रद्धाथी तजवा योग्य छे. गृहस्थीओने जो अचित्त करेलुं वेचातुं मळे नहीं तो खप जेटलुं अचित्त करावे छे. दाळशाकमां तो सचित्तनुं अचित्त थइ जाय छे, पण अथाणामां, मशालामां, मुखवासमां अने औषधमां अचित्त मीठुं वापरी शकाशे.

अणाहारीमां गणेला सुराखार, साजीखार, टंकणखार अने फटकडी तो अचित्तज छे. अचित्त मीठुं जुदी जुदी रीते थाय छे. एक तो माटीना वासणमां मीठुं भरी उपर मजबुत पेक करी कुंभारनी अगर कंदोइनी भट्टीमां[1] मूकवाथी बरोबर अचित्त थाय; ते मुजब अचित्त करेलुं मीठुं बे चार वर्ष के तेथी वधारे वखत सुधी सचित्त थतुं नथी. श्रावको सवेर एक शेर मीठुं खांडीने दळीने आशरे बेशेर पाणीमां पलाळी ते एक रस थइ जाय त्यारे ते रस गाळीने चूला उपर जेम साकरखांडनुं बुरुं बनावे छे तेम शेकी नांखे छे; आ प्रमाणे बनावेलुं मीठुं अचित्त बरोबर थाय, पण पाणीना संयोगे रस कर्यो छे माटे बे चार मासे सचित्त थवानो संभव छे;

---

१. मीठुं कुंभारने त्यां अचित्त करवा माटे आपवानी प्रवृत्ति गुजरातमां पाटण शहेरमां छे, जे कुमारपाळ राजाना वखतथी चाली आवे छे एम कहेवाय छे. तथा दातणनी चीर पण तैयार वेचातो मळे छे. वळी मीठुं पण अचित्त मळे छे, जे अमदावादना केटलाक श्रावको मंगावे छे. तथा खारो तो कंदोइ (हलवाइ)नी पेढीमां अचित्त मळे छे.

भट्टीना पाकेला वलमण जेटलो काळ तेनो संभवे नहि, कारण के भट्टीमां शेकेलुं मीठुंज गळी पाणीरुप थइ डेफु बंधाय छे. तावडी के [1]लोढी उपर शेके छे पण ते लाल रंग जेवुं थाय तेवुं आकरुं शेकेलुं थये अचित्त थाय; कारण के मीठानी योनि बहु सूक्ष्म छे तेथी तेने अग्निनुं बरोबर शस्त्र लागे त्यारेज अचित्त थाय. मुनिराज श्रीवीर विमलजी महाराज सचित्त अचित्तनी सज्झायमां लखे छे के:—

अचितलवण वर्षा दिन सात;सीयाले दिन पन्नर विख्यात;
मास दिवस उन्हालामांहि,आघो रह्ये सचित ते थाय॥८॥

एटले अचित्त करेलुं मीठुं वर्षा ऋतुमां सात दिवस, शीयालामां पन्नर दिवस अने उन्हालामां एक मास सुधी अचित्त रहे, ते पछी

---

[1] काठीयावाडमां केटलाएक आयंबील, एकासणा प्रमुखमां अचित्त मीठुं वापरवा माटे तावडी उपर के वाटकामां सचित्त मीठुं नांखी चूला उपर थोडीवारमां शेकी उपयोग करे छे. तेओए अवश्य समजवुं के मीठानी योनि एटली बधी सूक्ष्म छे, जे माटे शास्त्रकारे श्री भगवती सूत्रना १९ मा शतकना त्रीजा उद्देशामां फरमावेलुं छे के चक्रवर्तिनी दासी वज्रमयी शीला उपर वज्रना लिसोटाथी मीठुं एकवीश वार वाटे तोपण तेमांना केटलाएक जीवोने कांइ असर थती नथी. तेथी अग्निनुं शस्त्र बरोबर लागवाथीज अचित्त थाय, अन्यथा शंकाशील जाणवुं. अचित्त मीठुं काढती वखत कोरा हाथ करीने काढवुं, नहितर सचित्त पाणीनुं एक टीपुं मात्र पडवाथी ते मीठामां फरी जलदी सचित्त थइ जाय छे, तेनुं बहु ध्यान राखवुं.

ते सचित्त थाय. ए काळपाननो विगत जोतां घरमांज तावडी ठीब के लोढी—तवामां शेकीने करेला अचित्त मीठानो आटलो काळ संभवे छे. कपके भट्ठीमां पकेला वळमणनो काळ तो प्रवचनसारोद्धार वगेरेमां घणो मोटो (प्रभूत) कह्यो छे. बे चार वर्ष के ते उपरांत सुधी अचित्त रहे, अर्थात् तेनो काळ घणोज समजवो. श्रावक मूळ भांगे सचित्त परिहारी होय, तेथी प्रमाद त्यजी सचित्त सर्वनो त्याग करवो; तेमां पण सचित्त मीठुं तो अवश्य वर्जवुं.

१४. *रात्रिभोजन—आ भव तथा परभवने विषे महादुःखनुं कारण छे. रात्रिए चारे आहार अभक्ष्य छे. रात्रिभोजन

---

* आ दुनियामां आहार, भय, परिग्रह अने मैथुन ए चारे संज्ञा सर्व जीवोने छे. चार गतिमां देव देवीओने तो कोइ व्रत पच्चखाणनो उदय नथी, तेथी तेओ पाछला भवनी कमाणी भोगवीने एटले प्रायः खान्पान हावे परभव जनारा तथा नरकगतिमां जीवो एकलुं दुःखज भोगवे छे; तेमज तेओने दिवस के रात्रिनो देखाव नथी, त्यां व्रत नियमनुं पाळवुं के तेनुं रक्षापणुं नथी, अने तिर्यंचगतिमां पशुपणुं सर्व विवेकहीन (माता पुत्रनी व्यवस्था रहीत) होवाथी दिवसनुं के रात्रिनुं भान नथी, खावुं पीवुं प्राय पराधीन छे. फक्त मनुष्य गतिमां तेओने सारां शास्त्रनो मळ्यो छे, ते पकीना मळ्यो रात्रिभोजनना परिहार होवानं समजे छे, एटले मनुष्यनुं ज कर्तव्य छे, त्यार पछी दान अर्थात् अभयदान तेनुं फळ शिव छे ते तमे जाणजो. [illegible] सां[illegible] पहेलुं रात्रिभोजन तजवानुं, एवी रीते

करनारा परभवे उल्लुक, काग, गीध, भूंड, वींछी, घो, मंझार, मूषक, सर्प, शालुल, चामाचीडीया विगेरेना भव पामे, महा दुःखी थाय

ते; अथवा तो पहेलुं प्राणातिपात विरमण व्रत पाळवाने अर्थे बीजा व्रतनी संभाळ माटे लेवनी वाडरूपे जरूरनी छे, त्यारे कोइ मा- णीनो घात आपणे निमित्ते थवा न देवो एवुं सद्वर्तन राखवानी खातर "रात्रि भोजन" नो चार प्रकारे त्याग सर्वज्ञ सर्वदर्शिओए परोपकार अर्थे अनेक शास्त्रद्वारा फरमाव्यो छे, अने साधु मुनिराजे रात्रिभोजन सर्वथा तजीने ते हुकमने पांच महाव्रत जोडे छट्ठा व्रत तरीके पाळवाने वधावी लीधो छे.

बीजा जीवोने पण कान, आंख, नाक, मोढुं वगेरे मनुष्योनी पेठे छे, त्यारे फक्त विवेकथी सद्वर्तन एज धर्म वस्तु मनुष्योने वधारे छे; पण अनादिकाळथी खाउं खाउं करतो आवेलो जीव तृष्णा छोडे नहि त्यां सुधी संतोष-सुख पामतो नथी.

सूर्य छतां वातावरण सुधरे, ते वातावरण रात्रे बगडे छे, तेवा बगाड समये खावुं पीवुं जे करे ते राक्षस अने भूत प्रेत सदश छे, तेओने निशाचर (रात्रे चारो लेनार घुअड तथा बीलाडी जेवा) कहेवाय छे. खोराक बनावतां झेरी जीवोनी लाळ पडती न देखाय तेवा झेर मीश्रित आहारे मोत नीपजे छे. जेम कोइने मारीने भागी जवुं ते अन्याय छे, तेम खाइने सुइ जवुं पण दुर्न्याय छे. माटे एक- वार अने सूर्य छतां जमवानुं वेदपुराणमां कहेलुं तेनो उघो अर्थ व-

अने धर्म पामवो दुर्लभ थाय. पोते रात्रि भोजन करे तो तेना पुत्र दिक पण तेवी कुचाले वर्ते. वळी कीडी भोजनमां खावामां आ तो बुद्धि मंद करे छे, जू जलोदर करे छे, माखी वमन करावे, मकव कुष्ट रोग करे, अखेरी प्रमुख कांटा तथा काष्टना टुकडा, वडां वगे के तेना सदृश रूपवाळा शाक भाजीमां वींछी आवी जाय तो ता ळवुं वींधे, अने वाळ आवे तो गळामां अति पीडा करे इत्यादि रात्रिभोजनना दोष छे. उत्तम पशु पंखी पण रात्रि भोजन करत नथी माटे रात्रि भोजन [2]वर्जवुं, अने दिवस छतां पण अंधाराम

तावीने वीजी आज्ञा लोपे छे. कीडी, कुंथु, जु, इली, उधेइ, मच्छ वगेरे झीणा मोटा जीवनो घात रात्रे खावा पीवाथी थाय छे, काम आर्यने छाजतुं नथी.

ज्यारे माग्युं न मळे त्यारे अने जोगवाइ न होय त्यारे के मां दगीथी अने लंघनथी भुख्यो रहे तो रात्रिभोजनना त्यागनुं फळ नथी, पण छती शक्ति अने छता जोगे त्याग भावे इच्छा रुंधे तो रात्रिभोजन तजवानुं दररोज अरधा उपवास प्रमाणे महाफळ थाय छे.

१ करोळीयो.

२ पुराण आदि हिंदु शास्त्रोमां पण रात्रीभोजननुं महापाप कहेलुं छे अने एज कारणथी सूर्य छतां एक वखत भोजन करवानुं फरमान करेलुं छे.

श्रीनिशीथसूत्रनी चूर्णिमां पण कहेलुं छे के ढेड गरोळी

मांकडा वासणमां जमवुं ते पण तेवुंज दोषित्र छे. दिवसे बनावेलुं भोजन रात्रिए खावुं, रात्रिए बनावेलुं रात्रिए खावुं, रात्रिए बनावेलुं दिवसे खावुं ए त्रणे भांगा अशुद्ध छे. फक्त दिवसे बनावेलुं दिवसे खावुं ए प्रथम भांगो शुद्ध छे.

नो अवयव रात्रिए जमवामां आवे तो जरूर पेटमां गरोळी जेवां जीवडां उपजे, अने सर्पादि लाळ पडेल होय तो मोत नीपजावे छे. उंदर वगेरेनी लींडी के मूत्रथी महा व्याधि थाय छे, तेमज व्यंतर पण छळे छे.

तेज निशीथ सूत्रना भाष्यमां लेख छे के, जो रात्रे प्रासु चीज (तैयार लाडु पेंडा खजुर द्राक्षादि खाय तो पण तेनाथी दीवो के चंद्रनु प्रकाश छतां कुंथु तथा पंचवर्णी (ते ते चीजने रंगे) लील फुगी प्रमुखनी विराधना थाय माटे अनाचरणीय छे. मूळ व्रतनो विराधक थाय.

स्कंदपुराणमां रात्रे पाणीने लोही जेवुं तथा अनाजने मांसना कवळ जेवुं कीधेलुं छे.

रुद्र कपाळमोचनस्तोत्रमां रात्रे न खाय तेने तीर्थ यात्रानुं फळ कहेलुं छे. तथा दान, स्नान, श्राद्ध, पूजा, आहुति अने भोजन एटला वानानी रात्रे मनाइज करी छे.

आयुर्वेदमां हृदय अने नाभि कमळनुं मींचाइ जवुं रात्रे होय, तेथी तेमां कोइ (चार प्रकारे) आहार न करवो एम कहेलुं छे.

योगशास्त्रे सांझे तथा सवारे बे बे घडी सूर्य छतां पण रात्रि तरीके खान पान तजवानुं महा पुण्य थयुं कहेल छे.

वनावेलुं भोजन दिवसे खावुं तेज शुद्ध छे. मुख्यताए सूर्यास्त पहेलां तथा सूर्योदय पछीनी बे घडी सुधी पण आहार वर्जयो. तथा लगभग वेळा एटले सूर्य छतां पण अत्यंत सूर्य अस्तामणनी नजीक आवी जाय, जेम के सूर्य कांइक जणाय अने कांइक नहि एम भ्रम पडती वखते पण भोजन अवश्य वर्जवुं. संपूर्ण सूर्य छतां चौविहारना नियमवाळा विरतिवंत भाग्यशाळीए छेवट सूर्य अस्त थया पहेलां पांच दश मिनिटे वापरी लेवुं जोइए;[1] तिविहार, दुविहारना पण नियम लेनारे ते मुजब करी लेवुं जोइए, अन्यथा सहसा दोष लागी जवा संभव छे. एक मास पर्यंत दररोज चौविहार करनार भव्यने पंदर उपवासनुं फळ शास्त्रकारे कह्युं छे, ने अनुक्रमे ते मोक्षवधुने वरे ए निःसंदेह छे. वळी जेओ चौविहार[2] करवाने अशक्त

१ रात्रे जमवा साथे जो पाणी भरेली थाळी जोडे मूकशो तो तेमां जेटला जंतु पडेला जुओ–जाणो तेटलानुं मांसाहार कर्युं जाणी वर्जवुं.

श्राद्धविधिमां उत्सर्ग मार्गे दिवसेज 'दिवस चरिम' पच्चखाण करवुं, पण अपवादे तो रात्रीए पण करवानुं कह्युं छे. योगशास्त्रादिकमां 'दिवसचरिमं' शब्दनो अर्थ अहोरात्रीनो शेष–बाकी रहेलो काळ एम अर्थ करेल छे. तेथी रात्रे 'दिवसचरिमं' न थाय एकांत नहि, पण चीवट राखी दिवसेज करवुं उचित छे. चोविहार तिविहार अथवा दुविहारनुं पच्चक्खाण करवानो दरेक जैने नानपणथीज अभ्यास पाडवो जोइए.

होय तेणे यथाशक्ति तिविहार, दुविहार तो अवश्य करवोज जोइए. रात्रिए पाणी रुधिर समान अने भोजन मांस समान छे एम अन्यमतिना शास्त्रमां पण कह्युं छे. एक इटालीयन कवितानो अर्थ नीचे मुजब थाय छेः—

पांच वागे उठवुं, अने नव वागे जमवुं;
पांच वागे वाळु, अने नव वागे सुवुं;
एथी नेवुंने नव, वरस जीवाय छे.

अर्थात् रात्रिभोजन परिहरवामां धार्मिक साथे शारीरिक लाभ पण घणो समायेलो छे अने उभयलोकमां ते सुखकारी छे; माटेज दश दृष्टांते दुर्लभ एवो आ मनुष्य जन्म तेमां पण रत्नचिंतामणि रूपी जैनधर्म पुण्य उदये प्राप्त थयो तो आत्मानुं कल्याण करवा प्रमाद त्यजी रात्रीभोजनने देशवटो देवो के जेथी चोराशी लाख जीवयोनिमांथी मुक्त थइ अजरामर सुख पामीए. पुत्रादिक उपर ममताने लीधे रात्रिभोजन करावबुं ते पण ठीक नहि. पण जो तेओ रात्रे आहार मागे तो तेना खरा हित अर्थे रात्रिभोजनना दोष समजावी तेओने पण सुधारवा; वळी जेओ पोतेज रात्रिना आहार, अथवा तो दूध, चा, कॉफी, कावो प्रमुख लेवाना भोगी होय, तेओ ज्यारे उत्तम सामग्री पामे छते स्ववशे मनने दृढ करी सकामनिर्जरा करता नथी, तो जे वखत तेना किंपाक समान फळो जेवां के-नारकीमां सीसाना धगधगता रसो पीवानां, तिर्यचनां दुःख, तृषानो

वेदना, तथा परवशे चाबुक परोणा वगेरेना मार पडे ते सहन करवा-
नां उदयमां आवशे त्यारे पश्चात्ताप थशे के हा! इति खेदे में पूर्वे
बहु अनाचार सेव्यो! माटे हे भव्यो! हजु चेतो, ने रात्रिभोजनथी
विरमो के जेथी निजसमृद्धि पेगे संपादन थाय.

१५. बहुबीज—जे फळोमां बीजे बीजने अंतर होय नहि,
अर्थात् बीजे बीज अडेल्यां होय एवी रीते जे फळादिकमां बीज रहेलां
होय. जेमां गर्भ थोडो ने बीज घणां होय, जेना जुदा जुदा खानां
(स्थान) बीज रहेवानां नथी ते बहुबीज जाणवां. कोठीबडा, टीं-
बरुं, करमदां (बीज थया अगाउ अनंतकाय), रींगणा, खसखस,
राजगरो, पंपोटा, पटोल प्रमुखमां जेटलां बीज छे तेटला तेमां प-
र्याप्त जीव छे, तेथी त्याग करवो; जेथी खावामां थोडुं आवे छे अने
जीव हिंसा वधारे थाय छे; माटे बहुबीजवाळी चीजोनो सर्वथा
त्याग करवो श्रेष्ठ छे. बहुबीज फळ खावाथी पित्त प्रमुख रोगनां
कारण थाय छे, तथा जिनआज्ञा विरुद्ध छे. दाडम तथा टींडोरां
अभक्ष्य नथी.

१६. संधाणा अथवा बोळ अथाणुं. ते अनेक वनस्पतिओनुं करे
छे. जेवा के, आंबळी, पाडल, लींबु, केरी, गुंदा, करड, करमदां,
काकडी, टाबां, गुवार, लींबां मरी, चीभडां, मरचां प्रमुख अथाणुं
घण दिवस उपरांत अभक्ष्य छे. ए सर्व अथाणां त्रस अने अन-
तजीवनी खाण छे. कंदमूळ (आदु, हळदर, सूरण, गाजर, कुंवार अने
लसण) जे जे अनंतकाय छे ते कन्द, तथा उंबर, बहुबीज अने बोळां

बोली, लीलो नाम के तेना जेवी मथमथी अभक्ष्यरूपे गणाती चीजोनुं अथाणुं पण नज कराय. चोथे दिवसे तेमां निश्चय बे इंद्रिय जीव उपजे, अने छठे हाथे स्पर्श करे तो पंचेंद्रिय संमूर्छिम जीवो उपजे. लीलां तीखां (मरी) जे मलबारथी मीठानां पाणीमां आथीने अहिं आवे छे ते बोळ अथाणुंज छे, तेथी ते अवश्य वर्जवां. तेने अहीं आवतां घणा दिवस लागे तेथी ते बोळ अथाणुंज होय छे.

अन्य दर्शनीयोना शास्त्रमां पण बोळ अथाणुं नरकद्वार तुल्य गण्युं छे, ते माटे तेनो सर्वथा त्याग करवो जोइए, जे फळमां खटाश छे ते, अथवा तेवी वस्तुमां भेळवेलुं होय ते अथाणुं त्रण दिवस उपरांत अभक्ष्य, पण जो केरी लींबु प्रमुखनी साथे नहिं भेळवेलुं, जेमके गुवार, गुंदां, डाळां, चीभडां, मरचां प्रमुखनुं अथाणुं के जेमां खटाइ नथी ते तो एक रात्रि वीत्ये एटले बीजेज दिवसे अभक्ष्य थाय. केरी के लींबुनी साथे आथ्युं होय तो त्रण दिवस खावामां बाधक नथी. पण जो तेमां शेकेली मेथी नांखी होय तो बीजेज दिवस वासी थवाथी अभक्ष्य छे. कारण के मेथी धान्य छे, तेथी मेथी के आटो दाळीआ नांखेल होय तो तेज दिवस वपराय. वळी जे अथाणामां मेथी नांखी होय के काचां गोरस साथे खवाय नहि. केरी, गुंदां, खारेक, मरचां प्रमुखनुं सुकवेलुं अथाणुं बनावेछे ते पण तडका बरोबर न देवाया होय अने लीलाश रहेवाथी वाळ्युं वळी शकतुं होय तो तेवुं अथाणुं पण त्रण दिवस उपरांत अभक्ष्य थाय. त्रण तडका देवा तेवुं कांइ नथी पण ज्यां सुधी चंगरी जेवुं सुकाय

त्यां सुधी पांच सात के वधारे दिवस पण तडका देवा जोइए. ते मुजब सुकव्या बाद राइ गोळ चडावे, अने तेलबुड[1] होय तो तेवुं अथाणुं वर्ण-गंध-रस-स्पर्श फरे नहि त्यां सुधी भक्ष्य संभवे छे; पण तेल ओछुं होय तो वेळासर बगडी अभक्ष्य थाय. हवे आ प्रमाणे उपयोग पूर्वक करेला अथाणां माटे पछी पण बहु उपयोग तथा काळजी राखवी जोइए.

(१) अथाणानी बरणीओ खुब गरम पाणीथी साफ करी लुहीने कोरी कर्या बाद भरवुं जोइए.

(२) ते बरणी उपर सख्त ढांकणु मूकी कपडाथी मजबुत बांधवुं; तेमां हवानो प्रवेश न थवो जोइए, नहितर चोमासामां हवा लागवाथी लीलफूग थवाथी अभक्ष्य थाय.

(३) अथाणुं नोकर चाकर के बाळबच्चां पासे कढाववुं नहि, पण घरना उपयोगवंत माणसे जाते हाथ स्वच्छ करीने कोरा कर्या बाद चमचावती अगर बीजा कोइ साधनवडे काढवुं पण बनतां सुधी हाथ बोळी (नांखी) ने काढवुं नहि; वळी पाणीवाळा हाथ कोरा कर्या पछीज काढवुं नहितर तेमां पाणीनुं फक्त एकज टीपुं पडवाथी जीवोत्पत्ति थाय, माटे आ बाबत खास उपयोग राखवो.

---

१ अथाणामां ते चीज उपर (डुबती रहे तेवुं) तेल के सरसीयुं नांखेल होय ते.

४) अथाणानी बरणी उपर कीडी, मंकोडा प्रमुख जीव न चडे तेवा स्थानके राखवुं, तथा चोमासामां हवा न लागे तेवी जग्याए राखवुं, केटलाक अथाणां मुरब्बा प्रमुख अंधारामां राखे छे अने तेनो रस प्रमुख पडवाथी ने साफ न थवाथी ते जग्याओ चीकाशवाळी ने गंदी थवाथी त्यां मच्छरादि जीवो थाय छे; अने अंधाराने लीधे फादतां फरतां ते बिचारा जीवो ते बरणीओमां पडवाथी काळवश थाय छे, पछी पेटमां पण आवे; तो ज्यां सारुं अजवाळुं पडी शकतुं होय त्यां तथा सारी जग्याए राखवुं.

५) सूकवती वेळाए जेवुं तेवुं सूकव्युं होय तो ते अथाणां त्रण दिवसथी वधारे उपयोगमां न लेवाय; माटे उपर कह्या मुजब सूकववुं जोइए; तथा अथाणां करवी वखते पाणीनो किंचित् स्पर्श मात्र पण थवो न जोइए.

(६) वळी आ अथाणाओ वरस के तेथी वधारे मुदत पण राखी मूकाय छे, पण तेम न करतां जेम बने तेम थोडा वखतमांज वापरी नांखवा जोइए.

उपर लखेल सूचना अनुसार अथाणुं करी वपरातुं होय तोपण दोष लागे के नहि ते पण केवळीगम्य. पण आज आपणे प्रथम तो रसइंद्रियना लालचुओ ते मुजब सूकवीएज नहि; कारण पछी तेमांथी स्वादनी लहेजत मळवी मुश्केल, अने उपरनी सूचनाओ मुजब करवा-वर्तवावाळा भाग्ये कोइ विरला होय उपरना तुच्छ अथाणाओनो

खरेखर जिह्वाइंद्रियनो जय करनारा रत्नशिरोमणि वीरपुत्रोज त्याग करे छे, अने तेज खरेखर प्रशंसनीय छे; कारण आ जीवे अनंतीवार दरेक चीजो खाइने वमन कर्युं तोपण तृष्णा जती नथी ते आश्चर्य ज छे! अणाहारी थया शिवाय कोइ मोक्षे गया नथी, जता नथी ने जशे पण नहि; तो क्रमे क्रमे आवी तुच्छ, अभक्ष्य वस्तुपरथी ममत्व भाव उठाडवो के जेथी सदाने माटे अणाहारी पद प्राप्त थाय.

१७. घोलवडां शब्दे द्विदल जे विदळ—कठोळ निःस्नेह *छतां दाळ थइ शके एवा होय, बे सरखी फाड थाय, जेमां चीकणाश न होय, अने घाणीमां पीलवाथी तेल न नीकळे ते तथा तेनां सुकां के लीलां पत्र अने ते शिवाय पण जे तेल विनाना होय अने जेनी बे दाल थती होय, पण ते वृक्षनुं फळ न होय; केमके सांगरी (वृक्षनुं फल छे तेथी द्विदल नहि) प्रमुख वृक्ष फल शिवाय सर्वे द्विदल जाणवा; केमके चणा, मग, मठ, अडद, तुवेर, वाल, चोळा, कळथी, मटर (वटाणा), लांग, गुवार, मेथी अने मसुर प्रमुख कठोळ तथा तेना लीलवा, तेनी दाळ, लोट तथा मेथी भाजी विगेरे द्विदल छे. तेनी साथे काचां गोरस (दूध–दहि के छाश)नो संयोग थतांज तत्काळ बेइंद्रिय जीव उपजे. छाश,दूध, दहि खुब गरम करी अथवा गरम कर्यां पछी ठंडा पाडीने विदल साथे मेलवे तो दोष नथी. मेथी, गुवार, कठोल मात्रनां पांदडानी भाजी, वालोळ, तुवेरा, चोळाफळी, मगनी फळी, गुवारनी फळी. वटाणानी फळी

* तेल नीकळी शके नहि ते.

लीला चणा, पांदडी वगेरेनुं शाक, सुकवणी, संभारो, अथाणुं के दाळ, बुंदी, कळी (सेव), गांठीआ प्रमुख तळेलुं जे कांइ होय तेनी साथे तथा मग, अडद चोळा प्रमुख कठोळना पापड, वडी प्रमुखनी चीजो साथे, तथा मेथी नांखेल अथाणां साथे काचा गोरस (दूध-दहि-छाश) नो संयोग न थवो जोइए. घोलवडां (दहींवडां) ते द्विदल छे पण ते घोलवडां जो उकाळेला गोरसमां कर्यां होय तो तेज दिवस भक्ष्य, काचा गोरसना अभक्ष्य छे. राइ तथा सरसव द्विदल नथी, कारण तेमां तेल छे. शिखंडनी साथे पण द्विदलनो स्पर्श न करवो. स्पर्श दोष टाळवा द्राक्ष, केळा, खारेक वगेरेनुं रायतुं पण गोरस उनुं कर्या पछीज बनाववुं जोइए. घउं बाजराना रोटली रोटला साथे काचुं गोरस खावुं होय तो द्विदलवाळुं वासण हाथ तथा मुख वगेरेनी शुद्धि कर्या पछी वापरवुं; अथवा जो प्रथम काचुं गोरस खाधुं होय तो ते वासण हाथ मुख वगेरेनी बरोबर शुद्धि कर्या पछी विदल वापरवुं. अर्थात् कोइ पण रीते किंचित् पण विदल ने काचां गोरसनो अन्योअन्य संयोग न थवो जोइए. कढी, रायतुं, दहिंवडी, ढोकळीयो, शाक, दाळ (जेमां गोरस नांखवुं होय ते) विगेरे करतां पहेलां छाश के दहि हवा उडावबा तेवां गरम केटलाक करे छे पण तेम करवा करतां छाश दहिमां मीठुं (निमक) अथवा राजगरानो लोट नांखी सारी रीते गरम थतां सुधी हलाव्या करवाथी छाश फाटी जशे नहि, माटे सारी रीते टकाळवुं जोइए; परंतु उगार गरम थवुं (सामान्य उगाळ नीकळे)

ते उकाळेलुं गोरस कहेवाय नहि. शास्त्रोमां उकाळेलुं गोरस एम लखे छे. श्री जिनदत्तसूरि महाराज विरचित संदेहदोलावलीमां आ प्रमाणे गाथा छे; " उक्कालियंमि तक्के विदलक्खेवे वि नत्थि तद्दोसो" इत्यादि पूर्वोक्त गाथानो अर्थ वाचनाचार्य प्रबोधचंद्र विरचित विधिरत्नकरंडिका नामा नानी टीकामां आवी रीते कर्यो छे—

"उत्कालिते ऽग्निनाऽत्युष्णीकृते तक्रे गोरसे उपलक्षणाद्दध्यादौच द्विदलं—मुद्गादिस्तस्य क्षेपो द्विदलक्षेपस्तस्मिन्नपि सति, किं पुनर्द्विदल भक्षणानंतरं प्रलेहादिपाने इत्यपेरर्थः, नास्ति तद्दोषो द्विदलदोषो जीवविराधनारुपः।"

इत्यादि—ए पाठमां पण साफ लखेल छे के "अग्निवडे अति उष्ण गोरस–छाश उपलक्षणथी दहीं आदि शब्दे दुधमां द्विदल पडवाथी विदलनो जे दोष छे ते लागतो नथा." माटे उपरना पाठ मुजब तो अति गरम थाय तो पछी विदलनो दोष न लागे. आजकाल घणा लोको पोतानी अक्कलमां जेम आवे तेम वर्ते छे, पण ते अयुक्त छे. तेथी पूर्वोक्त विधि अनुसार उकाळ्या पछीज चणानो लोट, मेथी प्रमुख द्विदल मेळवाय तो दोष न लागे. खाटां ढोकळांनो जे आथो करे छे ते पण उपर मुजब छाश गरम करवी जोइए. स्वजनकुटुंब, अन्य दर्शनीय नात जमणवार विगेरे ठेकाणे जमवा

जवां विदल माटे तीव्र उपयोग राखवो जोइए. नहितर सहसा दोष लागी जाय. वळी कढी राइतुं प्रमुख बनावेल होय ते गोरस गरम कर्या पछी विदल नांख्युं हशे के केम तेवी शंकाने प्रथमथीज पूछी दूर करी भक्ष्याभक्ष्यनो विचार करीने उपयोग करवो. कदाच गोरस गरम न कर्युं होय, तेथी विरतिवंते तो जरूर पण अवश्य उपयोग कर्या पछी खावुं उचित छे. वळी हाल गोरस घणेखरे ठेकाणे बरोबर उकाळवानी प्रवृत्ति जोवामां आवती नथी; तेथी विरतिवंते तो चोकस खात्री वगर बहेतर छे के तेवी वस्तु वापरवी नहि, के तेवा ठेकाणे जमवा जवुं पण नहि. आशा छे के विरतिवंतो तथा अन्य श्रावक श्राविकाओ हवेथी गोरस पूर्वोक्त रीते गरम करवा करावधानी खास संभाळ राखी ते मुजब वर्तवा उद्यम करशे. द्विदल साथे काचुं गोरस मळवाथी बेइंद्रिय जीव तरतज उत्पन्न थाय छे ते आगमगम्य छे. तेनुं विवेचन आगळ "माखण" ना संबंधमां थइ गयुं छे माटे शंका करवी नहि; अने आ अभक्ष्य तजवा अवश्य खप करवो, पण "बीजाने त्यां जमवा जवां विदळनी जयणा अने स्वघेर उपयोग राखुं" ए नियमो कायर पुरुषो माटे छे. अभक्ष्य वस्तुओ कोइ पण ठेकाणे जमवा जवां खावानो कदि आगार होयज नहि. " आ तो लड्डु घी खावां ने मुक्ति घी जावां " तेनी जेवुं थयुं. पण बंधुओ अने बहेनो ! एम मुक्ति कदि हाथ आववानी नथी. ए तो ज्यारे आत्म वीर्य फोरवशुं त्यारेज मुक्ति मळवानी; पण भाइयापानो संबंध पुद्गल साथे राखशुं त्यांसुधी तो चतुर्गतिना चोटामांथी निकळवुं बहुज मुशकेल छे, ते पुद्गलनो तो सडन पडन

विध्वंस थवानो स्वभावज छे तेथी पुद्गल परथी ममत्व भाव उठाडी हे वीरपुत्रो! हवे तो मोहरूपी निसो उतारो, प्रमाद दुर करी जाग्रत थाओ, अने आ मनुष्य जन्मनुं सार्थक करो! आज करशुं काल करशुं एम विचारणा करतां करतां यमराजना सपाटामां ओचिन्ता जेम "आइ अचानक काल तोपची, गहेगो ज्युं नाहर बकरीरो" नी माफक फसाइ जशुं, माटे पाछळथी पस्तावुं न पडे ते माटे सवत प्रयास करवा उजमाल थाओ! आ हजु हमणांज प्रभुजी कही गया छे "क्षण लाखेणो जाय" ते केम भूली जाओ छो! ते वाक्य अहर्निश याद करी आ क्षणिक अने परिणामे दुःखरूपी सुख उपरथी राग उठावी द्विदलनो सर्वथा त्याग करो तोज जिनेश्वर महाराजनी आणा यथार्थ पाळी कहेवाय. तेवा जगत्वंद्य जिनेश्वर महाराजना वचननो अखंडितपणे आदर क्यारे आपणे करशुं अने अविचल सुख पामशुं ?

१८. वेंगण—सर्व जातिना रींगणा अभक्ष्य छे, कारण के एक तो तेमां बहु बीज छे, तथा तेनी टोपीमां सूक्ष्म त्रस जीवो होय छे. वळी ते खावाथी कामसंज्ञा (दुःशीळता) अने निद्राने वधारे छे वळी ते अति विकारी तथा निध्वंस परिणाम उपजाववावाळा छे. पित्तादिक रोग पण थाय छे; तेथी तेनी सर्व जाति अभक्ष्य छे. [1]रींगणानी सुकवणी करीने पण खावानो निषेध छे; तेथी तेने तो

[1] पुराणादि अन्य शास्त्रो पण रींगणानो निषेध करे छे. 'यस्तुवृंताककालिंगमूलकानां च भक्षकः अंतकालेस मूढात्मा न स्मरिष्यति मांप्रिये ॥'

धोमवाथी जलांजलीज देवी. केटलाक रोगना कारणे आ अने आवी अभक्ष्य वस्तुनो आगार राखे छे; पण बंधुओ ! जे कर्मरूपी रोगनुं उन्मूलन करवा माटे त्रिकालज्ञानीओए आ अभक्ष्य वस्तुनो त्याग करवो कह्यो छे त्यारे आपणे तेनो अनादर करी कर्मरूपी रोगवृद्धि थवा माटे रींगणा प्रमुख वापरी भवभ्रमण विशेषे वहोरी लइए छीए. अफसोस छे के आपणा रोगनुं तेथी निवारण थवाने बदले खरेखर तेने पुष्टि मळे छे. भव्यो! ज्ञानचक्षुथी जरा विलोकन करो ! हवे आटलेथी विरमो! जेथी आपणे कर्मरूपी रोगनुं विदारण करी अमरपदने वेगे लइए.

१९. अजाण्युं फळ–जेनुं नाम कोइए न जाणतुं होय, तथा कोइए न खाधां होय तेवां फळ के फुल अभक्ष्य छे; कारण के तेना गुणदोषनी खबर नथी कदाच विषफळ होय तो आत्मघात थाय ते माटे तेनो त्याग करवो. वंकचुल राजकुमारने हितस्वी महान् उपगारी गुरुमहाराजे अजाण्या फळनो नियम कराव्यो हतो, जे तेणे अति क्षुधा लागवा छतां पण दृढपणे पाळवाथी तेना प्राण बच्या, अने तेनी साथेना बीजा चोरो अजाण्यां फळ खावाथी काळने वश थया. भो ! भव्यो ! आवा परमकृपाळु केवळ निःस्वार्थी

वळी कहुं छे के रींगणाना शाकनो धुमाडो लागवाथी आकाशे चालतुं विमान अटके छे. जो पुराणीओ उक्त शास्त्रने मान आपता होय तो तेणे तेमां स्पष्ट रीते निषेधेली वस्तु पोतेज वर्जी दइ श्रोता उपर दाखलो सज्जड बेसाडवो जोइये.

तीर्थंकर महाराज तथा गुरुमहाराजनो शीघ्र अनंता दुःखमांथी मुक्त करवानो उपदेश पूर्व पुन्य उदये जे पाम्या छीए ते फरी मळवो दुर्लभ छे. पुन्यरूपी मूडीनूं व्याज खवाइ गयुं अने हवे तो मूडी पण खावा मंडया, अने जो ते सघळुखाइ जशुं तो परभवे सुख-संपदा क्यांथी पामशुं? माटेज शांत अने गंभीरतादिक अनंत गुणना धारक प्रभुजीनी आ उमदी शीखामण मानो अने तद्वत् आचरणा करवा वीर्योल्लास फोरवो ! जेथी स्वयमेव मोक्षमाळा कंठने विषे आरोपित थाय.

२०. तुच्छफळ–जे असार पदार्थ होय, तृप्तिकारक होय नहि, घणा आरंभे पण तृप्ति थाय नहि, खावुं थोडुं ने फेंकी देवुं घणु, जेमके चणीबोर,[1] पीलु, पीचु[2] गुंदी,[3] मोर[4] प्रमुख ते तुच्छ-फल छे. तथा अत्यंत कुमळी मग, चोळा, गुवार, वाल, समी प्रमुखनी शींग तथा बीजी जे फळनी जातिओके फळीनी जातिओ अति कोमळ होय ते सर्वेतुच्छ औषधि जाणवी. अने चणाना फुल, केरीना महोरके जेमां गोटली बंधाणी न होय, बोरना ठळीआमांथी गर्भकाढीने खावो ते वगेरेमां प्रसंग दूषण पण लागी जाय, केमके वनस्पतियो अति कोमळ अवस्थामां अनंतकाय पण होय छे, तेथी अनंतकायना व्रत भंग थइ जाय. एवी वस्तुओ वहु खाइए तो पण तृप्ति न थाय,

---

१ काशीना आमलबोरमां पण त्रसजीवो थाय छे. २ पेच. ३. कट गुंदा, जांबु पण तुच्छ फल गणाय छे. ४ आंबानो मोर.

अने खावामां थोडी आवे, तथा खाधा पछी तेनी गोटली (ठळीया) बहार नांखीने एटले तेमां मुखनी लाळ अडकवाथी असंख्य (लाळीया) संमूर्च्छिम जीव उत्पन्न थाय, तथा जे पुरुष बहु तुच्छ फळ खाय तेने तत्काळ रोग पण थइ जाय छे, तेथी तुच्छ फळ सर्वथा वर्जवां. हे बंधुओ! ज्यारे आ तुच्छ अभक्ष्य वस्तु उपरथी आपणो तुच्छ ममत्व भाव उडशे त्यारेज शाश्वता अनंत सुखनी लहेरीओमां मग्न थवानो समय शीघ्र प्राप्त थशे.

२१. चलित रस—कोहुं सडयुं अन्न, वाशी रोटलो, रोटली, भात, दाळ, शाक, खीचडी, शीरो, लापशी, भजीयां, थेपलां, पुडला, वडां, नरम पुरी, ढोकळां विगेरे अनेक रसोइ के जे एक रात्रि व्यतीत थये वाशी थाय—एटले सूर्य अस्त पछीज ते ते चीजनो स्वाद गंध रंग स्पर्श बदलाइ जतां "चलितरस" थवाथी अभक्ष्य छे. मिठाई वर्षाकाळमां सारी उत्तम प्रकारनी बनावी होय तो उत्कृष्ट पंदर दिवस, उन्हाळामां वीश दिवस, शियाळामां एक मास सुधी भक्ष्य छे, अने बनाववामां कचाश रहेवाथी जो तेनो वर्ण, गंध, रस, स्पर्श फरे तो काळ परिणाम पहेलां पण एटले आजनी बनावेली मिठाइ आजेज अभक्ष्य छे. शास्त्रमां जेटलो काळ कह्यो छे ते वित्या पछी ते चीजनो चलित रस थाय छे त्यारे असंख्य बे इंद्रिय जीव तेमां उपजे छे, तेथी श्रावके रात्रे तलमात्र पण अन्न के एठवाड राखवो नहि. जे विवेकी पोते भाणामां पीरसेलु कांइ एठुं न छांडे, तथा थाळी वाटको धोइने

पीए छे तेओने निमित्ते संमूर्च्छिम पंचेंद्रिय मनुष्य असंख्य उपजता अटके छे; तेथी आंबिल तपना जेवो लाभ मळे छे, माटे जमणवार करीने ठाम के एठवाड रातवाशी नज राखवो. दिवसे एठुं पण बे घडी पहेलां परठवी देवुं, अने जो जनावरना उपयोगमां आवी जाय तो ते वधारे सारुं. लापशी, शीरो प्रमुख सूर्य अस्त पहेलां जो सारी रीते घीमां दाणे दाणो छुटो थाय तेवुं शेकी नांख्युं होय अथवा रोटली रोटला खाखरा वंगडी जेवा आकरा शेकी नांख्या होय तो ते वाशी न थाय. रात्रे रांधेलुं पण खावुं युक्त नथी. सवारे सूर्यना किरण फूट्या पछी के ज्यांथी जीवनी यत्ना पाळी शकाय त्यांथी चुलानो आरंभ राखी ने सांजे सूर्य अस्त थये ओलवी नांखवो जोइए, तेज श्रावकनो दयाळु आचार छे.

चलितरस आश्रयी-सूचनाओ.

१. आटो-चाळ्या वगरनो लोट दळ्या (पीस्या) पछी केटलाक दिवस मिश्र (कांईक सचित्त ने कांईक अचित्त) रहे छे, पछी अचित्त थाय छे. श्रावण, भाद्रवामां आटो दळ्या पछी वगर चाळेलो पांच दिवस मिश्र रहे; आसो, कार्तिकमां चार दिवस; मागशर, पोसमां त्रण दिवस; माह, फागणमां पांच पहोर; चैत्र वैशाखमां चार पहोर; अने जेठ, अशाडमां त्रण पहोर मिश्र रहे, पछी अचित्त थाय. अने जे दिवसे दळ्यो होय तेज दिवसे चाळ्यो होय तो बधी ऋतुमां तेज दिवसे अचित्त छे, अने बे घडी पछी

कारण पछे मुनि महाराज पण वहोरी शके. सिद्धांतमां आटानो काळ जोवामां आवतो नथी, पण अचित्त थयेला लोटमां पण खो-राश थयेथी अथवा वर्ण, गंध, रस पलटाय एटले अभक्ष्य छे; तथा जीवनी उत्पत्ति जोवामां आवे तो ते लोट चाळीने न खवाय-अर्थात् ते ¹अभक्ष्य थयेल मानवो. चोमासानी ऋतुमां आटो दररोज बे वखत, तथा शियाळा उनाळामां एक वखत चाळवो, कारण न चाळवाथी तेमां जाळां बाजी जाय छे अने ते तुरत थगदी अभक्ष्य थाय; तथा दरेक वखत वापरतां पहेलां अवश्य चाळवो; जेथी जीवनी रक्षा सचवाय. बाजरानो लोट घउं चणानो लोट करतां वह

१ जुओ पाक्षिक पत्रुदी, रखो.

व्हेलो खोरो थइ जाय, तेथी उपयोग राखवो. बने त्यां सुधी कारण वगर सामटो दळवो दळाववोज नहि; आटो तैयार बजारमांथी लेवो नहि, कारण के वेपारीने त्यां घणा दिवसनो जुनो माल होय, सडेलो तथा हलको दाणो बरोबर जोया तपास्या वगरनो पण दळवा आपे, तेओने तो व्यापार करवो छे एटले प्रायः वेठज करे; जेथी स्वघेर सारो माल मंगावी, जोइ तपासी जयणा पूर्वक दळवो के दळाववो, अने सारा आंक[1] वती चाळीने वापरवो. घउं प्रमुख-मां केटलीक वखत बहु झीणां सार होय छे ते तेमां धनेडां प्रमुख जीवनी उत्पत्ति थाय छे, ते जीवो बहु झीणां होवाथी एकाएक नीकळी शकता नथी, पण ज्यारे मोटा थाय छे त्यारे ते दाणामांथी नीकळी शके छे, तेथी तेवा दाणाओ वीणीने उपयोग पूर्वक सारी [2]जग्याए मूकी देवा; पण केटलाक तेने सहेज छिद्रो समजी जेमने तेम दळवा पण आपी दीये छे ते खेदजनक छे. तुच्छ स्वार्थनी खातर तेवी वर्तणुंक अथवा प्रमाद महा अनर्थकारी थाय छे. आतो कोइ कोइ दाणा तेवा होय छे, पण केटलीक वखत सामटो दाणो भरे छे ते ऋतु फेरफार आदि कारणथी तद्दन सडी जाय छे. तो तेवा दाणा गमे तेटला प्रमाणमां होय तोपण किंचित् न वापरवा. मुख्यताए तो जेम जोइए तेम मण बे मण के पांच मण परीक्षा करी सारो माल लेवो युक्त छे; पण कदाच तेम न बने तो तेने उपयोग पूर्वक राखमां

---

१ जीवनी सारी रक्षा थइ शके तेवां साधन. २ ज्यां पांजरा-पोळ न होय त्यां पण जीवातनी रक्षा माटे ओरडा अवश्य जोइए.

भरवा, पारो देवो, तथा अवार नवार जोवा तपासवानो उपयोग करवो जोइए; तेमां पण चोमासामां खास करी दरेक वस्तुओमां जीवोत्पत्ति थवानो संभव होवाथी अति संभाळ राखवी; आ वगेरे कार्योमां स्त्रीओए विवेक तथा चतुराई पूर्वक पोतानी फरज समजी उपयोग करवो घटे छे. वळी जो बनी शके तो दळवा पण न आपे. कारण के तेने तो मजुरी करवी होय तेथी घंटी मसुल पुंजे के नहि, घंटी उपर चंदरवो पण होय के नहि (प्रायः करी तेओ धर्मना अजाण होवाथी तेवो शुद्ध उपयोग क्यांथी राखे!) तथा तियोने दिवसे पण दळे अने भेळ संभेळ-दगो पण करे; पण आ पंचम काळमां मोटा शहेरोमां गरीब स्थितीनो माणस दळावीने वापरे त्यारे श्रीमंत पुरुषोनी तो शी वात! पण धर्म तो श्रीमंत के गरीब बन्नेने माटे एक सरखो छे. शास्त्रमां घंटी उपर चंदरवो न होवाथी केवा केवा दोषो कह्या छे ते वगेरेनुं अत्रे विवेचन न करतां टुंकमां एटलुंज कहेवुं बस छे के आपणे जीवदयाना हेतु माटे जयणापूर्वक जेम आजथी फक्त पचीश के पचास वर्ष पहेलां श्रीमंतोना घरवाळाओ जातेज दळवुं, पाणी भरवुं वगेरे कार्यो करता हता तेम करशुं तो तेमां लघुता नथी, पण आ बाबत सुज्ञ बहेनोनेज लागणी होय तो घणे दरज्जे सारो उपयोग राखी अनेक जीवोने जीवितदान आप्यानुं फळ मेळवे, तथा अनुक्रमे सुख संपदा पामे; तेथी जयणापूर्वक जाते करवुं तेज उत्तम छे.

२. जलेबी-जलेबीनो आथो करवानी जे रीत छे तेज जीवोत्पत्तिनो हेतु छे. कोइ टेकाणे दिवसना आथो वगेरे बनावी तेज

दिवस जलेवी वनावी उपयोग करे छे, अने तेमां दोप लागतो नथी एम कहे छे; पण आ बावत विशेप निर्णय करतां जणायुं छे जे किंचित् पण जुना घोळनुं जामण दीधा शिवाय नवो घोळ कदि उपसतो नथी, अने उपस्या विना जलेवी फुले नहि, माटे जे आथो होय ते उपसे छे अने घोळ उपसतो नथी. माटे जलेवी कोइ पण रीते अनाचरणीय जणाय छे, केमके तेमां असंख्य वेइंद्रिय जीव उपजे छे, तेथी तेनो सर्वथा त्याग करवो. जलेवी दिवसनी वनती नथी एम सांभळ्युं छे, छतां तत्व केवलीगम्य; पण वजारमां जे थाय छे ते तो रात्रेज आथो करे छे तेथी ते अभक्ष्य ज छे.

३. हलवो—लीलो, सुको, वदामी विगेरे जातनो हलवो अभक्ष्य छे; कारण के घउंना लोटने बे त्रण दिवस सडावीने तेमांथी सत्व काढीने पछी वनावे छे; तेथी तेमां असंख्य जीव उत्पन्न थाय, माटे तेनो सर्वथा त्याग करवो युक्त छे. दूधीनो हलवो फक्त ते दिवसनो करेलो भक्ष्य छे, वीजे दिवस अभक्ष्य थाय छे. जलेवी हलवो के जे घणां आरंभथी निष्पन्न थाय छे. तेनो अवश्य त्याग करवो जोइए. मुंवइमां हलवो वहु प्रसिद्ध होवाथी जेओ त्यांथी स्ववतन जाय छे त्यारे हलवो खास करी लइ जाय छे. पण वंधुओ! अनेक वेइंद्रियादिक जीवोनी हिंसावाळा पदार्थ खावा के खवराववामां आ आपणाज आत्माने तेनां कटुक फळ चाखवां पडशे, ते वखते माता, पिता, वंधुओ, व्हेनो, स्वजन कुटुंबी के मित्र अथवा तो स्त्री कोइ पण ते महा दुःखमांथी मुक्त कराववा नहि आवे के थनी

વેદનામાંથી થોડી પણ અંગીકાર નહિ કરે, અર્થાત્ સર્વ કર્મનો ભોક્તા આપણોજ આત્મા થશે. માટે તેવા અભક્ષ્ય પદાર્થ મુદ્દલ વાપરવા નહિ. તેમ નાતમાં કે કુટુંબી અથવા અન્યદર્શનીને ત્યાં જમવા જતાં પણ તે અભક્ષ્ય વસ્તુઓને વિષસમાન સમજી સ્પર્શ પણ ન કરવો. સાંઠ વગેરેના રમકડાંની જનાવરરૂપે કરેલી ચીજો અભક્ષ્ય છે. જેમ યશોધરે પૂર્વે માતાની દાક્ષિણ્યતાથી આટાનો કુકડો કલ્પી મારીને માંસરૂપે કલ્પી તેનું ભક્ષણ કર્યું તેથી ઉપરાઉપર તિર્યંચના ભવોમાં ઘેરા છેદન ભેદનાદિ થયાં, માટે તે અવશ્ય વર્જવું. ધર્મી માતપિતાએ આ બાબત અવશ્ય લક્ષ્યમાં રાખી પોતાનાં બાળકોને તેની સમજ આપવી.

૪. અમ્રતી—અમ્રતી કે જે કલકત્તા તરફ બનાવે છે, તેનો દેખાવ લગભગ જલેબીના જેવોજ જણાય છે; પણ અમ્રતી બનાવવામાં આથો કરવો પડતો નથી. તેથી તે વસ્તુઓ દિવસના ઉપયોગપૂર્વક બનાવી હોય તો તે દિવસ વાપરવામાં બાધક જણાતો નથી, બીજે દિવસે તે અભક્ષ્ય થાય છે. માટે તેનો નિર્ણય કરીનેજ લેવી.

૫. માવો—દૂધનો માવો જે દિવસે કર્યો હોય, તેજ દિવસે ભક્ષ્ય છે; રાત્રીએ અભક્ષ્ય થાય છે, પણ જો તે માવાને ઘીમાં તળીને સોંતળી રાખ્યો હોય તો રાત્રી રહી શકે; તેથી પેંડા, બરફી, જાંબુ, ઘારીપુરી, મોહનથાળ વિગેરે મિઠાઇ કે જેમાં માવો આવે છે તે માવાની મિઠાઇ તુરત બનાવવી જોઇએ, અને ચાર પાંચ દિવસમાં તેની મિઠાઇ પ્રમુખ વાપરી નાંખવી જોઇએ. તે ઉપરાંત રાખવાથી ખાટો

थइ जवा तथा लील फुल पण थई जवा संभव छे अने ते मुजब केटलाक वेपारीओना मावा उपर लील फुल थयेली जोवामां आवे छे; तेवा मावानी मिठाइ अभक्ष्य छे. वळी मावो काचो रह्यो होय एटले तेनी अंदर दूधनो प्रवाही भाग रह्यो होय, तेवा मावानी मिठाइ तेज दिवसे बनाववी जोइए. अने मीठो मावो जे ढीलो वेचाय छे ते वाशी थये न लेवो. केटलाक दगाखोर मावानी साथे बटेटां रताळु प्रमुख कंद बाफी तेनुं मिश्रण करे छे, माटे ते उपयोग राखवो. हे भव्यो! आवी मिठाइओमां प्रथम, मध्ये अने पश्चात् केटली हिंसा थाय छे, तथा केवा दगा करे छे तेनो सहज ख्याल करवो. जलेबी, हलवो प्रमुख मिठाइ वगर शुं आपणने बीजी भक्ष्य मिठाइ नथी मळती के आवी अभक्ष्य मिठाइनो उपयोग करवो? धन्य छे तेवा वीररत्नोने के जेओ बहु आरंभथी निष्पन्न थती एवी मिठाइनो रस स्वादथी विमुख थइ सर्वथा त्याग करे छे. ते वात यथार्थ ज छे के एक रस इन्द्रियना तुच्छ स्वाद माटे असंख्य जीवोनी हानी थाय छतां आपणे भक्ष्याभक्ष्यनी दरकार राख्या विना आंख आडा कान करी अनादिकाळनी टेव मुजब मुख हलाव्याज करीए छीए ते केटलुं अफसोस जनक छे. अरे! क्यारे आपणा मुखो बंध रहेशे अने अणाहारी अनंत सुखमां लय लीन थईशुं? जो एक रसइन्द्रिय वश न थई तो बाकीनी चार इन्द्रिओ कदि वश थवानी नथी, तेथी प्रबल एवी रस इन्द्रियने वश न थतां तेनो जय करवा उजमाळ थवुं. सुज्ञ बंधुओ! जुओ के वीर प्रभुए साडाबार वर्ष मध्ये फक्त

३४९ दिवस आहार कर्यो, बाकी सर्वेया तप कर्यो. तेवा आत्म शूराओज आत्मानुं कल्याण करी सिद्धिमहेल पाम्या, अने अत्यंत रसइन्द्रियने वश थइ पुद्गलिक सुखमां आनंद मानता एवा आपणे हजु चतुर्गतिमां भ्रमण करीए छीए ते मत्यक्ष जोइए छीए, अनुभवीए छीए छतां आ अनादिनी कुवासना हे चेतन ! केम मटाडतो नथी ! हवे तो चेत ! चेत ! जिनशासन फरी मळवुं दुर्लभ छे तो आ देहवडे कांइक सार्थक कर ! कर !

६. मुरब्बो—केरीनो मुरब्बो शीत, उष्ण तथा वर्षाऋतुमां ज्यां सुधी वर्ण, गंध, रस, स्पर्श पलटाय नहि त्यां सुधी भक्ष्य, अने पछी अभक्ष्य एम सेनप्रश्नादिकमां छे; पण जेम अथाणाने माटे युक्तिथी राखवानी तथा केम काढवुं वगेरे सूचनाओ लखी छे तेम मुरब्बा माटे उपयोग राखवो. चोमासामां लील फुग थइ न जाय तेवी जग्याए संभाळथी राखवो. मुरब्बानी [1]चासणी जो

१. चासणी त्रण तारी करवाथी घट रहेवाथी पछी आप मूके एटले ढीला गोळ जेवो मुरब्बो थशे ते नहि बगडे, परंतु जे आंमळांनो तथा सफरजननो मुरब्बो अथवा तेनो रस दवा साथे ले छे तेमणे ते जुनो होय तो नहीं लेवो.

शरबत—दाडम (अनार) नो, गुलाबनो अने बीजां जे थाय ते प्रवाही होवाथी भले पक्वंय छतां बोळ अथाणा जेवो गणवो जोइए. केमके तेनी चासणी काची होवाथी तेमां पाणी घणुं छे.

सीरको—अनेक चीजोभीनो बनेलो आवे छे, ते बोळ अथाणु छे.

નરમ હોય તો વેળાસર બગડી જાય. નરમ ચાસણીના મુરબ્બામાં પંદર વીશ દિવસ પછી લીલ ફુગ થઇ જાય છે, માટે આવી ચીજો બનાવવા-રાખવામાં બહુ ઉપયોગ રાખવો. બીજોરાં, સફરજન, ના- રંગીના મુરબ્બાનો લેખ નથી માટે ઉપયોગ ધરીને વર્ણ ગંધાદિકની તપાસ કરી લેવો ઘટીત છે. મુરબ્બો અથાણાં પ્રમુખ ઉઘાડું રહેવાથી બગડી જવા સંભવ છે, અને મિઠાઇ, બસાણું (સેવ ગાંઠીયા પ્રમુખ) તદ્દન બંધ રાખવાથી બગડી જાય છે, અને ચોમાસામાં તો હ[...] લાગવાથી પણ લીલફુગ થઇ જવાથી અભક્ષ્ય થાય છે. માટે જે વસ્[...] જેમ ઉપયોગ પૂર્વક સારી રહી શકે તેમ કરવું. બહેતર છે કે જેમ બ[...] તેમ રસ સ્વાદની ન્યૂનતા કરી આવી વસ્તુઓનો ત્યાગ થાય તે શ્[...] છે. અને જો કોઇ પણ રીતે જીભલડીને ચાલે નહિ તો અતિ [...] યોગથી વર્તવાની આવશ્યકતા છે; નહિતર અનેક જીવોના વિ[...] શના કારણિક થઇ દુર્ગતિમાં જઇ કરેલ કર્મ ભોગવવાં પડે. [...] કાંતો રસ ઇન્દ્રિયનો જયજ કરવો, નહિતર પ્રમાદ વર્જી જય[...] વંક વર્તવું જેથી અલ્પ દોષ થાય.

૭ સેવ, વડી, પાપડ, ખેરો, ફરફર, અડદની સેવ, સ[...] કે ખીચીયાં પાપડ પ્રમુખ શિયાળા ઉન્હાળામાં સૂર્ય ઉદય થા[...] તેનો લોટ બાંધી બનાવવું,[1] અને સૂર્યઅસ્ત પહેલાં બરોબર સુ[...]

---

[1] સેવ (પરદેશી મેંદાની અભક્ષ્ય), પાપડ, અડદની [...] ખીચીયાં ([...] લોટ સૂર્યોદય પછીજ બાંધવો; વડી, ફરફર, [...] [...] લોટ રાંધીને કરે છે તે પણ સૂર્યોદયેજ કરવું[...]

नहितर वासी थाय. चोमासामां आवी चीजो बनाववी, राखवी के खावी युक्त नथी. कारण के तेमां त्रस जीव, नीलफुगनी उत्पत्ति थवा पामे छे. कदाच चोमासामां पापड (जे असाड सुद १ थी १५ सुधीमां बनावेला होय ते) खावा माटे राखवा होय तो तेने तडको अवार नवार देवो. अने वारंवार पुंजवानी तथा हेरवा फेरववानी बहु संभाळ राखवी; पण आजे प्रमादने वश थइ प्रायः तेवो उपयोग कदि राखता नथी के राखवाना नहि. माटेज चोमासामां नज खावा उत्तम छे. केटलाक शियाळा, उन्हाळामां बनावेल सेव पापड प्रमुख चोमासु अने बीजा (आवता) शियाळा पर्यंत राखी खाय छे ते केवळ अयुक्त छे. खरी रीते तो असाड सुद १५ पहेलांज तेवी चीजो वापरी नाखवी, अने कार्तिक सुद १५ पछीज बनाववी योग्य छे. सेव पापड प्रमुख जे बजारमां तैयार मळे छे ते वापरवुं युक्त नथी; उपयोग पूर्वक घेरज बनी शके तेज वापरवुं जोइए. पापड वडी चोमासामां अभक्ष्य छे एम श्राद्धविधिमां कहेल छे.

८. दूधपाक—बासुदी, खीर, शीखंड, दूध, दूधनी मलाइ बीजे दिवस वासी थाय तेथी अभक्ष्य छे, तथा रात्रे बनावेलुं पण अभक्ष्य छे. रसस्वादनी लोलुपताने लीधे आवी चीजो बीजे

जे चणानो लोट मसालो पाणीमां आथीने पाडे छे ते पण सूर्योदये आथीने बनाववो जोइए, अन्यथा ते अभक्ष्य छे. विरतिवाळाए खास आवी चीजोनो उपयोग करतां अगाउ ते क्यां केवी रीते, बनावेल छे ते भक्ष्याभक्ष्यनो विचार कर्या पछीज वापरवुं युक्त छे.

दिवस राखीने आरोगवी ते शरम भरेलुं छे. दहींनी मलाइनो काळ दहि मुजब जाणवो.

९. केरी—आर्द्रा नक्षत्र बेसे त्यारथी पाकेल केरीनो रस चलित थाय तेथी केरी अभक्ष्य छे. गंधाइ गयेली, सडेली, उतरी गयेली कायम अभक्ष्य छे. केरी चुसीने खावी ते करतां रस काढीने ज खावो युक्त छे. कारण चुसवाथी तेनो गोटलो ज्यां नांखीए त्यां आपणी ळाळ अडी होय तेथी असंख्य संमूर्छिम लाळीया जीव उत्पन्न थाय, वळी केरीमां त्रस जीव (इयळो) कदाच नीकळे छे, तेथी रस काढ्यो होय तो देखावाथी रसनी जीवातो पेटमां नहि जतां तेनी रक्षा थाय. केरीनो रस उन्हाळानी सख्त गरमीने लीधे सवारनो काढेलो सांज सुधी रही शकवा थोडो संभव, तेथी ज्यारे उपयोग करवो होय त्यारे रस काढवो अने चार छ के आठ घडी राखवो होय तो ठंडा पाणीना वासणमां रसनुं वासण राखवुं, अने ज्यां गरमी न लागे तेवी जग्याए राखवो. आर्द्रा नक्षत्रथी केरीनो अवश्य त्याग करवो घटे छे, केमके त्यार बाद आ क्षेत्रमां तो केरी प्रत्यक्ष कोही जती जणाय छे.

१०. पापड—शेकेलो पापड बीजे दिवस सीतावी फरी जवाथी वाशी थाय. तेल के घीमां तळेलो बीजे दिवस वापरी शकाय.

११. चटणी—कोथमीर, फोदीनानी जे चटणी करे छे, तेमां दाळीया (शेकेला चणा) के गांठीया प्रमुख नांखीने बनावेली तेज

दिवस भक्ष्य, बीजे दिवस वाशी थाय. खटाइ(लींबु. कोठ प्रमुख) वाळी कोथमिर फोदीनानी पाणी विनानी कोइ पण अनाज नांख्युं न होय तेवी चटणी त्रण दिवस सुधी लेवाय. घुटतां पाणी नांख्युं होय तो बीजे दिवस वाशी जरुर थाय. खटाइ विनानी चटणी तडको दइ सुकवी राखी होय तो बीजे दिवस लेवामां वाधक जणातो नथी, अन्यथा वाधक जाणवो. खरुं जोतां ताजे ताजी रोजेरोजनी बनावीने खावी उत्तम छे; कदाच एठवाड पडी जाय के एटा हाथनो स्पर्श थइ जाय तेथी पण अभक्ष्य थाय.

१२. संभारो—लोट के मेथी नांखीने बनावेल संभारो बीजे दिवस वाशी थाय.

१२. पकवान—मिठाइ-गोळपापडी के पाकना लाडु जे सर्वथा जळ रहित थाय छे वर्ण गंध रस स्पर्श फर्ये अभक्ष्य थाय एटले तेना माटे पकवानना जेटलोज काळ होय तेम कही शकाय नहि, विशेष काळ पण पहोंचे तेम शास्त्रमां पण कहेल छे. जो गोळनी तथा घीनी विगइनो त्याग कर्यो होय अने नीवियातानी जेने छूट होय तेने ते दिवसनी करेली गोळपापडी लेवाय नहि, बीजे दिवस लेवाय. केमके तेना तेज दिवसे तेमां विगइपणुं मटे नहि. तोपण उत्कृष्टथी सुखडीना काळ मुजब लेवामां ठीक छे, कारण के केटलीकवखत रसइंद्रियमां लुब्ध थइ जवाथी तेना वर्णगंधादिक पलटाया होय ने खबर न पडे तो ते वापरवाथी दोष लागे; माटे गोळपापडीनो काळ जे पकवान काळ कहेल छे ते मुजब लेवो ते वधारे सारुं छे.

धर्म उपर रुची थती न होय तोपण करवी, अने जो विषयवासना प्रमुखमां लपटाशुं तो अनंत भव भ्रमण करवुं पडशे, तेथीज कर्मरूपी रोगनुं निवारण करवा आ धर्मरूपी जुदां जुदां अनुपानो (औषध) प्रयोगो जणाव्या छे, तेथी कंटाळीने विमुख न थतां संपूर्ण आत्मवीर्य फोरववु जेथी सहेजे शिव संपदा पामीशुं.

१४. वसाणुं–सेव, गांठीया, बुंदी,[1] दाळ[2] प्रमुख वसाणुं पकवान होवाथी तेनो [3]काळ मिठाइ जेटलो जाणवो, अने वर्ण गंध रस स्पर्श फरे तो काळमान पहेलां अभक्ष्य जाणवुं. भजीयां, कचोरी, लोचापुरी, मालपुवा, प्रमुख नरम वस्तुओ बीजे दिवसे वाशी थाय छे.

१५. चुरमाना लाडु–तळ्या वगरना बीजे दिवस वाशी थाय; पण सारी रीते तळेला उत्तम बनाव्या होय तो बीजे त्रीजे दिवस खावामां वाधक नथी *खसखस चुरमाना लाडु तेमज केटलीक मिठाइमां छांटे छे ते वापरवी युक्त नथी. विरतिवंते तो खास उपयोग राखवो.

---

१ बुंदी नरम तळेल होय तो वाशी थाय.

२ रात्रे पलाळेली दाळ वाशी थाय माटे वापरवी नहि.

३ घी तथा तेल खोरुं थाय तो अभक्ष्य कहेल छे, तो तेवा घी तेलनी मीठाइ पण अभक्ष्य जाणवी.

* खसखस अभक्ष्य छे, माटे कंदोइनी दुकानेथी मीठाइ लेनारे तेनो निर्णय कर्या विना विश्वास राखवो नहि.

१६. रसोइ–उन्हाळामां सवारे रांधेल दाळ भात प्रमुख रसोइ सख्त तापने लीधे सांजे ने स्वाद (चलित रस) थइ जवा संभव छे, तेथी अभक्ष्य थाय. रोटली रोटला विगेरे पण उपयोगथी राखवा जोइए. एकदम गरम गरम तेना वासणमां भरी न देवा पण थोडीवार पछी भरवा. वळी कलइ विनाना वासणमां दहिं छाश प्रमुख खाटा पदार्थ राखवाथी (थोडाज वखतमां) तेमज बीजी रसोइ दाळ शाक प्रमुख राखवाथी कटाइ जाय छे, तेथी ते वस्तुना वर्णादिक फरवाथी ते खावा लायक नथी, जेथी पीतल के त्रांबाना कलइ रहित वासणमां ते वस्तुओ जरावार पण न राखवी. केटलीक वखत थोडी कलइ रही होय तेवा वासणमां रांधवुं के रांधेली वस्तु के दहिं छाश राखवी तेथी पण कटाइ जाय छे, माटे अवार नवार कलइ कराववानो खास उपयोग राखवो; तेमां प्रमाद के लोभवृत्ति राखवा छतां तेनुं परिणाम व्याधि विगेरे अति खराब थाय छे.

१७. ओदन–(भात)–रांधेलो भात [1]छासमां राखेल होय तेनो काळ आठ पहोर सुधीनो छे. तेटलो काळ भात सांजे रांध्यो होय अने छाश छांटेल होय तेनो समजवो. पण सवारनो भात जो छाश छांटीने राख्यो होय तो तेज दिवसे वपराय; सूर्य अस्त पछी

---

१ छाशमां शुद्ध जोइए, छाश नवुं पाणी मेळवेल नहि. त्रण दिवसनुं ओदन न लेवानुं "अतिचार" सूत्रमां कहेल छे, ते फक्त जाडी छाशथी रांधेल अनाज समजवुं.

मान ओछुं वधारे कहे, वळी पहूवा रांधीने पण दूधनो साथे मिश्र करी मेळवी दहीं वनावे छे. केटलीक वखत मृत्यु पामेला जीवो पण दहिमांथी नीकळेला जोवामां आवे छे वगेरे अनेक दोषोना कारणथी घेर वनांवी वापरवुं युक्त जणाय छे.

कांजी के जे काची अथवा गरम करेली छाशनी आछ–परास कहेवाय छे ते कांजीनो काळ सोळ प्रहरनो कह्यो छे.

दहिं, छाश ने कांजीनो सोळ प्रहर जे उत्कृष्टो काळ कह्यो ते सोळ प्रहर एटले के बे रात्रि उल्लंघन न थवी जोइए, ते पहेलां पण जो वर्णादिक फरे तो ते अभक्ष्यज छे. चलितरसमां जे जे काळमान कह्युं छे ते ते वस्तु उत्कृष्टा काळ सुधी आचरणीय, त्यारपछी कदाच निश्चयथी चलित न थइ होय तोपण ते व्यवहारथी अनाचरणीय छे–एटले काळमाननो अर्थ एवो थयो के जे मर्यादा जे काळनी आचार्य महाराजे बतावी छे ते पछी तो ते वस्तु नज वपराय, अने काळमान पहेलां जो वर्ण, गंध, रस, स्पर्श, पलटाय के ते अभक्ष्य जाणी त्यारथी ज तजवी ते खास ध्यानमां राखवुं.

१९. दूध चार प्रहर सुधी भक्ष्य छे, पण सांजनुं दोहेलुं दूध होय तेनो उपयोग मध्यरात्रि अगाउ थइ जवो जोइए. केटलीक वखत ग्रीष्म ऋतुमां दूध सख्त तापने लीधे के वधारे वखत रहेवाथी अथवा उपयोग पूर्वक शुद्ध वासणमां न राखवाना केटलाक कारणने पामीने बगडी जाय छे, अने कोइवार दहिंनी माफक जामी जाय छे, तेने दहिं थयुं समजी वापरवुं नहिं, कारण ते दूधना वर्णा-

दिक पलटाया तेथी ते दूधज अभक्ष्य छे. कोइवार दूध फाटी जाय छे, ते पण तेना वर्णादिक फरवाथी अभक्ष्य मानवुं. केटलाक वेचनाराओ वाशी दूधनो भेग करे छे, कलकत्ता तरफ रात्रे दूध खूब गरम करी तेमांथी मलाइ काढी तेमां सींगापुरथी आवता आरारुट (एक जातनो आटो)नो भेग करी सवारमां ताजुं दूध कही वेचे छे. पोताना तुच्छ स्वार्थने माटे बंधुओ! आ लोको शुं शुं नथी करता, अर्थात् तेओ प्रायः दरेक वस्तुमां कूडकपटकरे छे. तेनो बारीकीथी तपास करवो, तथा बनतो उपयोग राखवो, बगडेला वाशी दूधनुं दहिं, दूधपाक, बासुदी, मलाइ, मावो वगेरे पदार्थो पण अभक्ष्य थाय. ते लोको जे दूध दहिं प्रमुख प्रवाहि पदार्थना वेचवावाळा छे तेओ ते वस्तुना वासण उघाडां अजयणाथी केटलीक वखत राखे छे, तेथी थोडा वखत उपर काठियावाडमां जुनागढ शहेरमां एक दूधना वेचनाराए तेनुं दूध एक दिवस ज्यां ज्यां आप्युं त्यां त्यां तेओने कलाकोना कलाको सुधी झाडा, उलटी तथा अत्यंत बेचेनी भोगववी पडी. जे तपास करतां मालुम पड्युं के ते दूधमां कोइ जीवनी लाळ प्रमुख झेरी पदार्थ पडेलो होवाथी तेओने बिमारी भोगववी पडी. कोइवार सर्प प्रमुखनी लाळ (विष) पडवाथी ते वपरावाथी मृत्यु पामवा संभव छे; तेटलाज माटे शास्त्रकारे दश जग्याए चंदरवा राखवा कह्युं छे. वळी एक मीनीट पण पाणी, भोजन प्रमुखना वासण उघाडां न राखवा वगेरे प्रकारनी यत्ना जे आ ग्रंथमां कही छे ते शारीरिक तथा धार्मिक बन्ने लाभने माटे छे, जेथी अवश्य उपयोग राखवो. बंधुओ! आ उत्तमजैनधर्ममां प्रका-

शेली यत्ना अथवा दया खरेखर तेना पाळनाराने शीघ्र मुक्तिना वासने पमाडनारी छे. खरेखर जैनधर्मनी वलिहारी छे! दोहेलुं दूध जेम वने तेम तुरत वेळासर गरम करी राखवुं जोइए, नहितर ठंडु दूध थोडा वखतमां वगडी जवा संभव छे. मुनि महाराज पण ठंडु दूध वहोरता नथी ते तेवुंज कारण होवुं जोइए; तथा दूध गाळीने गरम करवुं जोइए.

दुधने गळया विना न खावानुं अन्य धर्ममां पण कहेलुं छे, अने जैनशास्त्रमां गलणां ७ कह्यां छे.—

१ मीठापाणीनुं, २ खारापाणीनुं, ३ गरमपाणीनुं, ४ दुधनुं, ५ घीनुं, ६ तेलनुं अने ७ आटो चाळवानुं.

दुध वेचनारा दुधमां थोडुं पाणी भेळवे ते अणगळेलुं पाणी जंतुवाळुं के वाळ पडेलुं होय.

गायनुं, भेंसनुं, वकरीनुं अने गाडरीनुं ए ४ दुधने दुधविगयमां शास्त्रे गण्युं छे, तेथी वाकी वीजा जनावरोनुं दुध खावामां दोष छे. जलदी अभक्ष्य थइ जाय छे, तेवुं दुध रोग उपजावे छे.

२०. घी खोरुं कालातीत थये वर्ण, गंध, रस, स्पर्श, फर्ये अभक्ष्य थाय. घीमां केटलाक दगाखोर लोको चरवीनो तथा वटेटा रताळु प्रमुख कंदनो भेग करे छे तेनो अवश्य उपयोग राखवो; परीक्षा वगर कोइपण माल लेवो नहि. वळी जे लोको घी वनावे छे ते घणाखरा सात आठ दिवस के वे चार दिवसनुं माखण एकठुं करी वनावे छे (तावण मूके छे) ते अभक्ष्य गणाय. तेने माटे जेने घेर गाय भेंश होय तेज खरो उपयोग राखी शके. छाश (अल्पनो)

नाखेज के त्यारथी झुंडुं पाडतां माखण तुरत पूरा बहार मुकी देवुं जोइए, पण ज्यारे श्रावको स्हेजेर अंतर्मुहूर्त उपरांत के कलाकोना कलाको बाकी माखण राखी मुके त्यारे बीजाओने तो शुं दरकार होय? अंतर्मुहूर्त एटले जघन्य नव समयथी मांडी उत्कृष्ट बे घडीमां कांइक न्यून काळ तेने अंतर्मुहूर्त कहेल छे–एटले एक आंगळनो चम-कारो मारीए तेटला वखतमां असंख्य समय थइ जाय छे. तेथीज माखणनी बाबत बहु उपयोग राखवो उचित छे, आपणा प्रमादमां अहाहा! असंख्य जीवोनो विनाश थइ जाय छे. हे बंधुओ! श्री जिनशासनमां आपणे आवो अत्युत्तम अवसर प्राप्त थयो के जेथी सूक्ष्म बाबतोनुं जाणपणुं थाय छे. अहो! केवली भगवंत वगर बीजुं कोण कही शके? अर्थात् त्रणकाळना भाव जेनाथी एक समयमां जणाय ते केवळज्ञानथी प्रभुए प्रकाशी शके. बंधुओ! चालो हवे आपणे आ उत्तम अवसरने प्रमाद त्यजी हर्षवडे वधावी लइए, अने "जीवदया प्रतिपाळक" ए नाम सार्थक करी मंगळमाळा वरीए.

२१. वळी—प्रसुतिवाळी गाय तथा भेंसना तरतना दूधनी बळी बनावे छे. गायने प्रसुति थइ होय त्यारथी तेनुं दूध १० दिवस, भेंसनुं १५ पंदर दिवस, बकरीनुं ८ आठ दिवस सुधी लेवुं कल्पे नहि, त्यारे तेनी बळी बर्यांथी कराय ने वपराय? अर्थात् नज खवाय.

२२. खाटां ढोकळां—जे चोखानी कणकी, अडदनी [1]दाळ तथा चणानी दाळने[2] भरडीने छाशमां आथो करी बनावे छे, ते रात्रे

१–२ कठोळ काची छाशमां आपे तो द्विदळ दोष थाय.

आथो कर्यो होय तो अभक्ष्य छे. माटे सूर्योदय पछी आथीने करवां अने सूर्यास्त पहेलां वापरवां जोइए. बंधुओ ! आवी वस्तुओ पशु-खना वीजा दिवसे शीरामण थाय ते खरेखर श्रावक कुळने शुं शर-मावा जेवुं नथी ?[1] टाढा रोटली रोटला, थेपलां, नरमपुरी, भजीयां,

१ वळी केटलाक दाळ कढी वगेरे रांध्युं धान्य आपी दातण जेवी नमाली चीज खरीदे छे ते विशेष शरमावा जेवुं छे. देखादेखीथी वीजी नातना के वीजा कूळ धर्मवाळानी स्त्रीओ पोताना वस्त्र मफत धोवरामणनो वदलो धोवीने हमेशां रांधेल अनाज दाळ कढी आपे छे एवुं जोइने श्राविकाओ तेवुं करे तेने जोइने घरधणी वारी राखे नहीं तो गुरु महाराजे समजाववुं जोइए के—

धोवीने तथा वाघरीने धंधो छे के तेओ वाशी राखे छे, वाशी खाय छे, अने वाशी कोहेलुं धान्य लुगडांओने आर देवामां वापरे छे, पण तेओ कांइ फेंकी देता नथी, त्यारे श्रावकोए वाशी राखवुं के खावुं नहीं, पण वाशी रखाववुं तथा खवराववुं एम थया करे छे–एटले वाशीनी जीवहिंसा करवी के करावची तेनुं सरखे सरखुं पाप उभुं रहे छे.

श्राविकाओ पोते धोवा के न्हावा सारु नदी तळावे जाय छे, तेमां पर्वतिथिने पाळवानुं पुन्य ले छे, अने धोवरामणना पैसा वचा-ववा पोते रांधेलुं आ रीते वेचीने पाप ले छे त्यारे वाशीमां त्रस जीवो वे इंद्रिय उपजे छे तेनी श्रद्धा क्यां रही ?

धोवी तथा वाघरीने देवा सारु घरमां खातां खातां जे दाळ

ढोकळां अने छाश छांटया वगरनो भात प्रमुख वाशी चीजो रा-
खीने खावाथी एक तो अनेक जीवोनो विनाश थाय, प्रभुनी आज्ञा
लोपी कहेवाय, वळी शरीरमां अनेक रोगनी उत्पत्ति थाय, माटे
दरेक चीज ताजे ताजीज खावी युक्त छे. नानां बचांओने शीरा-
मण वगर न चाले ते स्वभाविक छे; तो जेम गुजरात तरफ घडना
तद्दन पातळा खाखरा शेकी राखी वापरे छे ते बाबत खास करीने
काठीयावाडी, मारवाडी, भाइओए तथा ते शिवाय जेओ वाशी वा-
परता होय तेओए अनुकरण करवुं घटे छे; पण अफसोस तथा खेद-
जनक ए छे के प्रायः घणीखरी अज्ञानरूप मिथ्यात्वजाळमां फसायेली
जैन स्त्रीओ पोताना बचांनुं रक्षण करनारी शीतळा माताने मानी,
शीळ सातमने दिवसेज खास आगले दिवसे रांधेलुं होय ते वाशीज
वापरे छे, अने ते दिवसे चूलाने (शीतळा) शांत करे छे. पण बं-
धुओ खरेखर आपणामांज स्वशक्ति पुरुषार्थपणा (Moral Courage)
नीज खामी छे नहिंतर शुं तेओ तेम वाशी खाइ के खवडावी शके?
आपणे ज ते अज्ञान स्त्रीना मनरंजन अर्थे के दाक्षिण्यताए अथवा

वडी वगेरे एटुं करेलुं छतां वधेलुं राखी मुके, तेओने त्रसजीव
समुर्च्छिम पंचेंद्रिय मनुष्यो असंख्यनी हत्या लागे छे, अने ते
उपरांत वाशीना त्रसजीवनो विनाश जुदो.

श्रावक भाइओए पोताने घरे लुगडां धोवरामण खर्च करवानी.
अथवा स्त्री पोते धोवे तेम नहीं होय तो काचुं अनाज देवानी फरज
समजावरी जोइए.

तो आपणा पण मिथ्यात्वना उदये तेने उत्तेजन आपी स्वआचारथी भ्रष्ट थइ शीळ सातमने दिवसे मोटो अनर्थ के सत्यनो नाश करीए छीए. खरेखर आथी वधु धिक्कार पात्र अति निंदवा योग्य मिथ्यात्व कर्तव्य बीजुं शुं ? बंधुओ ! पण तेथी अनंता संसारनी वृद्धि थवाथी आपणो मनुष्य जन्म व्यर्थ गुमावी दइए छीए ते विचारो! समजो! ने शीळ सातमनो मिथ्यात्व आचार छंडी वाशी चलित रस कदि न वापरवुं एवी दृढ प्रतिज्ञा करो, जेथी सहेजे स्वभाविक सुख विलसीए.

२३. घोलवडां–(दहींवडां)–जो ते उकाळेला गोरसमां कर्या होय तोज तेज दिवसे भक्ष्य छे. काचा गोरसमां सर्वथा अभक्ष्य छे.

२४. खाखरा—जे उपरज जणाव्युं छे के गुजरात तरफ घउंना शेकेला खाखरा करे छे ते पांच सात के तेथी वधारे दिवस सुधी राखी मूकाय छे, अने वपराय छे; पण जुना खाखरा उपर नवा पडता जाय अने उपर उपरथी नवा वपराय ने जुना पडया रहे तेम करवुं युक्त नथी. वळी तेनी कोठी के जे वासणमां भरता होय ते साफ राखवुं, नहिनर तेमां धनेडां प्रमुख त्रस जीवनो पेसारो थाय, चोमासामां तो लीलफुग पण थइ जाय, जेथी आ बाबत खास उपयोग राखवा ध्यान देवु उचित छे.

२५. पापडना लुआ, वडां, पोळी—अडद मग प्रमुखना पापडना लुआ तथा अडदनी वाटी दाळना वडां अने पोळी एटले

नरम पुरी के रोटली (पुरणपोळी-वेडमी) सवारे करी होय तेनो काळ चार महरनो कह्यो छे.

२६. कुगलीराय—जुवारना लोटने छाशमां रांधी घेंश (विदल विनानी) करे छे ते कुगली रायनो काळ (१२) बार प्र-हर छे, ते उपरांत अभक्ष्य छे. धान्य थोडुं अने छाश घणी होय ते कुगली राय; अने जेमां छाश थोडी अने धान्य विशेष होय ते घेंश कहेवाय छे. तेनो काळ ८ महरनो छे.

२७. रायतुं—केळां, द्राक्ष, खारेक प्रमुखनां रायतां *करे छे तेनो काळ १६ सोल महरनो कह्यो छे. जो ते रायतुं विदल साथे वापरवुं (जमवुं) होय तो दहिंखुब गरम करीने बनाव्युं होय तो वप-राय. फळी (सेव), गांठीया, बुंदी प्रमुख नांखीने, रायतुं करवुं होय तो अवश्य दहि प्रथम गरम करीने ज विदल मेळववुं जोइए; अने ते रायतां सांज सुधीज भक्ष्य छे.

२८. शेकवुं धान्य—ते दाळीया (चणा), धाणी, मर-मरा, पहुवा प्रमुख शेकेलां धान्य छे तेनो काळ कडाविग[1] ईनी प्र-माणे छे-एटले चोमासामां उत्कृष्ट १५ दिवस, शियाळामां एक मास तथा उन्हाळामां २० दिवस मुजब गणवो.

---

* जेमां अन्ननुं मिश्रण न होय तेवां.

१ तळाइने उपर आवे तेवां पक्वान-भजीयां, पुरी, तळेल चुरमाना लाडु वगेरे.

२०. ढुंढणीआ—के जे काठीयावाडमां करे छे ते जुवार बाजरीने पाणी नांखवा जाय अने रांधे, पछी सुकवी तेनां फोतरां उखेडीने राखे छे; तेनो काळ शेकेला धान्य मुजब एटले वर्षाऋतुमां १५ दिवस, शियाळामां एक मास तथा उन्हाळामां २० दिवसनो छे.

---

२१. बत्रीश अनंतकाय.

सर्व अनंतकाय अभक्ष्य छे, कारण के एक सोयना अग्र भाग उपर रहे तेटली कंदमूलनी कणोमां अनंता जीव रहे छे. ते माटे सर्व अनंतकाय अभक्ष्य छे ते श्रावके अवश्य वर्जवां जोइए. कारण के एक जीह्वा इंद्रियनी लोलुपता माटे अनंता जीवनी हानि करवी ते महा अनर्थनुं कारण छे, तेथी बत्रीश अनंतकायनो सर्वथा त्याग करवोज जोइए, के जेथी अनंता जीवने अभयदान मळे. केटलाक जीह्वा इंद्रियने वश थइ "मारे वर्षमां पांच शेर के दश शेर खपे" एवो नियम करे छे, पण हे सुज्ञो! शुं ते अभक्ष्य चीजो वगर आपणा निर्वाह थवो अशक्य छे? दुनियामां क्यां बीजी वनस्पतिनो काळ पडयो छे? वळी पांच शेर के दश शेर एवी छुट आवी आवी अभक्ष्य वस्तुनी राखवी ते आगारमां कांइ कहेवाय नहि. पुद्गलिक

सुख माटे अभक्ष्य वस्तु खावानी छुट राखवी ते कया प्रकारनो आगार? जुओ के मरणांत कष्ट प्राप्त थतां पण वंकचूल कुमारे अभक्ष्य वस्तुनो मनथी पण अंगीकार कर्यो नहि, तेवा सत्त्ववंत उत्तम प्रतिज्ञा पाळवावाळानी क्रोडोवार बलिहारी छे। अहोहो! जेओ कर्मने वश थइ आंखो मींची जाणता छतां परभवनो लेशमात्र भय राख्या वगर आदु, मूला, गाजर आदि खाय छे तेवा बिचारा (पामर) प्राणिओनी शी गति थशे? श्रावक नाम मात्रथी श्रावक कहेवावुं ते अफसोस जेवुं छे. मनुष्यपणा साथे जैनधर्म पामी आ भव सफळ करो, के जेथी संसार भ्रमण मटे, अने अनुक्रमे शिव सुखना भोक्ता थाओ! हे भव्यो! आपने नम्रता पूर्वक विनंति करूं छु के बावीश अभक्ष्यनो श्री तीर्थंकर महाराजे निषेध कर्यो छे तेनो शीघ्रताथी त्याग करो, अने श्रावक नाम सार्थक करो, जैन बनो!

" बत्रीश अनंतकायनां नाम. "

१ भूमि मध्ये कंद थाय एवी सर्वे कंदजाति. २ लीली हळदर, ३ शृंगवेर–लीलुं आदु, ४ +सुरणकंद, ५ *वज्रकंद. ६ लीलो कचुरो, ७ सतावळीवेली औषधि, ८ [1]विरालीलताविशेष सोफालो, ९ कुंआर (शेलरां पण वर्जवां[2]), १० थोहरीकंद (थोर) ते सीज तथा लंकासीजनी जाति. हाथीयो, कांटाळो डांडली वगेरे. ११ गिलो–गुलवेल (गलो), १२ लसण, १३ वांसकारेला एटले वांस संबंधीनी कारेली, १४ गाजर, १५ [3]लुणी एटले साजी वृक्ष, १६ लोढीपद्मनी कंद, १७ गरमर (गिरिकर्णी) कच्छ देशमां प्रसिद्ध छे. काठीयावाडमां तेनुं अथाणुं करे छे.

१८. किसलय पत्र—कोमल पांदडां जे नवा उगतां सर्व गुच्छानां पांदडां, तथा सर्व वनस्पतिना जे उगती वखतना अंकूर होय ते सघळा अनंतकाय छे; एटले सर्व (प्रत्येक तथा साधारण)

+ मोरडनी भाजी. * लसण. १ विरालिकंद–भोंयकोळुं. २ शेलरां जे कुंवारपाठानां मध्यभागनो जे शट नीकळे छे तेना थाय छे. ते कुंवारपाठुं अनंतकाय होवाथी अभक्ष्य छे. माटे शेलरां पण अभक्ष्य जाणवा, कारण शेलरां तेनी मध्य दांडी छे ते सर्वथा वर्जवा युक्त छे. काठियावाडमां वपराय छे तो उपयोग राखवो. ४ लुणीनी भाजी करे छे.

वनस्पतिना उगतां पांदडां अने अंकुर प्रथम अनंतकाय होय, पछी प्रत्येक वनस्पतिना थइ पत्र अंकूरा अंतर्मुहूर्त पछी प्रत्येक रूपे थइ जाय, बीजा जीवो च्यवी जाय; अने साधारण वनस्पतिना थइ पश्चात् सर्व काळ अनंतकायपणेज रहे. आ अनंतकाय पांदडानो सर्वथा त्याग करनारे (अथवा कर्यो होय तेमोए) भाजी पांदडां वापरतां उपयोगथी वर्तवुं. नहितर सहसा दोष लागी जाय. कारण– मेथी वगेरेनी भाजीना मूळीआ आगळ वे पांदडां जाडां होय छे तेने अनंतकाय कहेवामां आवे छे; तथा भाजीना पांदडाना मूळमां झीणां अंकूरा फुटे छे; वळी थेग प्रमुखनी भाजीनां पांदडा पण होय छे, जेथी तेनो उपयोग रहे नहि तो दोष लागे. माटे कांतो प्रथमथी तेनी जयणा राखवी, अने ते किसलय पत्र न खवाय तेनो उपयोग राखवो–खप करवो.

१९. खीरसुआकंद—कसेरु (खरसइयो); २०. थेगकंद.– थेगी तथा थेग नामनी भाजी थेगीपोंक. २१. हरिमोथ (लीलीमोथ); २२ लुण वृक्षनी छाल; २३ खिलोडाकंद, २४ अमृतवेली.

२५. मूळा—देशी तथा परदेशी (राता ने धोळा–सफेद) मूळाना पांचे अंग अभक्ष्य छे; (१) मूळानां कंद (कांदा), (२) पांदडाना मध्यभागमां जे कंदली थाय छे जेने डांडली कहे छे ते पांदडा सहित, (३) फुल (४) फळ जेने मोगरा कहे छे ते, तथा (५) तेमांथी नीकळेलां झीणां बीज, ए पांचे अभक्ष्य छे. वळी त्रस जीवोत्पत्ति पण तेमने विषे होय तेथी सर्वथा मूळानां पंचांग वर्जवां.

५

२६. भूमिफोडा—वर्षाऋतुमां छत्रने आकारे उगे छे.

२७. वथुलानी भाजी—(प्रथम उगती).

२८. वरूहार—एटले विदल धान्य जेने अंकुर आव्या होय ते. रात्रे जे कठोळ पाणीमां पलाळे छे तेमां अंकुरा फुटेला होय छे ते अनंतकाय होवाथी अभक्ष्य छे, माटे सवारना पांच छ वागे पलाळवा, ते पण थोडो वखत राखवा. (नहितर वेचार कलाक लगभगमां पण अंकूरा फुटी जाय.) मतलब के अंकूरा फुटवा न जोइए खरी रीते तो दरेक कठोळ वाफीने कराय तो तेमां अंकूरा फुटवानो भय नथी. स्वजन कुटुंब के नातमां जमवा जतां खास उपयोग राखवो, कदाच त्यां रात्रेज कठोळ पलाळी शाक बनाव्यां होय तेथी दरेक चीज खातां पहेलां प्रथमथीज भक्ष्याभक्ष्यनो विचार करवो उचित छे.

२९. पल्लंकानी भाजी.

३०. सुअरवल्ली. जे जंगलमां मोटी वेलडीना जेवी थाय छे ते.

३१. कोमळ आंवली—ज्यां सुधी मांहे बीज संक्रमे नहि त्यां सुधी अनंतकाय छे. कोमळ फळमां ज्यां सुधी अंदर बी न थयां होय त्यां सुधी अनंतकाय छे, माटे अति कोमळ एवां सघळां फळ खावां वर्जवां.

३१-३२. आलुकंद—ने रताळु-वटेटां अने पिंडाळु[१]

[१] कोयो पण पश्चिम देशनो डुंगळी के मूळानी जात संभवे छे.

(डुंगळी) सकरकंद; तथा घोषातकी अने करीर-केरडा ए बे वनस्पतिना अंकूरोने अनंतकाय कहे छे. तिंदुक वृक्षना अति कोमळ फळ, जेमां गोटली बंधाणी न होय एवा आंबा प्रमुख तथा वरुण जातना वृक्ष विशेष तथा वडनुं झाड अने निंबादी जातना वृक्षना अंकूर ते सर्व अनंतकाय जाणवा.

ए प्रमाणे अनंतकाय जातिनां मख्यात नाम बत्रीश छे, अने विशेष नाम तो अनेक छे. ते कोइ वनस्पतिना पांच अंग, कोइनां मूळ, कोइनां पान, फुल, छाल, काष्ठ अनंतकाय छे, एम कोइनुं एक अंग कोइनां बे, त्रण, चार अने कोइनां पांच अंग अनंतकाय होय छे. जे वनस्पतिना पत्र (पान), फल प्रमुखनी नस तथा संधि मालुम न पडे, गांठ गुप्त होय, जे भांगवाथी बरोबर भांगे, भांगेथी जेनो एकदम भुको थइ जाय के चुरचुर थइ जाय, छेद्या पछी फरी उगे, पत्र मोटां दलदार चीकणां होय, जेमां घणां फल पांदडां बहु कोमळ होय ते सर्वे लक्षण अनंतकायनां छे. उपर कहेलां जेटलां साधारणना लक्षण छे ते बधांज एकमां होय एम संभव नथी, कोइकमां केटलांक होय अगर न पण होय. पोइनी भाजीनां पान तथा पिंड (एन्डीपेन्डी) अनंतकाय सांभळ्यां छे.

अनंतकाय आश्रयी सूचनाओ.

१. दूधना मावामां तथा घीमां घटेटां रताळु के सकरकंदना केटलाक दगाखोर भेग करे छे तेनो उपयोग राखवो.

२. लीलुं आदु तथा लीली हळदरनी वेचाती मळे ते सुकवणी (सुंठ तथा हळदर) जे खावाना उपयोगमां आवे छे ते भक्ष्य छे; ते शिवाय कोइ पण अनंतकायनी सुकवणीनुं शाक अथाणुं प्रमुख वर्जवुं. गाजरनी सुकवणी, अथाणां के कुंआर, लीली हळदर, आदु गरमर प्रमुख अनंतकायनां अथाणां सर्वथा अभक्ष्य छे. निध्वंस (निर्दय एवुं मन) परिणाम तथा निःशूक वृत्तिनो चडस, लोलुपताथी परंपरा वधे अने जोनारा अधर्म पामे वगेरे हेतु होवाथी कंद एवी कोइ पण चीजना भजीयां पण प्रासुक छतां शास्त्रमां वर्जवानुं स्पष्ट फरमाव्युं छे. श्रावके लीली हळदर, आदु घेर सुकववुं पण युक्त नथी.

३. वटेटां, डुंगळी प्रमुखनां भजीयां करे छे, तथा दुकानदारो ढोकळामां अभक्ष्य चीजो नाखे छे, वाशी राखी वेचवा सारु फरी उना करी दे छे, अने बजारु चटणीमां पण लसणनो स्पर्श के आदु वगेरे सोंघी अने अभक्ष्य चीजो नाखेली, वळी वाशी रहेली ते बेवडा दोषवाळी होय, त्रस संसक्त थाय वगेरे कारणोथी पापभीरुए तेवी चीजो खाता पहेलां उपयोग करवो. वटेटां विगेरेना भजीयां जे तावडामां तळ्यां होय तेज तेलमां पछी बीजी भक्ष्य जातिनां भजीयां तळे तो ते पण वापरवा नहि, दाळमां केटलाक सूरण आदु नांखे छे; उंधीयुं बनावे छे, तेमां पण डुंगळी वटेटां प्रमुख अभक्ष्य वस्तुओ वापरे छे तेनो अने चटणी, दाळ, कढी विगेरेमां कोइ जग्याए कोमळ आंबली नाखवामां आवे छे तेना, तथा भेळसंभेळ स्प-

शास्पर्शनो अवश्य उपयोग राखवो. अथवा तो मेळसंमेळनो अजाणतां, दाक्षिण्यताए आगार राखवो. आगारनो अर्थ एवो नहि के जाणता अमुक दोष सेववो.

४. मेथी, तांजळीया प्रमुखनी भाजीमां थेग तथा लुणीनी भाजी (अनंतकाय छे) ना डांखळाओ आवेल होय ते काढी नांखवा, छतां अजाणतां आवी जाय तेनी जयणा राखवी. वळी मेथी प्रमुखना भाजीनां हेठलां बे पानने अनंतकाय कहे छे, ते प्रथमथीज काढी नांखवा.

पुस्तकांतरमां बावीस अभक्ष्य नीचे मुजब छे.—

पंचुंबरि चउ विगई अणायफल-कुसुम हिम विस करे अ ।
मट्टि अ राईभोयण, घोलवडा रिंगणा चेव ॥ १ ॥
पंपुट्टय सिंघाडय, वायंगण कायवाणिय तहेव ।
वावीस दवाइं अभक्खणीआइं समूढाणं ॥ २ ॥

अर्थः—१ गुलर, २ प्लक्ष, ३ काकोदुंबरी, ४ वड, अने ५ पीपल, ए पांच जातिना फळ; ६ मांस, ७ मदिरा, ८ माखण अने ९ मधु ए चार विकृति (महाविगइ)–विकार करनारी विगइ, १० अजाण्युं फळ; ११ अजाण्यां फूल; १२ हिम (बरफ); १३ विष; १४ करा; १५ सचित्त माटी; १६ रात्रि भोजन; १७ घोलवडां–काचा दूध दहिं छाश साथे मिश्र करेल विदल (कठोळ); १८

रींगणा; १९ पंपोटा–खसखसना दोडा (खसखसनो सर्वथा त्याग करवो): २० सिंगोडा (जो के ते अनंतकाय नथी तथापि काम वृद्धिजनक होवाथी वर्जनीय छे); वायंगण; अने २२ कायंवाणि.

एटले प्रथम कहेल बावीस अभक्ष्य साथे आ गाथामांनां १९, २०, २१, २२, नामवाळां अभक्ष्य विशेष छे ते पण वर्जवां

अभक्ष्य अनंतकायपरघेर अचितकरेलुं होय तोपण नज खा कारण एक तो निःशूकता तथा बीजुं रस लंपटता तथा प्र दूषण थाय ते माटे वर्जवुं. सुंठ तथा हळदर नाम तथा स्वाद होवाथी अभक्ष्य नथी. आ अभक्ष्योमां अफीण भांग प्रमुख प्रथमथीज व्यसन लागेलुं होय तेनी तोल मापथी जयणा करे. रात्रि भोजनमां चउविहार, तिविहार, दुविहार एक मासमां अ करुं एवो नियम करे; तथा रोगादिक कारणे कोइ औषधिमां अभक्ष्य खावुं पडे तो तेनुं नाम तथा वखत अने वजननी जयणा पडे. जुओ बत्रीश अनंतकायनो सर्वथा निषेध छे तोपण रो कारणे औषधमां लेवुं पडे तेनी जयणा राखे, तेथी अजाणप वस्तु मिश्र थइ खावामां आवे तो व्रत भंग थाय नहि. आगळ एटले रोगादिक कारणे पण न लेवुं तेम लख्युं छे ते उत्कृष्टी माटे छे, माटे जेनाथी जेम पळाय तेम यथाशक्ति करवुं उचि

" श्रावके अन्य दर्शनीने घेर के नातमां जम घणो उपयोग राखवो जोइए; कारणके त्यां बावी क्ष्य अने बत्रीश अनंतकायोमां केटलाकनो दोष

लागवा संभव छे, तेथी बने त्यांसुधी थोडोज परिचय राखवो, तेमां पण द्वादश व्रतधारी तथा विरतिवाळाए तो तेवे स्थळे जमवा जवुंज नहि."

बावीश अभक्ष्यनुं जे वर्णन कर्युं ते बरोबर समजी मनन करवुं, तथा ते भगवंते निषेधेल छे तेथी प्रभुनी अखंड आज्ञा पाळवी. बंधुओ! आपणे नित्य पूजा करीए छीए ते पेहेलां मस्तके आपणे पोते जे तिलककरीए छीए ते एमज चिंतववारूप छे, के हे भगवंत! आपनी आज्ञा हुं शिरे चढावुं छुं, तेवी रीते नित्य भगवंतनी आणारूपीज तिलक करीए छीए, जेथी भगवंतनी आणा कदि लोपवी नहि अने सादरपणे पाळवी तेज धर्म छे. आ अभक्ष्यो सर्वथा प्रकारे वर्जवाथी असंख्य अने अनंत जीवोने अभयदान आप्यानुं फळ छे. शास्त्रमां कह्युं छे के एक जीवने अभयदान आपो के सुवर्णना मेरुना जेटलुं दान आपो तो तेमां एक जीवने अभयदान आप्यानुं फल वधशे, त्यारे अनंत जीवोने जे पुण्यात्मा अभयदान आपे ते शुं फल न पामे! अर्थात् सर्वस्व ते पामे. पण सुज्ञ शाणा बंधुओ! ते अजरामर सुख पामवानो शीघ्र उपाय भगवंतना वचननो आदर करवो तेज छे. ते विषे अजितशांतिनी छेल्ली गाथामां कह्युं छे के "जइ इच्छह परमपयं"—"जो तमे उत्कृष्टपद-मोक्षनी इच्छा करो छो अथवा त्रण भुवनने विषे विस्तार पामेली एवी कीर्तिनी इच्छा करोछो तो त्रण लोकना उद्धार करनारां एवां जिन वचनोने विषे आदरसत्कार करो!" हवे जे मूढ अज्ञानी पुरुषो कहे छे जे खावुं पीवुं अने मोज

माणवी ते खरुं सुख छे तो ते भोगवी ल्यो! वळी मोक्ष मळवानुं हशे तो मळशे, तो तेवा जड प्राणीना हित अर्थे पद्मविजयजी महाराजे तपपदनी पूजामां कह्युं छे—

तप करीए समता राखी घटमां ॥ तप ॥
खावत पीवत मोक्ष जे माने,
ए सिरदार छे बहु जटमां ॥ तप ॥

एटले खावुं पीवुं तेज मोक्ष छे एम माननार पुरुष घणा मूर्खमां सरदार छे, तेथी हे भव्यो जिनशासननुं रहस्य समजो "देहे दुखं महा फलं" ए अनुसार वर्तवाथी क्षेमकुशल मोक्षनगरे सत्वर पहोंचो जइशुं.

"बावीश अभक्ष्य उपरांत बीजी केटलीक चीजो
अभक्ष्य छे, ते तथा केटलीक अमुक काळ
भक्ष्य बाकीना काळमां अभक्ष्य छे
तेनी विगत."

१. फागण चोमासा (फागण शुद १५) थी कार्तिक चोमासा (कार्तिक शुद १५) सुधी बन्ने जातनो खजुर, बन्ने जातना तल, खसखस[1], खारेक, काजु वगेरे मेवो, तथा भाजी (पांदडा मात्र) अभक्ष्य छे. फागण चोमासु बेठां पहेलां तलनुं तेल आठ मास माटे आगळथी भरी राखवुं, कारण के त्यारथी घाणीनी आसपास घणा जीवनी हानी थाय, वळी तलमां त्रस जीवनी उत्पत्ति थाय, तेथी आठ मासनुं तेल भरी राखवुं जोइए. तलसांकळी, तलनो लाडवो, रेवडी प्रमुखनो त्याग करवो. फागण पछी खप होय तो तलने अगाउथी ओसावी राखे छे.

---

१ खसखस ते बहुबीजमां तथा 'पंपुट्टय' ए अभक्ष्यमां कहेल छे ते अपेक्षाए तो सर्वथा वर्जनीय छे. कोइ फागणथी कार्तिक चोमासा सुधी आठ मास अभक्ष्य कहे छे. मुनि महाराज जे वस्तुमां खसखस नांखेल होय ते वहोरता नथी; जेथी श्रावके ते वापरवी युक्त नथी. चुरमाना लाडु, घुघरा प्रमुख मिठाइमां खसखस छांटे छे तो तेनो उपयोग राखवो.

होळीना रोजथी काळ (ऋतु) बदलातां अनेक चीजोमां त्रसजीव उपजे छे.

खजुर साथे हारडो आपवानो जे अन्य ज्ञातिनो रीवाज श्राव-कोमां पण पेसी गयो छे, तेथी एक तो खजुर अभक्ष्य (हुताशणीना दीवसेज आपे माटे) ते खावो पडे अने बीजुं होळीनुं पर्व करवुं ते मिथ्यात्व छतां आदरवुं; एम बेवडा दोषथी छुटवानो रीवाज बंध करवो जोइए, पण अणछुटके वर कन्याने देवुं पडे तो फक्त साकरज आपवानुं ज्ञाति बंधारण दरेक गामना आगेवानोए करवुं योग्य छे.

खारेक पण खजुर जेवी हुताशणीथी अभक्ष्य छे, छतां लग्न प्रसंगे वहेंचाय छे माटे तेना बदले पतासां के साकर वहेंचवानो रीवाज करवो ठीक छे.

काजुना मींज, अंगुर, सुकां अंजीर अने चारोळीना मींज व-गेरेमां जीवो पडेला प्रत्यक्ष जोवाय छे. एवी चीजो फक्त शीयाळा लायक होइने आठ महिना (कार्तकी १५) सुधी मेवो अभक्ष्य कहेल छे.

भाजी के पान जे शाक तथा भजीयां के ढोकळां माटे छतां आठ महिना के अधिक मास होय तो नव महीना तेमां त्रसजीव उपजेला होय छे तेथी अभक्ष्य छे.

भाजी अने पान सर्व आठ महीना त्याग करनाराओए नाग-रवेलीना पान पण वापरी शकाशे नहीं, तथा कढीमां मीठो लींबडो नंखाय छे ते पण नहीं खवाय एम ध्यानमां राखवुं.

२. अशाड चोमासा (अशाड शुद १५) थी कार्तिक चोमासा सुधी सूको मेवो-बदाम, पीस्तां, चारोळी, काळी राती धोळी खीसमीस-द्राक्षनी जात, अखरोट, कुंकणी केळां, जरदाळु, अंजीर, मगफळी, सूकुं टोपरुं, सूकी रायण, काची खांड, सूकां चखाइ बोर विगेरे अभक्ष्य छे. कारण के तेमां तद्वर्णा जीव[1], कुंथुआदिक त्रस जीव, लीलफुग तथा इयलोनी उत्पत्ति थाय छे. तेज दिवसनी ताजी फोलेली बदाम, पीस्तां तथा पाणीवाळा नाळीयेरनुं टोपरुं तेज दिवसे वापरी शकाय. बदामना मींज तथा पीस्ताना मींज तैयार आवे छे ते न वपराय. नाळीयेरमांथी भांगीने सूकुं टोपरुं काढयुं होय तो ते पण तेज दिवसे खाइ शकाय, पण जो लीलुं के सूकुं टोपरुं खमणीने घीमां वळी नांख्युं होय तो बीजे दीवसे वापरवामां बाधक जणातो नथी; कारण के प्रायः आपणे वध्युं होय ते नांखी तो देता नथी, तेथी रूपांतर फेरववाथी दोष लागवा संभव जणातो नथी. केटलाक सूको मेवो फागण चोमासाथी अभक्ष्य गणे छे. अपेक्षाए ते पण सत्य जणाय छे, कारण के चैत्र वैशाखमां काळी द्राक्षमां प्रत्यक्ष तपासतां इयळो जोइ छे, तो द्राक्ष जरदाळु, अंजीर जेवा गळ्या स्वादिष्ट पदार्थमां जीवोत्पत्ति वहेली पण थवाथी ते त्यारथीज अभक्ष्य गणी वर्जवुं श्रेष्ठ छे. रसस्वादनो जय तथा मूर्छात्याग जेम बने तेम करवाथी लाभज छे. द्राक्ष, अंजीर, बदाम, पीस्तां, चारोळी प्रमुख केटलाक वेपारी गया वर्षनो माल वधी पडवाथी वेचे छे, तो ते चीजो

---

१ तद्वर्णा जीव थाय छे एम सांभळ्युं छे, तत्त्वज्ञानी जाणे.

खरीदतां परीक्षा करीने लेवी; वने त्यां सुधी जातेज माल लेवो, नहितर जाणीता हुशियार माणस पासेज मंगाववो, नहितर नोकर चाकरना हाथे तो प्रायः वेठज थाय; माटे तेनो उपयोग राखवो जोइए.

३. चोमासामां (अशाड शुद १५ थी कार्तिक शुद १५) सूकवणीनो सर्वथा त्याग करवो, केमके ते (सूकवणी शाक)मां त्रस जीवनी उत्पत्ति तथा लीलफुग थाय छे. उन्हाळामां पण सूकवणी संभाळपूर्वक न राखवाथी जीवोत्पत्ति थाय छे; वळी जेओ सूकवणी तैयार वेचे छे तेओने तो वेपार करवो एटले हलकी सडेली लीलोतरी पण खरीदीने जोया तपास्या वगर छेदन भेदन (समारवुं) करे तेथी जीवहिंसा वधारे थाय. चोमासामां तो सूकवणी[1] तद्दन वर्जवी. पांच परवी के दश परवी (पर्व)–तिथी लीलोतरीनो त्याग कर्यो होय तो जे दिवसे तिथी होय तेना आगले दिवसे भींडा, चीभडां प्रमुख लावी, (के होय) तेना संभारो, अथाणां के चटणी प्रमुख करेल तिथीना दिवसे वपरायज नहि; आम जो थाय अने थतुं होय तो ते खरेखर हास्यजनक छे. तृष्णारूपी वेलडी तो वींटाणी छे, त्यारे आवी कुयुक्तिओ योजी पोतानो मिथ्या प्रयास सफळ मानी स्वपरनुं हित करवाने वदले अहितज करे छे, अने तेथी धर्मनी हांसी के हिलना सिवाय बीजुं कांइ थतुं नथी. हे सुज्ञो ! एवी आपणी कुयुक्ति होय तेने देशवटो देवो, जेथी स्वपरनुं हित थाय.

---

१. वनतां सुधी तो सूकवणी सर्वथा वर्जवी एज श्रेष्ठ वात छे.

४. पोंक—पापडी, घउं तथा बाजरानी उंबी, जुवारनो पोंक, चणाना ओळा, मकाइ (आखा शेकेला) तथा पापडी तथा चोळानुं मुठीयुं (माटलांमां आखी ने आखी बाफेली) नो अवश्य त्याग करवोज जोइए, केमके आ पदार्थो घणा त्रस जीवोना विनाशथी बने छे.

५. कोइ पण वनस्पतिनो भडथो करवो नहि, तेम करेल खावुं नहि.

६. नागरवेलनां पान—कुंथुआदिक त्रस जीवे करी सहित एवा नागरवेलीनां पाननो त्याग करवो; कारण के ते पाणीमां बहु वखत रहेवाथी अप्काय (पाणी) ना जीवनी बहु विराधना थाय अने जेम पाणीमां सेवाळ थइ जाय छे तेम पान उपर पण थती संभवे छे, ते अनंतकाय छे, तेथी अनंत जीवनी हानि थाय छे. बीजा मुखवास अनेक प्रकारना छे, तेथी आ चीजनो त्याग करवो युक्त छे, वळी ते गुणकारी पण संभवता नथी, केमके कामविकारनी वृद्धि करनार छे; ब्रह्मचारी पुरुषने तो सर्वथा वर्जनीय छे. जेओ पाननां निरंतर खावावाळाज छे, अने वर्जी न शके तोपण तेओए उपयोग पूर्वक शोधीने वापरवां युक्त छे.*

---

* पान खानारां तेनी नसो काडे छे, मुख्य कारण तीहां तंबोळीया नाग पण कदाचित होय छे एम कहे छे. नागरवल्लीना पानने वेलडी उपरथी तोडया पछी गमे तेटला दिवस थया होय छतां

७. परदेशी मेंदो—जे कलकत्ता, अमदावाद, मुंबइ वगेरे ठेकाणे आटानी मीलो-संचामां बनावे छे, अने पछी आपणा माटे जथाबंध माल पूरो पाडे छे, ते आवतां पण लांबी मुदत थाय, तेम आपणा वेपारीने त्यां पण केटलाक दिवस के अठवाडीयां ते माल अकबंध रहे, ज्यारे ते लोटमां एकली जीवात इंडाळ तथा इयळो होय, अने केटलाक तो ते जीवोनां पुद्गल रह्यां होय, तेवा परदेशी मेंदानुं आपणे भक्षण करीए! अफसोस! आ वात मांसाहारिओ जाणे तो तेओ पण आपणी हांसी करे के "धन्य छे श्रावक भाइओ! हिंदुओ! तमारी अहिंसा ते केवी." अरे भव्यो! आ आपणे शेनुं भक्षण करीए छीए? बावीश अभक्ष्यना त्याग करवा साथे उभय लोकनी बीक राखी परदेशी मेंदानो सर्वथा त्याग करवो युक्त छे. कंदोइनी दुकाननी तेवो मीठाइ लेवी नहि के करावबी नहि, तथा तेनो व्यापार पण करवो नहि. आवी अभक्ष्य चीजो नातमां, के कोइने त्यां ज्यां वापरी होय तेवे ठेकाणे जमवा पण जवुं नहि. जेम परदेशी मेंदो अभक्ष्य छे तेमज पडसुदीनो लोट तथा रवो पण खावो युक्त नथी. चलित रसनी आपेली सूचना मनन पूर्वक वांचवी के केटला दिवसनो तथा केवो लोट भक्ष्य छे. त्यारेज आपणे प्रमादी थइ आवो वस्तुने उत्तेजन आपवा मंडया त्यारेज तेने माटे मोटी मोटी मीलो-फॅकटरीओ उघडी छे; के जेथी अनेक जीवोनी हानि

सचित रही शके छे, केमके त्यां सुधी दरेक पाननी साथे जीवसंबंध कायम रहे छे, तेथीज ते लांबो वखत लीलां रही शके छे.

थाय छे. परदेशी मेंदानी मिठाइ-जेमके परसुदीनी पुरी, धारी, गळ्यां मोळां सादा, सुतरफेणी, गणगणगांठीआ, नानखटाइ, हिंदु बीस्कुट, सेव प्रमुख अनेक मिठाइ, मेंदानी बनावे छे तेनो अवश्य त्याग करवो.

८. गळ्या काजु—गळ्या काजु जे कंदोइ बनावे छे ते प्रायः तपास्या वगर एमने एम आखा बनावे छे; जेमां त्रस जीव होवा संभव छे तेथी ते न वापरवा. कदाच खावानी इच्छा थइ होय तो काजुना बे पड जुदां करी साफ करी जीवनी यतना कर्या पछी घेर बनावी उपयोगमां लेवा, वळी सादा खावा ते पण बे पड जुदा करी जोइ तपासीनेज वापरवा, ते पण जे ऋतुमां अभक्ष्य होय त्यारे तो काजु नज वपराय ते उपयोग राखवो.

९. विलायती डबामां पेक करेल दूध (नेसल्स मीलक, मील्कमेइड मीलक वगेरे दश बार जातनां नामोथी वेचातां, ते मुसाफरीमां था बनाववो होय तो दूधने बदले ते डबामांथी दूध वापरे छे), सीसामां पेक करेल केरी, मुरब्बा, गुलकंद प्रमुख तथा विलायती बिस्कुट विगेरे अभक्ष्य छे तेथी अवश्य त्याग करवो. उपयोग न करता होइए तोपण आवी परदेशी के देशी अभक्ष्य चीजोनो नियम करवो के जेथी आश्रव न आवे. कारण के ज्यां सुधी कोइ पण वस्तु उपरथी मूर्छा उतरी न होय त्यां सुधी यथार्थ फळ न मळे, तेथीज शास्त्रकारे कह्युं छे के मरुदेशमां जेम पान न मळे छतां पण नियम न करवाथी तेनुं त्यागफळ न पामे, तेथी खास नियम

करवो. नेसल्समील्क वगेरे जे विलायतथीआवे छे ते प्रत्यक्ष अभक्ष्य जे, तेथी तेनुं विशेप विवेचन करवा जरुर नथी. वंधुओ! आपणा शरीरमां रोग, सोग, दारिद्र वगेरेनो जे घणोज वास थइ गयो छे तेनां कारण आवी तुच्छ भ्रष्ट वस्तुओ वापरवानुज फळ छे; केमके 'आहार तेवो ओडकार' ए द्रष्टांतथीज समजी लेवुं. अहो! आपणां "उंटनां अढारे वांका" जेवानी शी गति थशे? हवे आ अभक्ष्य वस्तुओथी विरमवुं योग्य छे.

१०. सोडा, लेमोनेट, जीन्जर, रोझवरी, पीकमोअप, वील्कास, एलटोनीक, कोल्डड्रीन्क, कोल्डक्रीम, जीन्जरएललाइम, लीथीओ, अमरीक, चेरीसीडर, चेम्पेइनसीडर, क्वीनाइन टॉनीक, क्रीमसोडा प्रमुख केटलीक जातो शीशामां पेककरेल होय छे ते अनाचरणीय छे, कारण ते शीशाओ मुसलमान, पारसी प्रमुख लोकोए मुखे मांड्या होय ते शीशाओ आपणे मुखे मांडवा तेथी साफ धर्मभ्रष्टता देखाय छे. वळी ते जीवाकुळ होय, अणगळ पाणी वापरेल होय, तथा घणा दिवसना वाशी होय, हलकी वर्णवाळाए वनावेल होय विगेरे अनेक दोषोथी आवी चीजो अभक्ष्य छे तेथी अवश्य त्याग करवो. तेमां पण "Higher education" उंची केळवणी मेळवी जे सुधरेला जैन युवको छे तेओए तो हवे हैडे कांइ सान राखी हदमां रहेवाय तो सारुं, नहितर तेना कडवां फल चाखवा पडशे त्यारे जागृति आवशे.

११. वीडी, होको, चलम, चुंगी, सीगारेट, चीरुट, तमाकु

अने गांजा, चरस, माजम, अफीण, कसुंबो, भांग, प्रमुख व्यसनो अनाचरणीय छे. जीवहिंसा, अनर्थनुं कारण तथा वैमानो गेरउपयोग शिवाय तेमां कांइ लाभ छेज नहि. कदाच ते चीज न मळे तो चेतना शुन्य थाय तथा क्षयादिक महारोग थाय, अने कोइ वखत प्राणमुक्त थवानो संभव छे. वळी तेमां अग्नि वायु तथा बीजा त्रस स्थावर जीवोनी हिंसा थाय छे, तेथी मानी व्यसनवाळी चीजो सर्वथा वर्जवी.

१२. विलायती दवाओ अभक्ष्य छे. उत्कृष्ट तो एज छे के रोगादिक कारणे पण अंगीकार करवी नहि; अने आ आत्मा बळीयो थाय तो शुं न करी शके? अर्थात् आज आत्मा वैतरणी नदी (नारकी) नो पमाडनार छे, आज आत्मा स्वर्गादिक सुखनो पमाडनारो छे अने छेवटे आज आत्मा सिद्धि–सौध (मोक्ष महेल) प्रत्ये लइ जनारो छे. केटलाक छलांछळा स्वच्छंदी शोखीनो विलायती दवाना डोझो खुशीथी पीये छे ते प्रत्यक्ष अनाचरणीय तथा दुर्गतिनुं सबळ कारण छे. तेवा पुरुषोने कोइ हितचिंतक उपदेश करवा जाय छे तो तेनुं परिणाम केटलीक वखत उलटुं खेदजनक आवे छे. केनी माफक ? जे शास्त्रकारे कह्युं छे के—

उपदेशो हि मूर्खाणां प्रकोपाय न शान्तये ।
पयःपानं भुजंगानां केवलं विषवर्द्धनम् ॥

एटले "मूर्खोने उपदेश करवा जतां शान्त थवाने बदले क्रो-

थायमान थाय छे, जेम सर्पने दूधनुं पान कराववाथी फक्त विषनी वृद्धि करनारू थाय छे" जेथी तेवा मूर्खोने प्रतिबोध करवाथी पण शुं ?

१३. गोळ—गोळ (गुड) मां जीवनी उत्पत्ति थाय छे कारण केटलाक लाभ मेळववा खातर गोळमां चणानो लोट, खारो तथा माटी एम त्रण प्रकारे अथवा बीजी वस्तुओनुं मिश्रण करी वेचे छे. गोळमां तद्वर्ण (लाल रंगनी) इयळो थाय छे, तेथी तेवो गोळ अभक्ष्य छे, तो तेनो उपयोग राखवो. परदेशी गोळमां प्रायः भेग करता हशे एम अनुमान थाय छे, चणानो लोट तथा खारो मेळववानुं कारण देखावमां सरस लागे, अने माटीनो भेग करवाथी सोमण गोळमां चारेक मण माटी मेळवी तोलमां लाभ थाय एम दगो करे छे तेम सांभळ्युं छे, तेथी तेवो हलको माल मुद्दल लेवो नहि. पण देशी श्रीकार माल परीक्षा करी लेवो. 'सोंघुं ते मोंघा माटे अने बाह्यथी सुशोभित ते अंतरथी दोषित' आ शीखामण खास उपयोगी छे, माटे जे माल खरीदवो ते सस्तुं जोइ के तेनी शोभामां अंजाइ जइ खरीदवुं ते करतां ते वस्तुना गुणदोषनी परीक्षा करी सारुं होय ते लेवुं

१४. परदेशी खांड—ते शुद्ध करवामां जे अशुद्ध पदार्थो प्रमुख वपराय छे, जेनुं स्पष्टीकरण अनेक जग्याए छपाएलुं छे, जेथी विशेष न लखतां मात्र एटलुंज कहेवुं बस छे के तेवी खांड के साकर वापरवाथी शारीरिक तन्दुरस्तीनुं बगडवुं तथा धर्मभ्रष्टता ए बे

मोटा दुर्गुण थाय छे, तेथी त्याग करवो. हवे केटलाक तेनो त्याग करीने काशी प्रमुखनी देशी चीनी वापरे छे, पण आ कळियुगमां दगलबाजी बहु थइ छे, तेथी केटलीक वखत देशीने नामे परदेशी माल रकमबंध आकरा भावथी खपे छे, अने ज्यां देशी बनावे छे त्यां पण परदेशी चीनीनुं मिश्रण थाय छे, माटे तेनो उपयोग करवो. अथवा तो तेवी रीते अजाणमां जे दगो प्रमुख थाय तेनी प्रथमथी जयणा राखवी, अने ज्यारथी चोकस के शंकापूर्वक जाणवामां आवे त्यारथी ते चीज वापरवीज नहि; नहितर नियम लइने तेमां दोषित थवाय नहि ते माटे खास उपयोग राखवो. ते मुजब विदेशी निमक, विदेशी केशर वर्जवुं; ज्यां सुधी बने त्यां सुधी देशनी चीज शा माटे न वापरवी ?

१५. आखुं कठोळ—कोइ पण जातनुं आखुं कठोळ न खावुं जोइए. दरेक कठोळनी दाळ करीने खावी श्रेष्ठ छे, कारण के आखा कठोळमां त्रस जीवोनी उत्पत्ति थाय छे, ते साफ करवा छतां ते जीवो नीकळे नहि, अने आपणी दृष्टि पण पडे नहि, तथा जीव हिंसा थाय माटे कठोळनी तुरत दाळ करी नांखवी ने खावी. कठोळ झाझो वखत रहेवाथी तेमां जीवनी उत्पत्ति थाय. छेवटे आखुं कठोळ सर्वथा त्याग न थइ शके तो चोमासामां आखुं कठोळ अवश्य वर्जवुं. वदाणामां मिठाशने लीधे विशेष जीव उत्पत्ति थाय छे, तेथी तेनो खास करी वर्जवा योग्य छे.

१६. हिंदु-दिल्ही बिस्कुट—जे दिल्ही, पुना, वडोदरा

विचार-भक्ष्याभक्ष्यनो विचार करे तो खवाय पीवाय केम ? एवा आपणे विवेकविकल अर्थात् जीह्वाइन्द्रियनी रस लंपटतामां शुं शुं भक्षण नथी करता ? अर्थात् स्पर्शास्पर्श के भक्ष्याभक्ष्यनो विचार नहि करतां भोजन करी आनंद मानीए छीए, छेवट मुसलमान के ए वगे दुर्गंधित होटेलोमांथी माखण-पांउ (बिस्कुट) वगेरे पदार्थो मंगावी खानाराओ पण होय छे. अफसोस ! आ आपणानुं विवेचन करतां कंपारी छूटे, तेवा कार्यना सेवनाराओ आ कलियुगमां व्यापी रह्या छे. अमने तो आवा प्राणी प्रत्ये दयानी लागणी स्फुरे छे के तेओने केवा केवा विपाक भोगववा पडशे अने तेवा पाप तेओ बांधशे ? हजु पण हे बंधुओ ! समजो अने आ भक्षणथी विरमो ! हे जैन बंधुओ ! आ श्रमण भगवंत श्री महावीर प्रभुना शासनमां मनुष्य जन्म पाम्यानो फेरो सफल करो ! दश दृष्टांते दुर्लभ एवो आ मनुष्य जन्म फरी मळवो दुर्लभ छे. " काग उडावन काज चिंत त्रिय, डार मणि पछतावे " एवो अवसर न आवे माटे दुनियामां जे जाणवानी जरूर (विवेक) छे, ते करी पिछान जाणी अने आत्महितार्थे अनाचारने त्यजवो जोइए !

२२. पाणी—आ कलियुगमां [illegible]

मजबुत गळणावडे बरोबर गळीनेज वापरवुं; तथा पाणीना वासणमां पण प्याला के जेने मुखनी लाळ अडी होय ते बोळवाथी असंख्य संमूर्छिम जीव उत्पन्न थाय छे, माटे पाणी काढवा माटे जुदो डोयो (वासण) राखवो जोइए. वळी जे प्याले पाणी पीधुं होय तेने पण मुखनी लाळ अडी होय माटे लुगडावडे तुरत कोरो करी नांखवो, ने ज्यारे पीवु होय त्यारे दरेक वखते ते प्यालो जोवो के "तेमां जीव जंतु कचरो नथी," ते तपासीनेज पीवुं. ज्यादु रहेलुं पाणी पीवाथी बहु दोष छे. अल्प प्रमादथी असंख्य जीवनो घात थाय ते केवुं अनर्थकारक छे? माटे दरेक भाइओ अने बहेनोए पाणी माटे खास लक्ष्य राखवुं एवी प्रार्थना छे. श्रावके पहोरे पहोरे पाणी गळीने पीवुं जोइए, तेमां जेटलो प्रमाद तेटलो दोष छे. "यत्र यत्र प्रमादः तत्र तत्र हिंसा." प्रमाद छोडया वगर धर्म पामवो क्यां सहेल छे; जयणाए उपयोग पूर्वक वर्तवुं तेज धर्म छे, कपाळमां चांदलो मात्र करवाथी धर्म नथी थतो, के नथी जाणवा मात्रथी थतो; पण उभय लोकनो भय राखी जे सज्जनो अष्ट प्रवचन माताने हृदयमां राखी वर्ते छे, तेओनुंज कल्याण तथा पृथ्वीपर आववुं सारभूत छे, अने बाकी तो पृथ्वीने खरेखर भारभूतज समजवा. धन्य छे! श्रीकुमारपाळ राजाने के जेणे अढार देशमां अमारि (अहिंसा) पडह वजडाव्यो, जेना वखतमां गाय, भेंस, बळद,

प्रमुख ढोरने पण पाणी गळीनेज पावामां आवतुं अने ते धर्मीष्टने 'परमार्हत' एवुं विरुद कलिकाल सर्वज्ञ श्रीहेमाचार्यजी महाराजे आप्युं हतुं. ते कुमारपाळ राजा आवती चोवीशीना प्रथम तीर्थंकर श्रीपद्मनाभप्रभुना गणधर थवाना छे; तेनो हाल पण यशवाद वर्त्ते छे, तथा आगामीभवे पण वर्त्तशे. सदा तेवा पुरुषो जयवंता वर्तो! अरे आपणे क्यारे प्रमादरूपी पछेडी दूर करी पापरूपी मलिन शय्यामांथी उठी तेवा परमार्हत थवा अने शिववधू वरवा उजमाल थाशुं? जेथी भवरूपी प्रचंड ताप उपशमे!

बहु आरंभ थतां तृप्ति न थाय अने पाछळथी हिंसा बहु थवाना कारणे वर्जवा योग्य वनस्पतिओ.

वनस्पतिनुं नाम.	वर्जवानां कारणो.
बोरडी—	घणी खावाथी तृप्ति न थाय; वळी ते खाइने तेना छोतां ज्यां नांखीये त्यां आपणा मुखनी लाळ अडवाथी असंख्य संमूर्छिम जीवनी उत्पत्ति थाय, तथा मिठासने लीधे कीडीओ प्रमुख त्रस जीव चडे, मनुष्य के जनावरनो पग पडवाथी के ते छोताओ जनावर चावी जवाथी त्रस जीवोनी हिंसा थाय वगेरे हिंसाना कारणोथी वर्जवी.
सीताफळ. रायण, खलेला, पाका गुंदा, जांबु (रावणां), करमदां, बोरां,	बोरडीनी माफक आ वस्तुओ खाइ तेना ठळीआ ज्यां नाखीए त्यां असंख्य संमूर्छिम जीवनी उत्पत्ति थाय, तथा त्रस जीवोनी हिंसा थाय वगेरे कारणोथी वर्जवा योग्य छे. तेमां पण बोरजातिमां तो त्रस जीवनी उत्पत्ति होवाथी ते अभक्ष्य छे, अने ते शिवाय जे न वर्जि शकाय तेने माटे यत्नाथी

प्रवर्तता अल्पदोप थाय-एटले खाइने तेना ठळीआ वगेरे राखमां परठववा, अगर जे रीते पछी अनेक जीवोनो नाश न थाय तेम यत्ना अवश्य जाळववी. जे बोर वगेरे केटलीक चीजो अभक्ष्य छे ते अभक्ष्य जाणीने तेनी प्रौढ अवस्था थइ होय तोपण त्यजवी; केमके ते जाते अभक्ष्य छे; माटे आवी चीजो उपरथी तृष्णा उतारी वर्जवा लायक छे. वळी बोर, सीताफळ, शेरडी, रायण शक्य परिहार छे-अर्थात् ते एवी चीजो नथी जे तेना वगर न चाले. माटेज ते ते चीजो पाछळथी हिंसाना कारणने लइने त्याग करवा स्वशक्ति अवश्य फोरववी, अने क्रमे क्रमे ज्यारे दरेक चीज उपरथी ममत्व उठशे अने सर्वथा चारे आहारनो त्याग थशे त्यारेज अणाहारी शाश्वतां अनंत सुखनी लहरीओमां लयलीन थइशुं.

लीलां अंजीर— बीज विशेप होवाथी वर्जवा लायक छे.

शेतुर; फालसां, }— बहु खावाथी तृप्ति न थवाना कारणे वर्जवा योग्य छे.

शींगोडा— काय बुद्धिजनक होवाथी कारणे वर्जवां, तथा ते मळाशयमां पाणीमां पेस उपर थाय छे, तेथी आसपास बहुज त्रस जीवोनी उत्पत्ति थाय छे, तेथी शींगोडां छोडनी वखते पण त्रस जीवनी विराधना थाय छे माटे वर्जनीय छे.

वालोळ— श्रावकना अतिचारमां पण लख्युं छे. के "वासी वालोळ, पोंक, पापडी खाधां" सो जे वालोळ आजनी उतारेली होय ते रात वासी रहेवाथी तेमां त्रस जीवनी उत्पत्ति थाय छे तेथी बीजे दिवस अभक्ष्य थाय छे. ते दिवसनी उतारेलीमां पण इयळो प्रमुख त्रस जीव होय छे, तेथी कदाच ते दिवसनी खावी होय तो पण उपयोग पूर्वक तपासी करीने वापरवी युक्त छे. प्रथम तो ते दिवसनीज उतारेली ताजी वालोळ मळवी मुश्केल माटे बने तो सर्वथा वर्जवी श्रेष्ठ छे.

दर्शन विरुद्ध तथा लोकविरुद्धना कारणे वर्जवा योग्य वनस्पतिओ.

वनस्पतिनुं नाम.	वर्जवानां कारणो.
पंडोरा—	लांवां सर्पाकारे होवाथी अने अशुद्ध परिणामना हेतु होवाथी वर्जवां.
फणस—	दर्शन विरुद्ध होवाथी (मांस पेशी-रूप देखाय छे) अनाचरणीय छे.
सुरुं कोळुं—	अन्यदर्शनी वगेरे तेने देवी प्रमुखनी पूजामां घेटादिकनी कल्पना करी भोग आपे छे तेथी ते वर्जवुं. (औषध कारणे प्रमाण राखे.)
कोळु—	मोटुं फळ होवाथी केटलाक नथी वापरता.
कडवुं तुंवडुं—(दुधी)	कदाच झेरी नीकळे तो आत्मघात थाय तेथी ते अनाचरणीय छे.
कंटोला पाकां कारेळां ,, टींडोरां ,, टमेटां ,, [illegible] ,,	तेना मूळ रंग लीला होय छे अने पाकेथी रातां थाय छे ते, तथा कंटोलाने कारेलामां जीवात वहु पडे छे, अने टींडोरामां वीज घणां छे, माटे आ चीजो अशुद्ध परिणाम थवाना कारणथी अने

त्रस जीवोनी हिंसा थवाना कारणथी वर्जवी. आने माटे श्राद्धविधिमां खुलासो छे.

मधुक— ते महुडा वृक्षनां फळ जेने महुडां कहे छे, अने तेनो दारु प्रमुख थाय छे, ते कैफकारी तथा अशुभ परिणामना हेतु होवाथी वर्जनीय छे. वळी त्रस जीवाकुळ छे.

त्रस जीवनी बहु हिंसा थवाना कारणे वर्जवा योग्य वनस्पतिओ,

चोळी.
चोळां.
लीलो वांस.

इयळो तथा क्षुद्र जीवो आ वनस्पतिओमां उत्पन्न थवाना हेतुथी सर्वथा वर्जनीय छे, त्यारे तेना बोळ अथाणाओ करीने वापरवां ते केवुं अघोर-त्रासजनक कर्तव्य ? शुवावड प्रमुख गमे तेवां रोगना कारणो होय तोपण आ चीजो तो सर्वथा दृष्टिथी पण दूर राखवा योग्य छे. स्त्रीवर्ग के जेने जीभनो स्वाद विशेष होय छे तेओए आने माटे बहु भय पामी वर्जवुं जोइए.

फागण शुद १५ थी कार्तिक शुद १५ सुधी भाजी–पांदडामात्र प्रमुख जीवोनी हिंसा होवानां कारणे वर्जवां कह्यां छे तेनां केटलाएक नाम,

मेथीनी भाजी.	कडलीनी भाजी.	एलचीनां पान.
तांजळीयानी भाजी.	नागरवेलनां पान.	लीली चा.
कोथमीरनो ,,	अडुनां ,,	फुलावर.
फोदीनो ,,	फांगना ,,	गुलाबनां फुल.
	अळवीना ,,	
डांभानो भाजी	भों पांयरीनी भाजी	तळसीना पान.
टांकानी ,,	मीठा लींबडाना पान	अजमानां ,,
भींडानी ,,	पोइना पान	राडारुडीना फुल.

आ लीलोतरीओ आठ मास तो सर्वथा वर्जवा योग्य छे.

सरगवानी शींग— तेमां फागण सुद १५ पछी तेनां बीजमां त्रस जीव थाय छे, तेथी आठ मास पर्यंत वर्जवी.

कोबीज (कर्मकलो)— तेना पांदडामां तद्रुपी त्रस जीव होय छे. ते मालुम पडता नथी तेथी ते आठ मास तो वर्जनीय छे. अने बाकी शियाळामां पण यत्ना पूर्वक खंखेरीने

वापरवी युक्त छे; तेनी दुर्गंध अने पड जोतां तो डुंगळीनुं स्मरण थाय छे,तेथी ते तजवा योग्य छे.

आ मुजब बीजां पण भाजीपान शियाळामां उपयोग पूर्वक खंखेरी करोने वापरवा योग्य छे. तेमां पण भाजी सर्वे जातिनी चारणी वडे चाळीनेज वापरवी, कारण तेमां इयळ कुंथवादिक त्रस जीव नीकळे छे तो तेनी जयणा पळे; अने जो त्रण वार चाळतां जीव नीकळे तो ते परठववा योग्य छे.

आर्द्रा नक्षत्रथी त्याग करवा योग्य वनस्पति—

रायण, केरी— आर्द्रानक्षत्रथी पाकी केरीनो जरुर त्याग करवो. आ वस्तु अति प्रिय होवाथी केटलाएक आर्द्रा नक्षत्र पछी वापरे छे तेने वधारे शुं कहेवुं ? भगवंतनी आज्ञानुं उल्लंघन करीने पण स्वकामनाओ तृप्त करवी ! जाणे के ते वस्तु जोइ नथी माटे खाओ, पीवो ने वापरी लीयो; फरी आवी लहेजत नहि आवे, एवुं मानी आपणा युवान बंधुओ तो शुं पण जेओने जरारुपि पीशाचणीए वश

करेल छे एवा वृद्धो पण आ वस्तुना स्वादमां अंजाइ जइ भोगवे छे. अफसोस ! अति खेदजनक छे जे असंख्य जीवोनो नाश करतां लगारे विचार आवतो नथी अने पोतानुं मन रंजन करवा अर्थे महा अनर्थनुं कारण सेवी दुर्गतिनुं भाजन थवारूप अकार्य सेवे छे; पण हवे ममता दासीनो छेडो मूकवो जोइए. नहितर तेज लहेजतना विपाको भोगवतां हाय ! हाय ! कोइ छोडावो ! कोइ बचावो ! एवा त्रासजनक पोकारो पाडतां पण कोइ पण मुकाववाने समर्थ नहि थाय, तेथी हवे विनय पूर्वक प्रार्थना करीने कहेवानुं छे जे स्वपरना हितार्थे ते चीज आर्द्रा नक्षत्रथी वर्जवी ने तेमां कोइ पण प्रकारनो आगार राखवो नहि.

चोमासामां (असाड शुद १५ थी कार्तिक शुद १५ सुधी) त्रस जीवो पडवाना कारणे वर्जवा योग्य वनस्पतिओ.

भींडा—
कंटोला—
कारेलां—
तुरीयां—

बीजी ऋतुमां पण जीव थाय छे, पण चोमासामां विशेषे करीने इयळो प्रमुख जीवोनी उत्पत्ति थाय छे. अने कारेलां प्रमुख तो बाह्यथी (उपरथी) जरा पण सडेलुं देखातुं न होय तेने पण समारतां अंदर इयळो केटलीक वखत जोवामां आवे छे; उपयोग राखीए तोपण आ जीवोनी हिंसा थइ जाय तेथी चोमासामां खास वर्जवी.

कारेलां तुरीयां प्रमुखनो उपरनो भाग खडबचडा खाडा जेवो होवाथी तेमां कुंथुआ प्रमुख त्रस जीवो मराइ रहे छे, तेथी तेवी वनस्पतिओ प्रथम पुंजणीथी पुंजीनेज यत्ना पूर्वक समारवी जोइए, अने दरेक वनस्पतिनुं शाक शुद्ध करीने वापरवुं युक्त छे.

चालु वपरावामां आवती वनस्पतिओ.

शाकमां वपराती.		कार्चा पाकां फळ तरीके वपराती
१ काकडी मूळ पान विना		तरबुच
२ कारेलां	”	लींबु मीठुं
३ कंटोलां	”	पोपैयुं
४ गलकां	”	सफरजन
५ गुवारनी फळी	”	पीचीज
६ काचां गुंदां[1]		चीकु
७ लीला चणा		केरीनी जात
८ चीभडां (आरीयां) मूळपानविना		जमरुख (पेर)
९ चोळा		अनेनास
१० टमेटां		कोठ फळ
११ टींडोरां (घोळा)		केळां
१२ डाळां		दाडम
१३ डोडी		आमळां
१४ तळीयुं–भजीयुं (सकरटेटी)		नारंगी (संतरां)

---

१. काचां गुंदां भांगीने तेना ठळीया तरतज राखमां परठवे देवा, नहितर माखीओ तेने खावानो पदार्थ समजी तेना उपर वेसे छे, तेथी तेनी पांखो चीकाशने लीधे चोंटी जवाथी उडी शकती नथी ने मरी जाय छे, तेथी खास उपयोग राखवो.

१५ तुरीआं	नाळीयेर (काचां–पाकां)
१६ तुपरा	पपनस
१७ दाडम (आवळ, बोरडी, झील, आवळ)	द्राक्ष (लीली)
१८ दूधीयुं	बीजोरां
१९ परवर	
२० पांदडी–पापडी–पापडा	
२१ फळगी	
२२ भींडां	
२३ मरचां	
२४ मरवा	
२५ मोगरी	
२६ लींबु खाटुं	
२७ वटाणा	
२८ आलकुल	

आ उपर लखेली जे वनस्पतिओ छे, तेमांथी पण यथाशक्ति त्याग करवो, अने जे बारे मास प्रायः मळी शकता के उपयोगमां लेवानी वनस्पति होय, जेमके केळां, ते शिवाय दरेक लीलोतरीओ जे खावी होय ते पण अमुक काळ सुधी, बाकी त्याग; जेमके चातुर्मासमां अमुक अमुकज खावी, तेम बारे मास आश्रयी नारी लेवाथी बाकीना पापमां विरतिपणानुं फळ मळे छे, कारण केरी दिवाळी पछी मळी शके तेवी फागण के चैत्री आठी नमस

सुधी खपे, बाकी त्याग; तेम अति संक्षेप पूर्वक नियम लेवाथी लाभनुं कारण छे; तथा नियम लीधा त्यांथी दर वर्षे अमुक अमुक वनस्पतिनो सर्वथा त्याग करवानो पण नियम करवो. जेमके १९६ मां अमुक अमुक लीलोतरीनो नियम लीधो; त्यारेज एवो नि लेवो के १९६९ थी मारे नोलकोल, मोघरी, पपनस, जनो सर्वथा त्याग; १९६६ थी डाळां, लीलां मरी, मरवा खनो सर्वथा त्याग, तेम आगळना वर्षोनो पण यथाशक्ति नियम करवो. जेथी तेना ते वखते अमुक वखत पछी त्याग कर्याना भाव थवाथी तेने ते वखतथी अभयदान दीधानुं फळ मळी चुके. आ प्रमाणे नियम करवाथी अनेक वनस्पतिओना जीवने अभयदान आप्यानुं फळ मळे. अने ज्यां सुधी नियम नथी कर्यो त्यां सुधी कांइ फळ मळतुं नथी. वळी श्रावके छ अट्ठाइओमां[1] वनस्पतिनो

---

१ चैत्री तथा आसोनी बे अट्ठाइओ शाश्वती छे, ते चैत्र सुद ७ थी १५ सुधी अने आसो सुद ७ थी १५ सुधीनी जाणवी.

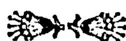
त्रण चोमासानी त्रण अट्ठाइ; ते एक कार्तिक सुद ७ थी १५, बीजी फागण सुद ७ थी १५; अने त्रीजी अशाड सुद ७ थी १५ एम त्रण अट्ठाइ जाणवी.

पर्युषण पर्वनी अट्ठाइ श्रावण वद १२ थी भाद्रवा सुद ४ सुधी, एम छ अट्ठाइ कही छे. ते दिवसोमां सचित्तनो त्याग, वनस्पतिनो त्याग, ब्रह्मचर्य, अमारि, तप, जिनपूजा, गुरुवंदन, व्याख्यानश्रावण, सामायिक, पौषध, अतिथिसंविभागादिक नियमो अवश्य विशेषे करीने करवां जोइए.

जरूर त्याग करवो; तथा जघन्यथी पांच पर्वो तिथिओ ते शुक्ल पंचमी, बे अष्टमी अने बे चतुर्दशीमां अने उत्कृष्ट बार पर्वी तिथीओ ते बे बीज, बे पांचम, बे अष्टमी, बे चतुर्दशी, अमावास्या अने पुर्णिमा; तथा मध्यम थकी सात आठ के दश पर्व तिथिओमां अवश्य लीलोतरीनो त्याग करवोज जोइए; ते तिथिओने विषे एक पाकां केळां उपयोगमां केटलाएक ले छे, कारण ते अचित्त छे; तो ते शिवाय अवश्य बाकीनी सघळी वनस्पतिना त्यागनो नियम ग्रहण करवो जोइए.

वळी सामान्य रीते कह्युं छे के अजाण्युं फळ, नहि शोधेलुं शाक पत्र, सोपारी प्रमुख आखां फळ, गांधीना हाटनां चुर्णो, चटणी, मलीन घी अने परीक्षा वगरना माणसे लावेलो बीजां पदार्थो खावाथी मांसभक्षण तुल्य दोषो प्राप्त थाय छे. तेमां पण सोपारी चोमासामां आजनी भांगेली आजेज खवाय, बीजे दिवसे लीलफुग थवाना कारणथी ते न खवाय; तेमज एलची ज्यारे वापरवी होय त्यारे फोडीने सम्यक प्रकारे तपासीनेज वापरवी युक्त छे. चोमासामां पीपरीमूळना गंठोडा, सुंठ प्रमुख, लीलफुग कुंथु-आदिकनी उत्पत्ति थवाना कारणे न खावा. चुनानी फाकमां राखवाथी सडता नथी. दवा प्रमुखमां वापरवुं होय तो ते सम्यक प्रकारे शोधीने वापरवुं युक्त छे.

सचित्त त्यागी, द्वादश व्रतधारी तथा चौद नियम धारनारने सचित्त संबंधी ध्यानमां लेवा योग्य केटलीक बाबतनो खुलासो.

सचित्तनो सर्वथा त्याग कर्यो होय तेणे कइ कइ चीजो सर्वथा के जे सचित्त छे ते वर्जवी, तथा कइ कइ केवी रीते अचित्त करी होय ते केटला काळमान सुधी वापरी शकाय ते बतावे छे.

१. धान्यो जेवां के घउं, बाजरो प्रमुख सचित्त कहेवाय छे. जे अमुक वखत पछी अचित्त थाय छे, तेनुं वर्णन श्राद्धविधि प्रमुख ग्रंथोथी जाणी लेवुं. मेथी पण धान्य छे ते उपयोग राखवो. एटले धान्योनो लोट थया पछी ते क्यारे अचित्त थाय छे वगेरे आगळ लखाइ गयुं छे. तेथी ज्यां सुधी सचित्त छे त्यां सुधी वपराय नहि. चणा प्रमुखनी दाळ अचित्त छे, तेथी तेनो आटो अचित्तज छे.

२. पोंक, ओळा वगेरे वर्जनीय छे तेथी तेमज मिश्र (सचित्त अने अचित्त) होवाथी वपराय नहि.

३. अभक्ष्य वस्तुओ सचित्त छे ते पण वर्जवीज जोइए.

४. शेकेल चणा, धाणी प्रमुख रेतीमां भुंजेल होय तो बरोबर अचित्त थाय, अन्यथा ते वपराय नहि.

५. धाणा, जीरुं, सुवा, अजमो प्रमुख खांडेलुं होय के अग्नि शस्त्र लागवाथी अचित्त थाय ते वपराय, पण एमने एम वापरी न शकाय. तथा छाश फरंबादिकमां नाखेल सचित्त जीरुं प्रासुक थतुं नथी.

(हीरप्रश्ने)

६. वरीयाळी पण सचित्तमांज कहेवाय छे, केमके जे चीजो वाव्या थकी उगे छे ते सचित्त कहेवाय छे, तेथी सुकी वरीयाळी पण शेकेली होय तोज वापरवी.

७. मीठुं (लवण-निमक) सचित्त छे, भूमिकायमां लख्या मुजब ते अचित्त थाय, तो ते मुजब अचित्त करेलुं मीठुं वापरी शकाय.

८. सिंधव जे रातो आवे छे ते सचित्तछे. फक्त सफेद सिंधव अचित्त छे.

९. चाक, खडी प्रमुख सचित्त छे. चाक जो के खावामां नथी आवतो, पण दांतनुं मंजन बनाववामां वपराय छे तो प्रथम कह्या मुजब अचित्त करीने बनावेल होय तो वापरी शकाय. केम्फर चॉक वगेरे पण जे आवे छे ते केम बनावता हशे ते कही शकाय नहि, जेथी सचित्तना त्यागीए आवी संशयवाळी वस्तु वापरवी नहि.

१०. चलित रसवाळी वस्तुओ जे "चलितरस" नी सूचनाओमां लखी छे ते विगेरे महा सचित्त छे, एटले ते अभक्ष्यज छे, कारण तेमां तो बेइंद्रिय जीवनी उत्पत्ति थाय छे, तेथी ते चीजो नज खवाय. तेवीज रीते बोळ अथाणांनुं समजवुं. अहिं लखवानो आशय एटलोज छे के ते वस्तुओ पण सचित्त अथवा महा सचित्त एटले अभक्ष्य छे, जेथी भक्ष्य सचित्तनो त्याग होय तेने अभक्ष्य सचित्तनो प्रथम त्याग थयो अने होवो जोइए.

११. पाणी त्रण उकाळावाळुंज अचित्त छे, जेथी बरोबर न थयुं होय तेनो उपयोग राखवो. वळी ते ज्यारे त्रांस वगेरेमां ठारवामां आवे छे त्यारे तेनी उपर बारीक कपडानुं ढांकण जोइए, नहितर तेमां माखी प्रमुख पडवाथी मरी जाय छे, तेथी बहु दोषो लागे माटे प्रसंगोपात आ सूचना लखी छे, जे खास ख्यालमां राखवी. चोमासामां उकाळेला पाणीनो काळ त्रण पहोरनो छे ए खास लक्षमां राखवुं.

१२. अनेक जातना सरबतो, सोडा प्रमुख, गुलाबजळ, केवडानुं जळ न वापरवुं. ते वापरवाथी अनेक प्रकारना दोष साथे गुलाबजळ प्रमुखमां जीव उत्पत्तिनो संभव होवाथी ते सर्व वर्जनीय छे.

१३. इंग्रेजी मवाही दवा मुख्यपणे वापरवीज नहि; तो पण अत्यंत रोगादिक कारणे केटलाएक वापरे छे, पण तेमां अचित्त पाणी खास जोइए. एनुं प्रायश्चित्त साजा थवाथी लेवुं जोइए.

१४. बरफ, करा प्रमुख सचित्त (मूळ अभक्ष्य) छे तेथी न ज वपराय.

१५. लीलां दातण बावळ प्रमुख हरकोइ जातना सचित्त छे, तेथी तेनो सर्वथा त्याग होवो जोइए.

१६. नागरवेलनां पान, लींबडा, तुळसी, एलची प्रमुखना पान सचित्त होवाथी नज वपराय, पण लींबडाना पान कढी प्रमुखमां नांखेल होय के नागरवेलनुं पान घीप्रमुख उनुं करवामां नांख्युं होय तो ते चीज अचित्त थयेथी वपराय छे.

१७. लींबडा, आंबा प्रमुखना महोर तथा गुलाब प्रमुखनां फुल सचित्त छे, ते न वपराय. गुलाबना फुल मिठाइ उपर छांटे छे ते अचित्त थयेथी वपराय.

१८. चटणी जे कोथमीर फोदीनानी करे छे तेमां ते वनस्पति तथा निमक बन्ने जो के सचित्त छे, पण ते घूंटायाथी ते वनस्पति अने निमकने अन्योन्य एक बीजानुं शस्त्र लागवाथी बे घडी पछी अचित्त थाय छे, माटे सचित्त त्यागीने बे घडी बाद वापरी शकाय.

१९. संभारा के अथाणां (जे त्रण दिवस वापरी शकाय ते) नुं पण प्रायः उपर मुजब अन्योन्यना शस्त्र लागवाथी बे घडी बाद वपराय; पण गुवार प्रमुखनुं अथाणु अचित्त थवां बाबत शंका तो छे, कारण तेनी अंदर बीज छे तेथी बीजानुं शस्त्र जल्दी न लागे.

२०. दाडम, जमरुख ए बीजो सचित्त छे, अने बे घडी बाद पण अचित्त न थाय, तेथी तेनो सर्वथा त्याग[1] होवो जोइए. एटले के सचित्त न वपराय, पण अग्निना शस्त्रथी अचित्त (तेनुं शाक करे छे) करेल वपराय. जमरुखने अग्नि लागवाथी पण मींज कठोर रहे छे तेथी मिश्रतानो दोष लागे.

२१ शेलडी तथा शेतुर सचित्त छे, तेथी तेनो सर्वथा त्याग होवो जोइए. शेलडीनो रस काढ्या पछी बे घडीए अचित्त थाय.

२२. सीताफळनो सचित्त त्यागीने अवश्य त्याग होय, वळी ते अचित्त पण थवा संभव नथी; कारणके तेमांथी ठळीया जुदा पडी शके नहि. तेमज जांबुं, रायण, बोर, खलेलां, लीलीबदाम, लीली-द्राक्ष प्रमुखमांथी ठळीया बी काढ्या वगरज वपराय छे ते सर्व न वापरी शकाय.

---

१ सर्वथा त्यागना बे भेद छे–एक सचित्त सर्वथा त्याग, बीजो वस्तु सर्वथा त्याग; एटले जेने सचित्त सर्वथा त्याग छे तेने अग्नि प्रमुखथी अचित्त करेल वपराय, पण जेने दाडम, जमरुख व-स्तुनोज त्याग छे तेने तो सचित्त के अचित कांइ न वपराय. आ स्फुट करवानुं कारण एटलुंज के अर्थनो अनर्थ न थाय, केमके आपणामां वक्रता अने जडताए बहु वास कर्यो छे; तेथीज दरेक बाबत स्वमतिए धारवानो निषेध छे माटे गुरुगमथी धारवुं; नहितर अनेक प्रकारे एवा अनर्थ थया संभळाय छे.

२३. केळां वी सदिन पाकां आवे छे ते सचित्त छे एवो निर्धार करी शकातो नथी, तोपण तेवां बीजवाळां केळां कलकत्तादिक तरफ थाय छे ते वापरवां नहि, सोनेरी केळां छाल उतार्याथी तरत अचित्त छे.

२४. पाकां चीभडां, सकरटेटीमांथी बी एकेएक उपयोग पूर्वक काढ्या पछी बे घडीए वापरी शकाय.

२५. काकडीमांथी बी जुदां पडी शके नहि, तेथी ते सचित्त न खवाय पण शाक प्रमुख अचित्त करेल वपराय.

२६. केरीनो रस काढीने गोटली काढ्या बाद बे घडीए लेवानो व्यवहार छे.

२७. श्रीफळ (नाळीयेर) नुं पाणी के टोपरुं तेमांथी बी काढ्या पछी बे घडीए वपराय. जे ओफा आवे छे तेमां पाणी होय छे ते पण जुदा वासणमां काढ्या पछी बे घडीए लेवाय.

२८. पाकी आंबली (जेनुं आंबलवाणुं करे छे), खारेक अने खजुर (सुको) मांथी ठळीया काढ्या पछी बे घडीए वापरी शकाय.

२९. सोपारी आखी भांग्या पछी ने [1]बदाम अने अखरो-

[1] ते स्वदेशमां थयेलां सचित्त संभवे छे, अने बहु दूर देशथी आवेल होय तो अचित्त होइ शके छे.

टना मींज काढ्या पछी बे घडीए लेवाय. केटलीक वस्तु तरत अचित्त पण थइ जाय छे, परंतु आपणे ते जाणी शकीए नहि जेथी बे घडी बाद वापरवुं उचित छे.

३०. पीस्तां तथा जायकळ तेना छोडामांथी बहार काढ्या पछी बे घडीए वपराय.

३१. काळी तथा राती मोटी द्राक्ष जेमां बी होय छे ते बी काढ्या पछी बे घडीए वपराय.

३२. जरदाळुनो ठळीयो काढ्या पछी बे घडीए वापरी शकाय, तेम तेमांथी नीकळता ठळीआमां जे बदाम होय छे ते पण भांग्या पछी बे घडीए खवाय.

३३. झाड उपरथी तुरतनो उतारेल गुंदर बे घडी पछी अचित्त थाय.

३४. सुकां अंजीर जेमां बी घणां होय छे ते जुदा पडतां नथी, तेथी सचित्त त्यागीने ते वस्तुनो सर्वथा त्याग होवो जोइए.

३५. सचित्त त्यागीने कोइवार पाणीनो जोगवाइना अभावे सचित्त पाणीमां साकर के राख नाखवाथी ते पाणी बे घडी पछी अचित्त थाय. पण श्रीपालीताणामां तळाटी उपर जे साकरनां पाणी करे छे ते सांभळवा मुजब एठा प्याला बोळवाथी तेमां संमूर्च्छिम जीवनी उत्पत्ति थाय छे, तो तेवुं जळ के साकरनुं

पाणी सामान्य श्रावकने पीवुं न जोइए. त्यारे सचित्त त्यागीने केम पीवाय ! तेवीज रीते केटलेक ठेकाणे ना करे छे त्यां ढचाइ‌ जाय छे ते पण अनुचित छे.

आ उपर लखेली सचित्त आश्री सूचनाओ सचित्त त्यागीने खास उपयोगी छे; वळी बीजाओने पण एकासणां प्रमुखनां पच्चक्खाणमां सचित्तनो त्याग होय छे तेथी समजवानी जरूर छे. जे बाबत उपयोगमां आवी ते दर्शावी छे, ते शिवाय गुरुगमथी स्फुट रीते समजवुं जोइए.

उपर मुजब समजी विचारी तदनुसार वर्तवा खास उपयोग राखवो. बावीश अभक्ष्यनो श्रीजिनेश्वर भगवंते निषेध कर्यो छे ते तथा बीजी अभक्ष्य अनाचरणीयनो त्याग करवो, तथा वनस्पति प्रमुखनो जरूर नियम करवो. नियम-प्रतिज्ञा करवाथीज विरतिपणुं थाय छे, अने विरतिनुं फळ घणुं मोटुं छे. वळी कह्युं छे के "ज्ञानस्य फलं विरतिः" ज्ञान (भण्या-जाणपणा) नुं फळ विरति छे; अने जो तेम न थाय तो फक्त ज्ञान (जाणवा)मात्रथी शुं ? ते तो ज्यारे रहेणीमां आवे त्यारे सारभूत छे. चिदानंदजी महाराजे पण कह्युं छे केः—

शुक रामको नाम वखाणे, नवि परमारथ तस जाणे;
या विध भणी वेद सुणावे, पण अकल कला नवि पावे॥
कथणी कथे सब कोइ, रहणी अति दुर्लभ होइ॥१॥

षट त्रिंश प्रकारे रसोइ, मुख गणतां तृप्ति न होइ;
शिशु नाम नहि तस लेवे, रस स्वादत सुख अति लेवे॥
॥ कथणी ॥ २ ॥

जब रहणीका घर पावे, कथणी तव गिणती आवे;
अब चिदानंद इम जोइ, रहणीकी सेज रहे सोइ ॥
॥ कथणी ॥ ३ ॥

भावार्थ एवो छे के—कथणी ज्यारे रहेणी रूपे थाय त्यारेज तेनो उत्तम रस प्राप्त थाय छे; अन्यथा छत्रीश प्रकारनी रसोइना नाम मात्र गणवाथी क्षुधा शांत थती नथी. तेवीज रीते ज्ञान संपादन करीने ते यथाप्रकारे अमलमां मूकवुं जोइए. ते विरतिवंत क्रियारुची जीव शुकलपक्षी कहेवाय. मन, वचन, कायाना व्यापार चालता न होय तोपण अविरतिथी निगोदिया विगेरे जीवोनी माफक घणो कर्मबंध थाय छे. कह्युं छे के " जे भव्यप्राणि भावथी विरतिनो (देश अथवा सर्वथी) अंगीकार करे छे तेओनी विरति करवाने असमर्थ एवा देवता घणी प्रशंसा करे छे." एकेंद्रिय जीवो कवलाहार बिल्कुल करता नथी, तो पण उपवासनुं फल तेमने मळतुं नथी, ए अविरतिनुं कारण जाणवुं. एकेन्द्रिय जीवो मन वचन·ने कायाथी सावद्य व्यापार करता नथी तोपण तेमने उत्कृष्टथी अनंता काळ सुधी ते गतिमां रहेवुं पडे छे; अने जो परभवे विरति करी होत तो तिर्यंच जीवो आ भवमां चाबुक, अंकुश, परोणानी तीक्ष्ण आरो इत्यादिना प्रहार तथा वध, बंधन,

मारण, परवशपणुं इत्यादि सेंकडो दुःख न पामत. हे मुज्ञो ! अ-विरतिपणाथी महादुःखो परवशपणे तिर्यंच नारकी विगेरे भवोमां भोगववां पडे छे, तेथी विरतिने अंगीकार करो! नजीवा कष्टथी पाळी शकाय तेवा नियमो अति फळने आपनारां थाय छे, अने ते कष्ट–दुःख (अज्ञानीने बाह्यथी भासे छे) नथी, पण परिणामे सुखना हेतु होवाथी (नियमो) महा सुखज छे; जेथी सकाम नि-र्जरा थाय छे. अने जो ते नहि अंगीकार करीए तो परभवे तिर्यंच तथा नारकीओमां परमाधामी विगेरे क्रूर जनोथी पमाडाती महा आकरी वेदनाओ परवशपणे भोगववी पडशे! जेथी विशेष हवे शुं ? पण टुंकामां प्राणान्त कष्टे पण तीर्थंकर महाराजे निषेधेली वस्तुओनुं भक्षण करवुं नहि, अने तेमां पण अमुक छेरनी छुट–आगार विगेरे शिथिलपणानो त्याग करी बावीश अभक्ष्यनो स-र्वथा त्याग अने बीजा पण अनाचरणीय–अभक्ष्यनो पण अवश्य त्यागनो नियम करवो.

हवे नियम (प्रतिज्ञा–व्रत) केम अंगीकार करवो तथा पाळवो ? ते जणावे छे-व्रतने अतिक्रम, व्यतिक्रम, अतिचार अने अनाचार एम चार प्रकारे दोष लागे छे. जेम के कोइए चोविहार (चार आहारनो त्याग) कर्यो होय अने अति तृषा लागे त्यारे पाणी पीवानी मात्र इच्छा करे ते अतिक्रम; जे स्थानके होय ते स्थानकथी पाणी पीवाना स्थळे जाय ते व्यतिक्रम दोष लागे; पाणी पीवा पाणीना वासणमांथी प्याली भरी मुख आगळ धरे पण पीवे नहि

त्यां सुधी अतिचार लागे, अने ज्यारे ते निडरपणे पाणी पीये त्यारे तेणे अनाचार (महा दोष-पाप) सेव्यो कहेवाय. त्यारे तो तेने परभवनी पण बीक न रही; पण ज्यारे परमाधामीओ उना धगधगता सीसाना रस बळात्कारे तेने पाय छे त्यारे अत्यंत त्रासजनक वेदना भोगवे छे, अने तेमांथी छुटवा प्रयास करे छे पण करेलां कर्म भोगव्या वगर ते विचारो क्यांथी मुक्त थाय ? एम समजी अतिक्रम दोष पण न लागे तेवा भवभीरु थइ व्रत पाळवुं धन्य छे व्रत पाळवामां दृढ एवा सिंह श्रेष्टिने के जेणे दिशिनो अंगीकार करेलो नियम अति विकट स्थितिमां पण भंग नहि करतां अनशन करी एक मासमां केवळज्ञान उपार्जी मोक्षगति मेळवी ! शरीर (पुद्गल) के जेनो स्वभाव सडन, पडन अने विध्वंस थवानो छे, तेना उपर मोह न करतां उभयलोकमां सुखनुं भाजन एवुं जे व्रत तेने प्राण करतां पण वधारे प्रिय गणवुं. अग्निमां प्रवेश करवो सारो पण अंगीकार करेला व्रतनो कदि भंग न करवो. (Sacrifice money, even life rather than principle) माटे सत्य प्रतिज्ञावंत थवुं. सुज्ञेषु किंबहुना ?

श्रावके घरमां दश ठेकाणे चंदरवा अवश्य बांधवा जोइए.

१ चूला उपर, २ पाणीयारा उपर, ३ भोजन करवाना स्थान उपर, ४ घंटी उपर, ५ खांडणीया उपर, ६ वलोवणां (छाश

करवाना स्थान) उपर, ७ सुवाना बिछाना पर, ८ न्हावाने ठेकाणे, ९ सामायिक प्रमुख धर्म क्रिया करवाने स्थाने (पौषधशाळामां) अने १० देरासरमां.

ए रीते दश चंदरवा बांधवा; तेमांना प्रथमना छ चंदरवा भोजन आश्री छे तेज कही आपे छे के भोजनना संबंधमां बहु जयणा पूर्वक वर्तवानी आवश्यकता छे. तेथी शारीरिक तन्दुरस्तिनो घणो लाभ छे, अने शरीरनुं जो आरोग्यपणुं होय तो सारी रीते धर्मसाधन वगेरे करी शकाय, तेथी हवे विशेष स्फुट करवा जेवुं नथी.

वळी सात गरणां राखवा जोइए:-

१ पाणी गळवानुं; २ घी गरणी; ३ तेल गरणी; ४ दूध गळवानुं; ५ छाश गाळवानुं; ६ उकाळेलुं अचित्त पाणी गळवानुं; ७ आटो चाळवानुं (आंक).

ए मुजब सात गरणां जरूर राखवां; तेथी कीडी, कंसारी, मच्छर, माखी वगेरे त्रस जीवना पुद्गलो होय तो गळवाथी नीकळी जाय छे पाणी अने आटो गळवाथी त्रस जीवनुं रक्षण थाय छे. पाणी माटे मजबूत पाणकोरानुं के तेवुं घट्ट गरणुं राखवुं. आ प्रमाणे करनारा भव्य प्राणिओने प्रत्यक्ष तेनो लाभ अनुभवाय छे. पाणी पहोरे पहोरे गळवुं जोइए; ते संबंधमां कुमारपाळ महाराजनुं सुचरित्र वारंवार मनन करवुं तथा तदनुसार जेटलुं बने तेटलुं वर्तन राखवुं योग्य छे. एवा आत्मार्थी परमार्थी पुरुषोनी बलिहारी छे! तेज धन्यवंत छे, तेज पुण्यवंत छे, तेज महंत छे, तेज परम सुखी

छे, वळी तेज उत्तम भाग्यशाळो छे के जेना हृदयपटने विषे दया-जयणारूपी चित्रामण चित्राइ रहेलुं छे. जैनशासन जयवंतु वर्तो !

हवे केवा भाजनमां तथा केवी रीते भोजन करवुं ते संक्षेपथी कहीए छीए–जे दोषो रात्री भोजनमां छे तेवाज दोषो अंधारावाळी जग्यामां खावा पीवाथी लागे अने ते ते दोष सांकडां मोढाना भाजन (जेमां नजर पहोंचे नहि एवा शीरोइ लोटाआदि) वापरवाथी लागे छे.

समयने अनुसरीने कांसाना अथवा कलइवाळा तांबा पीतळना वासण सामान्य प्रकारे ठीक गणाय छे पण अत्यारे आ फानी दुनियानो वेग विचित्र प्रकारनो थतो जाय छे; कोण जाणे केवा प्रकारनो पवन भरायो छे ते समजी शकातुं नथी के आपणा पूज्य वडीलश्रीओनी पद्धतिओ उपर तिरस्कारनी दृष्टिए जोतां, ते उवेखीने हवे टीन (इनेमल) लोढाना वासणोनो आदर करता जाय छे के जे वासणो कोइ पण जैन अगर हिंदु बंधुए वापरवा उचित नथी मुंबइ समाचार वगेरे उपरथी जाणवामां आवेल छे जे तेने ग्लेज करवामां इंडानो रस वपराय छे, अने जीवता बळदोने मारी तेना आंतरडाओनो प्रवाही भाग पण वापरे छे, तेथी ते खरेखर त्रासजनक छे; माटे ते वासणोनो शीघ्र त्याग करवो जोइए. आवी प्रथम सस्ती सुशोभित चीजो परिणामे बहु मोंघी ने नकामी थइ पडे छे; अने आ प्रमाणे आपणे आवी चीजो वापरवाथी अल्प वखतमां केवी निर्धन अवस्थाए पहों-

च्या छीए! आ वासणो खरीद कर्या पछी वपराये तेनी कांइ पण किंमत उपजी शके नहि, अने कांसा के त्रांबा पीत्तळना वासणोनी फुट्या पछी पण गमे त्यारे तेना (मूळ किंमतना) अडधा भागना के तेथी विशेष पण नाणां अवश्य उपजे छे. अहो! आपणा वडीलो–अगम बुद्धिवंतो व्यवहार अने धर्म कार्यमां केवा कुशळ हता, अने हवे आपणे केवा थया! जे तेमना वचनोनो अनादर करी स्वेच्छाए वर्ती पोताने हाथे गानी पूर्वोपार्जित अगणित मूडी गुमावी बेठा छीए; अने शाणी सरकार के जेओ आपणुं कांसु खरीदीने तेना पैसा–सिक्काओ पाडे छे; हवे तो आपणने "विनाशकाले विपरीत बुद्धि" अनुसार आपणुं मारुं सुवर्ण जेवुं छे तेने लोहुं मानीने ते वेची जे लोहुं छे तेने सुवर्ण सम मानी हर्षथी (तेना केटलाक मिथ्या फायदाओ कल्पी) ग्रहीए छीए, पण केवी दयाजनक स्थितिमां आपणे पोताने जोइए छीए; ते आपणांज कर्मनो दोष छे. खरे हजु पण आपणे चेतशुं नहि तो तेथी पण वधारे खराब अवस्थाए पहोंचशुं; माटे हे सुज्ञ बंधुओ चेतो! एवा मलिन वासणोनो त्याग करीने कांसा अथवा पीतळना भाजनमांज आहार करो. पीतळना स्मोड तथा भोजन करवाना सर्व वासणने अवश्य कलइ होवीज जोइए. तेमज पतरावळां तथा पडीआने आश्री त्रस स्थावर जीवो होय छे, तेथी तेवा के केळपत्रना पानमां पण भोजन न करवुं. अन्य दर्शनीने त्यां त्याग उपयोग राखवो. दिवस छतां पण अंधारामां जमवुं नहि. माटे दिवसे ज्यां

जमेलां—एठां तथा रसोइनां भाजनो कलाकोना पड्या रहेवाथी तेमां त्रस जीवो पडी तेना प्रिय प्राण खुवे छे; तथा एठां वासणोमां बे घडी लगभगमां संमूर्छिम जीवोनी उत्पत्ति थाय छे, जेथी तुरतज उटकी नांखवा के नोकर पासे उटकाववां; पाणी गळाववुं चूलो संधूकवो, शाकपान समारवुं. इंधण (लाकडां) छाणां पुंजवा वगेरे काम नोकर के रसोइयाने विश्वासे मूकवाथी अनेक जीवोनी नित्य हानि थइ जाय, तेथी गृहिणी (स्त्री) ए जाते जे करवा जेवुं होय ते बनी शके तो प्रमाद मूकी पोते करवुं, अने जे नोकर पासे कराववुं होय ते पण बने त्यां सुधी पासे उभा रही जयणा पूर्वक कराववुं, अने नोकरोने पण शिखामण आपी जेम यत्नाथी प्रवर्ताय तेमज वर्तवुं उचित छे. सुज्ञेषु किंबहुना ?

निर्दोष आहार वहोराववो तेज शुद्धमान आहार छे. तेवीज रीते न्यायोपार्जित अल्प मूडीमां पुणिया श्रावक एक दिवस पोते उपवास करता अने बीजे दिवस तेनी स्त्री उपवास करती, अने तेम करीने दररोज एक साधर्मी भाइनी भक्ति करता हता. आपणे पण तेवीज रीते न्यायपूर्वक द्रव्य मेळववुं उचित छे, नहितर कुडकपट करी अन्याय मार्गथी मेळवेल द्रव्य अहीं मूकी जइ हाय द्रव्य ! हाय द्रव्य ! करतां मृत्यु पामी तेना फळ भोगववां पडशे. अन्याय अनीति ज्यां त्यां सर्वत्र प्रसरी रही छे, कोइ विरला न्यायमार्गे चालनारा हशे, तेनुं अनुकरण थाय तो उत्तम छे.

सुज्ञ व्हेनोने खास ध्यानमां लेवाजोग सूचनाओ.

जेम राज्यमां मंत्रीनुं प्रधानपणुं छे, तेम घर मध्ये स्त्रीनुं प्रधानपणुं छे; अने तेथी स्त्रीओए आ "अभक्ष्य अनंतकाय" नुं वर्णन मननपूर्वक वांचवा वर्तवानी आवश्यकता छे. सुज्ञ श्राविकाओ तमेज घररूपी राज्य सुधारवा धारी शको तो बने, नहितर पुरुषथी बनवुं मुश्केल छे, केमके पुरुष आखो दिवस तेना व्यापार धंधामां चोंटायलोज प्रायः होय, तेथी नीचे लखेल सूचनाओ ध्यानमां लइ ते प्रमाणे वर्तन राखशो तो तमे स्व तथा परना कल्याणना कारणिक थशो.

१. सूर्यना किरण फुट्यां पहेलां चूलानो आरंभ करवो नहि. प्रथम सर्व जग्याएथी काजो लीधा बाद तमाम कामनो आरंभ करवो.

२. सवारमां पहेलां पुंजणीथी दररोज दरेक ठाम-वासण चूलो वगेरे यत्नाथी पुंजवां, अने ते जीवोने कोरी जग्याए मूकवा के ज्यां मनुष्य जनावर प्रमुखनी हालचाल न होय. लाकडां, [1]छाणां, कोयला, सगडी वगेरे रसोइनां साधनो बरोबर पुंज्या

१ छाणां भांगी नाखीने वापरवा. चोमासामां छाणां के नाळीयेरीना छालां बाळवा नहि, केमके तेमां बहु त्रस जीवो थइ जाय छे.

पछी उपयोगमां लेवा, तेमां पण चोमासानी ऋतुमां ने त्रण वखत खूब संभाळथी पुंजवां, कारण के चोमासामां जीवनी बहु उत्पत्ति थाय छे. लाकडामां कोइ जातमां अंदर मोटा जीव थाय छे, जे अंदरथी लाकडुं कोरी कोरीने लोट जेवो भुको काढे छे, तो ते उपरथी लाकडामां तेवा जीवनी उत्पत्ति छे एम जरुर जाणवुं. वळी ते खंखेरतां छतां पण नीकळी शकता नथी, अने तेथी ते जीवो अग्निमां बळी भस्म थाय छे; तेवां लाकडां एककोरे मुकी देवा अने ते बाबत बहु उपयोग राखवो.

३. रसोडानां ठाम वासण तथा मशालो, घी,तेल, दूध, दहिं, रोटला, रोटलीना तथा पाणी एठवाड वगेरेनां वासणो उघाडां मुद्दल राखवां नहि. एठवाड बे घडी पहेलां जानवरने पाइ देवो के ताप पडतो होय तेवी जग्यामां छांटी देवो वगेरे योग्य व्यवस्था करवी, नहितर तेमां असंख्य संमूर्च्छिम जीव उपजे.

४. मीठुं मरचुं, वगेरे मशालो राखवाना वाटला (लाकडाना खानांवाळा) बहु स्वच्छ राखवा, अने वाटलाओमां राखवा करतां मजबूत बुचवाळी शीशीओमां राखवा युक्त छे, कारण के चोमासामां हवा लागवाथी मरचांमां तद्वर्णी लाल सूक्ष्म इयळो पडे छे, तथा कुंथुआ, लोलफुग प्रमुख थाय छे, अने वाटलाओमां त्रस जीव पण चडी जाय छे; जे पछी रसोइमां उतावळे जोया तपास्या वगर वापरवाथी आवा प्राणीओनो विनाश थइ जाय छे. मशाला दाळ शाकमां, साकर चीनी प्रमुख चा दूधमां, घी तेल

अमुक दाळ शाक के रोटलीमां वापरतां पहेलां खूब बारिकीथी तपास करवो के तेमां सजीव के निर्जीवनुं कलेवर तो नथी; नहि-तर अल्प प्रमादे मोटो अनर्थ अहर्निश थाय छे.

५. सांजे सूर्यास्त पहेलां चूलो ठारी नांखवो, ते पण सचित्त (काचुं) पाणी छांटीने ठारवो नहि; कारण तेथी अग्नि तथा पाणीना जीवोने अतितीव्र किलामणा थइ तेनो नाश थाय छे. वाशी मुद्दल न राखवुं; नानां छोकरांओ होय तो सवारमां ताजुं करी आपवुं, जेथी शारीरिक अने धार्मिक एम बे मोटा लाभ छे. नानां बच्चांओने प्रथमथीज अभक्ष्य-अनंतकाय माटे उपदेश करता रहेवुं, जेथी तेओ मोटी उम्मरे तेवी चीजोथी दूर रहे. कुमळी डाळी जेम वाळवी होय तेम वळी शके छे, पण तेज घड घइ गया पछी वळे नहि; तेथी शिशुवयना बाळकोनो स्वार्थ सुधारवो के बगाडवो ते तेनी माता उपर विशेष आधार राखे छे.

६. जो तमे श्रीमंत हवो तो ते पण पूर्व पुन्यना उदयथीज छो, तो नोकर वगेरेने हुकम करी जे काम करावबुं तेमां विशेष विचार करवो, जे कार्य पोतार्थी जयणाथी थाय ते नोकर कदिपण न करी शके. नोकरने शाक समारवा आप्युं होय तो शाकनी साथे बीजा जीवोनुं पण छेदन करी नांखे, पाणी गळे ते पण घट्ट विनानु, तथा तेनो संखारो नीचे नाखी दे छे. खारा पाणीनो संखारो मीठा पाणीमां नांखी आवे के मीठा पाणीनो संखारो खारा पाणीमां नांखी आवे. पाणीना घडा शायद गोळामां रेडे. वळी

तमे नोकर उपर विश्वास मुकी तमारा जमेला एठा वासणो एम मूकी हींडोळा उपर के सुखशय्यामां आराम करो, पछवाडे बे कलाक सुधी ते वासणो पड्या रहे, अने तेमां धवोधव जीवो पडो तरफडीयां मारी प्राण छोडे. खरो रीते श्रावकनो एज धर्म छे के थाळी वगेरे धोइने पी जवुं जोइए, कारण तेमां बे घडीमां रख्य जीव उपजे; वळी प्रमादने लीधे पाणीयारा आगळ गोळानी आसपास लील पण थइ जाय, आवा अनेक दोषो आपणा प्रमादथी थाय छे. जो तमाराथी आवुं काम थवुं अशक्य होय तो नोकर पासे उभा रही यत्नाथी करावबुं ते पण योग्य छे; नहिंतर पुण्यरूपी मुडी व्याज सुद्धां खाइ जवाना, त्यारे परभवे क्यांथी सुखो मळशे. अजरामर सुख लेवानो अवसर आव्यो छे छतां शा-माटे विषय कषाय ने विकथामां गरकाव थइ जाओ छो ! प्रमाद मूको अने मनुष्य जन्मनुं सार्थक करो ! दुष्ट प्रमादज दुर्गतिने विषे लइ जवामां मोटो तस्कर समान छे, जेथी चेतो !

७. चार महा विगइनो अवश्य त्याग करो: आइसक्रीम बरफ विगेरे उपरथी ममता छोडो; तमारा बाळकोने अफीण (बाळा गोळी) ना व्यसन छोडावो; काची माटी, काचां मीठानो त्याग करो–प्रमाद मूकी अचित मीठुं तैयार करी वापरो; रात्रिभोजननो तमे त्याग करो; जेथी तमारा पुत्र वगेरे तमारुं अनुकरण करे; तल, खसखसनो त्याग करो; बोळ अथाणां वगेरेनां स्वाद मूको–मूकावो (यथार्थ रीते जोतां स्त्रीओज आवी अनेक

चीजो विचित्र प्रकारे बनावी पुरुषोने रस इंद्रियने आधीन करे छे); विदलनो खास उपयोग राखो, कारण के तेमां तमारुं मधानपणुं छे. कदाच पुरुष विरतिवंत न होय तोपण तमे तेने आवा दोषमांथी अटकावी शको छो; वेंगण (रींगणां) प्रमुख शाकनो भक्ष्यो करवानो त्याग करो; घणीवार खावानो त्याग करो; विकथानो पण त्याग करो, " क्षण लाखेणो जाय " जरा विचारो, धर्मकार्यमां प्रवृत्त थाव; चलित रस, वाशी माटे बहु उपयोग राखो, लोट, मुरब्बो, अथाणां, सेव, वडी, पापड प्रमुख विगेरे माटे लखेली हकीकत खास ध्यानमां ल्यो ने ते प्रमाणे वर्तो, तथा जेने उपयोग न होय तेने नम्रताथी कहो–शीखवो. अनंतकायनो त्याग करो; आ मनुष्य जन्म सफल करवा माटे लीली हळदर, आदु, लसण वगेरे गमे ते रोग छतां पण मूको; आपणो अनादिनो कर्मरुपी रोग टळशे त्यारेज खरुं शाश्वतसुख पामशुं; फागण चोमासुं बेठा पहेलां तेल आठ मास माटे सारा ठाममां भरावी राखो; अशाढ चोमासामां खांड, काजु, बदाम, पस्ता, द्राक्ष वगेरेनो उपयोग बंध करो; सुकवणी अशाढ चोमासा पहेलां वापरी नांखो अने त्यारथी कार्तिक चोमासा पर्यंत तेनो त्याग करो; लीलो वांस, पीलो, पीलां, केरडां, नागरवेलना पानने जलांजलि आपो; परदेशी मेंदो, परसुदीनो लोट के रवो बजारमांथी मंगाववो बंध करो; भले जरा तस्दी लेजो पण तेथी अनेक जीवोनो आशीर्वाद मळशे. पाणी घीनी माफक वापरो अने मजबुत गळणांवती दिवसमां बे त्रण वखत गळवा श्रम उठावशो तो परभवे पसीनानां टीपां नहि

पडे—अर्थात् सुखी थशो ने अनुक्रमे शिव संपदाने पण पामशो. विशेष तो तमारा प्रधानपणामां तमेज वाकेफ हो, तेथी दरेक कार्य उपयोग, विवेक, जयणा पूर्वक करो.

८. तिथीने दिवसे दळवुं, खांडवुं, भरडवुं, धोवुं, माथुं गुंथवुं, न्हावुं, छाश लेवा जवुं, गार करवी वगेरे करवुं करावबुं अनुमोदवुं नहि; तथा त्रण चोमासानी, बे आंबेलनी ओळोनी तथा पर्युषण पर्वनी एम छ अट्ठाइमां उपर मुजबना कोइ पण आरंभ त्रियोगे (मन, वचन, कायाए) करवा नहि.

९. मिथ्यात्व लौकिकपर्व—जेमके दिवासो, रक्षाबंधन, श्राद्ध, नोरतां, हुताशनो, संक्रांत, गणेशचोथ, नागपांचम, रांधणछठ, शीलसातम (वाशी खावुं), गोकळआठम, नोलीनवमी, अहवादशमी, भीमअगीयारशी, धनतेरशी, अनंतचौदश, अमावास्या, सोमप्रदोश, सोमवती, बुद्धाष्टमी, दशेरा, ताबुत, बकरी इद प्रमुख पर्वो मिथ्यात्वना हेतु तथा अनर्थ कारक छे, तेथी तेनो त्याग करो; आपणे दुधपाक, वासुदी, लाडु वगेरे करीने खावाना क्यां बीजा दिवसो नथी के तेज दिवसे खावुं के उत्तेजन आपवुं ? आवा मिथ्या आचरणनो त्याग करी आपणो आचार शुं छे ते जाणवा— पाळवा उजमाळ थाओ ! धन्य छे सुलसा श्राविकाने के जेनुं सम्यक्त्व अत्यंत द्रढ हतुं, जेथी ते श्राविका आवती चोवीसीमां आ भरतक्षेत्रमां पंदरमा श्री निर्मम नामना तीर्थंकर थशे.

१०. रडवा कूटवाना चाल, दशा, अग्यारसुं, बारसुं तेरसुं, दाडो, वास्तु, अघरणी, श्राद्ध, बाळलग्न विगेरे हानिकारक रिवाजो हवे पडता मूको! तेथी फायदो तो लगारे नथी अने नुकशान तो पारावार थाय छे.

सुज्ञ ब्हेनो! उपरनो सूचनाओ वांची विचारी ते मुजब वर्तवा उजमाळ थशो तो अवश्य आपणो सारो उदय थशेज.

चौद स्थानकने विषे उपजता संमूर्छिम मनुष्य पंचेंद्रिय जीवनी प्रमाद दोषथी सेवाती हिंसा–ते संबंधी करेलो उल्लेख समजी विचारी जेम बने तेम उपयोग राखी ते दोषमांथी मुक्त थवा माटे यथाशक्ति वीर्य फोरववुं.

१. जेओ नाना गाममां रहे छे, अथवा जेओने नजीकमां नदी, तळाव, दरीया किनारो, जंगल, खेत्र, छुटी वाड विगेरे भूमिओ होय तेओए ज्यां सुधी बने त्यां सुधी हेवा स्थानकोने विषे झाडा (वडीनिती) अर्थे जवुं, केमके घरेज पायखानामां जाय छे त्यां प्रकाशनी खामी, हवानो अभाव, दुर्गंधीना कारणो विगेरेथी शारीरिक आरोग्यताने नुकशान थाय छे, तथा धार्मिक रीते तपासतां त्यां कीडा वगेरे अगणित जीवोनी उत्पत्ति विनाश तथा असंख्य संमूर्छिम मनुष्य पंचेंद्रिय जीवोनी उत्पत्ति विनाश थाय छे, वळी तेवा रोगीना झाडा पेशावपर लघुनीति, वडीनीति करवाथी

भयंकर रोग पण लागु पडी जाय छे. साथळना मूळ वगेरेमां बाव-रना रोग घणाने लागु पडे छे. ते वगेरे अनेक शारीरिक अने धार्मिक नुकशान न थवाने अर्थे छुटमां जवुं ते वहेतर छे. ते पण कोरी जग्याए ज्यां कीडी प्रमुखनां दर (स्थानो) न होय; लीलोतरी, कादव, भेजवाळी जग्या न होय तेवी भूमिने विषे जवुं, तेथी शारी-रिक तंदुरस्ती सारी रहे छे, तथा अनेक जीवोनी दया पळे छे, माटे ते बाबत खास उपयोग राखवो.

२. लघुनीति (पेशाव) करवो, ते पण छुटमां कोरी जग्यामां के ज्यां तुरतमां सुकाइ जाय त्यां करवो युक्त छे. पेशाव उपर पे-शाव करवाथी शारीरिक प्रत्यक्ष नुकशान छे. मोरी, गटर वगेरेमां पेशाव करवाथी असंख्य संमूर्छिम मनुष्य पंचेंद्रिय जीवो तथा कीडा प्रमुख त्रस जीवोनी उत्पत्ति विनाश थाय छे, तेथी तेवां स्थानो वर्जवां. शास्त्रमां मोरी वगेरे स्थानके पेशाव करनारने छट्ट एटले बे उपवासनुं प्रायश्चित कह्युं छे, त्यारे पायखानामां झाडो प्रमुख कर-नारने केटलो बधो दोष लागे ? जेथी लघुनीति (पेशाव), वडी-नीति (झाडो) छुटमां कोरी जग्याए ज्यां सूर्यनो प्रकाश पडे त्यां करवो उचित छे.

३. मुखमांथी बळखो नांखतां, नाकमांथी लींट काढतां, थुं-कतां, वमन (उल्टी) थतां, काननो मेल, पर परठवतां या शरी-रना फोडपग भागमांथी लोही, रसी, प्रमुख परठवतां निर्जीव स्थानके ज्यां तरत सुकाइ जाय, दिवस होय तो सूर्यनो प्रकाश

पडे तेवा स्थाने घरथी दुर जइ परठवीने तेना उपर राख बराबर नांखवी. आ बाबतनो उपयोग विवेकी धर्मात्माए जरुर करवो युक्त छे. वळी आ प्रमाणे उपयोग धारे तो दरेक समजु माणस करी शके तेम छे. तेम न वर्त्ततां अजयणाए परठववाथी तेमां असंख्य संमूर्छिम पंचेंद्रिय जीवोनी उत्पत्ति विनाश थाय छे. वळी मांखी, कीडी, मंकोडा प्रमुख जीवो तेने खावानो पदार्थ समजी चोंटे छे, अने तेनो स्पर्श थतां तेनी पांख अंग प्रमुख वळ्ला, लींट, प्रमुखनी चीकाशने लीधे चोंटी जवाथी आवा अनेक त्रस जीवो प्राण खुवे छे वगेरे घणा दोषो थाय छे, तेथी कोरी जग्याए परठवीने तुरत ज राखथी ढांकी देवुं, नहींतर फक्त अंतर्मुहूर्तना काळमां (काची बे घडीनी अंदर) तेमां समूर्छिम पंचेंद्रिय जीवो उपजे छे. जेथी आ बाबत विवेकी श्रावके दयाना कोमळ परिणाम राखी उपयोग राखवो जोइए.

४. शरीर अभ्यंग (तेलमर्दन-पीठी चोळवी) करीने स्नान करवुं, या ते वगर फक्त स्नान करवुं होय तो मोरी, खाळ वगेरेमां स्नान न करवुं केमके ते पाणीमां शरीरना मेल वगेरेने लीधे ते पाणी जेमने तेम रहेवाथी असंख्य संमूर्छिम जीवो उत्पन्न थायतथा घणी वखत या दीवसो सुधी ते पाणी एक जग्यामां रहेवाथी तेमां बीजा पण अनेक त्रस जीवादिनी उत्पत्ति विनाश थाय छे; तेथी ज्यारे स्नान करवुं होय त्यारे निर्जीव जग्याए रेती प्रमुख होय तेवा स्थाने, ज्यां सूर्यना प्रकाशथी तुरतमां सुकाइ जाय त्यां स्नान

करवुं उचित छे. वळी श्रावके नदी, तळाव, कुंड प्रमुखमां कदी स्नान करवुं जोइए नहीं, तेथी अनेक जीवोनी हिंसा थाय छे, वळी पाणीनुं परिमाण रहेतुं नथी, चौद नियमवाळा श्रावके तो बनता सुधी नदी प्रमुख जळाशयमां न्हावुं न जोइए, केटलीक वखत झेरी जंतुथी प्राण खोवानो वखत आवे छे, अथवा पाणीमां मुंझाइ जवाथी या तरतां न आवडवाथी या कोइ तेवा स्थानमां पग प्रमुख खुंची जवाथी प्राण जाय छे वगेरे अनेक दोषो होवाथी तेवा जळाशयोमां स्नान करवुं नहि. स्मशानादि जवाना कारणे उपयोगी श्रावक धारे तो पाणी गळीने स्नान करी शके छे, श्रावक अणगल पाणीथी स्नानादि कांइ करी शके नहीं, त्यारे जळाशयमां स्नान करवुं-क्रीडा करवी ते केटला दोषनुं कारण छे ? आ बाबत विशेष विवेचन न करतां जे विषयपर आ लखवुं छे ते माटे एटले स्नान मोरीखाळ, जळाशयोमां न करतां उपर कह्या मुजब जयणापुर्वक करवुं उचित छे.

एटलुं खास ध्यान राखवुं जे लघुनीति (पेशाब), वडीनीति (झाडो) जिनमंदिरथी जघन्यपणे सो हाथ दुर करवुं जोइए, तेमज नाकनुं लींट, बळखो प्रमुख जिनमंदिरना कम्पाउन्डमां नज नाखवां जोइए. घणी जग्याए जिनमंदिर पासे ओरडी प्रमुखमां स्नान करवानी जग्याओ राखवामां आवे छे, तेनुं पाणी एकंदर गटर-मोरीमां जाय छे, वळी त्यां स्नान करवानी जग्याए कोगळा करवा, मों साफ करवुं, बळखा लींट काढवां, साबु प्रमुखथी न्हावुं वगेरे

अनेक दोषो सेवाय छे, तेथी करीने ते प्रमाणे आचरण करनाराओने जाणता छतां जेओ आंखआडा कान करी चलावे छे तेओ पण तेना जोखमदार छे. आ माटे जेओथी बने तेओए यथाशक्ति उपाय शोधी ते ते दोषो दूर करवा करावया प्रयास करवो युक्त छे.

५. शास्त्रमां कहेल छे जे एठुं भोजन मुकवुं नहीं, केमके तेथी तेमां अंतर्मुहूर्तमां असंख्य संमूर्छिम जीवनी उत्पत्ति थाय छे; तेथी खावानी थाळी धोइ पी जवी जोइए. आ बाबत मोटा जमणवारो–नातोमां बहु अणउपयोग जोवामां आवे छे. विरतिवंत तथा बीजा पण विवेकी श्रावक बंधुओए एवे प्रसंगे उपयोग पूर्वक जरुर जोइतुं खावापीवानुं लेवुं; जेथी एठुं वधवानो प्रसंग न आवे.

६. तेवीज रीते पाणीना संबंधमां पण समजवानुं छे. पाणी काढवाने माटे जुदोज लोटो राखवो जोइए. एठां भाजनो पाणीना गोळामां बोळवाथी पण पूर्वोक्त दोष लागे छे, तेथी आ बाबत खास उपयोग राखवो जोइए. काठीयावाड गुजरात प्रमुख देशोमां आ दोष वधारे प्रचलित छे; तेथी तेओ वधारे टीकापात्र थाय छे. हवे तो त्यांना भाइओ, बहेनोए कंइक जाग्रत थइ वधारे कडवी टीकाना पात्र न थवाय तेम चेती लेवानी पुरी जरुर छे.

छेवटे समाप्तिमां आ ग्रंथमां जे कोइ मति मंदताथी उत्सूत्रता आदि दोष लाग्यो होय तेनी क्षमा चाहुं छुं इतिशम्.

सर्वमंगलमांगल्यं सर्वकल्याणकारणं ।
प्रधानं सर्वधर्माणां, जैनं जयति शासनम् ॥ १ ॥

समाप्त.

परमार्हत श्रीकुमारपाळ भूपाळना बार व्रतनी संक्षिप्त नोंध.

*लेखक—मुनि पुण्यविजयजी.

केटलाक श्रावको स्व अने पर एम बन्नेने उपकार करवाने समर्थ छे. एवी रीते तेओ बन्ने प्रकारथी कुमारपाल भूपालनी पेठे सार वाळा रत्न सरिखा होय छे. अत्रे अंतमां ते श्रीकुमारपाळ महाराजे ग्रहण करेल सम्यकत्वमूल बार व्रतनो संक्षेप सार लखवामां आवे छे. ज्यारे एक राजकार्यभारनो मोटो व्हेवार चलावता छतां तेमनी व्रतादिमां केवी उत्तम वृत्ति हती त्यारे आजकालना श्रावको जे ते राजानी अपेक्षाए एक अंश मात्र उपाधिवंत होइने केटले दरज्जे पछात छे ते तेनुं तादृश ध्यान वांचवाथी आपणी प्रमाद दशा प्रत्यक्ष तरी आवशे. तेओ एक राजा होवा छतां (सुकोमळपणाने अंगे) केवा दृढ चुस्त व्रतधारी हता ते विचारो!!!

श्री कुमारपाळ राजा समकित मूळ बार व्रतोने धरनारा हता;

---

*आ अभक्ष्य अनंतकायनी बुकना कर्त्ता श्री जुनागढनिवासी मि. प्राणलाल मंगळजीए दीक्षा लीधी हती तेमनुं नाम मुनि पुण्यविजयजी हतुं जेमणे आ लेख लख्यो छे.

सम्यक्त्व ए एक अपूर्व वस्तु छे, जे संसारमां भ्रमण करता प्राणिने घणे प्रयासे अने घणे काले प्राप्त थइ शके छे. एवा सम्यक्त्व वगरनी करणी लुण वगरना धान्यनी जेम तुच्छ छे. अढार दूषण रहित वीतराग जिनेश्वर प्रभु तेज सुदेव; पंचमहाव्रत युक्त संवेग रंगरूपी तरंगमां झीलवावाळा शुद्ध प्ररूपणाना करनार तेज गुरु, तथा तीर्थंकर महाराजे फरमावेल आज्ञा पूर्वक अहिंसामय धर्म तेज सुधर्म; ए त्रण तत्व सद्दहनार तथा प्राणान्ते पण चलायमान नहि थनार एवा सम्यक्त्वधारक कुमारपाळ त्रिकाल जिन पूजा करता, अष्टमी चतुर्दशीए पौषधोपवास करता, पारणाने दिवसे दृष्टिए पडेला सेंकडो गमे मनुष्योने यथायोग्य आजीविका आपी संतुष्ट करता, साथे पौषध करनाराओने पोताने घेर पारणां करावता, धनहीन थयेल दरेक साधर्मिने हजार हजार सोना महोरो आपता, एक वर्षमां साधर्मीओने क्रोड सोना महोरनुं दान देता, ए प्रमाणे चौद वर्षमां चौद क्रोड सुवर्ण महोरनुं साधर्मीओने दान आप्युं, अठ्ठाणुं लाख द्रव्यनुं उचित दान आप्युं बहोंतेर लाख द्रव्य आपी करजदारोना खत फडाव्यां, एकवीश ज्ञान भंडार लखाव्या, नित्य श्री त्रिभुवनपाल विहारमां स्नात्रोत्सव कराव्यो, श्रीहेमचंद्राचार्यना चरणकमलोमां द्वादशावर्त वंदन कर्युं, पछी अनुक्रमे सर्व साधुओने वंदन कर्युं; पहेलेथी पौषधादिव्रत लेनार योग्य श्रावकने वंदन तथा मानादिक आप्युं, अढार देशोमां अमारि पटह वजडाव्यो, न्याय घंटा वगडावी. बीजा चौद देशोमां धनने बळे तथा मित्राइने बळे जीव रक्षा करावी, चारसो चुंमाळीश

नवा जिन मंदिरो कराव्या, शोळसो जीर्णोद्धार कराव्या अने सात तीर्थयात्रा करी.

प्रथम व्रत.

प्रथम व्रतने विषे " मारि " एवो अक्षर जो मुखथी बोलाय तोपण उपवास करता. (ज्यारे आजकाल क्रोधादिने वश बनी मारि नांखीश, मरतो नथी ? मरी जा ! प्रमुख अनेक तुच्छ वाक्यो सहेजे बोलाय छे; पण भाइ हसतां बांध्या कर्म ते रोतां पण छूटवां मुश्केल थशे, जेथी वचन शुद्धिनो खास उपयोग राखवो. गृहस्थोमां अने खेदनी वात छे जे मुनिपणु अंगीकार कर्या छतां पण वचनशुद्धिनो अविवेक जोवामां आवे छे प्रथम तो घरने विषे घरना मुख्य माणसे नम्रतावाळी भाषा बोलवी जोइए, जेथी आसपासना पुत्र पुत्रादि पण तेवा विनयवान विवेकी बने, अने मुनिने विषे पण तेना नायकोए आ बाबत स्वयमेव खास उपयोग राखवो अने अंकुशथी पण निवारवा. पण ज्यारे साधुपणुं अंगीकार करी भाषासमितिनो उपयोग न राखे अने सारा गृहस्थने पण न छाजे तेवा वचनो जेम तेम बोले तो ते अति लज्जास्पद छे; तो मुनिओए तथा श्रावकोए कुमारपाळ महाराजना प्रथम व्रतना नियमपरथी धडो लेवो जोइए.)

बीजुं व्रत.

बीजा व्रतमां भूल आदिकथी असत्य बोलतां आंबेलादि तप करता. (ज्यारे वर्तमान कलिकालमां श्रावको कपाळने विषे प्रभु आणारूप तिलक (निशानि–चांडला) त्यांसुं चोडुं करी व्यापारादिकने विषे कपट माया मृषावादपणे आखा दिवसमां अनेक वार असत्य बोले छे ते शुं ? मार्गानुसारिपणाना पांत्रीश गुण मांहेलो प्रथम गुण न्यायोपार्जित द्रव्यथी आजीविका करे एवुं प्रभुनुं फरमान भूली जाय छे ! हजु सम्यक्त्व, अणुव्रत अने देश विरतिपणुं तो घणुं दूर छे. केमके ज्यां मूळ (बीज) नुं ठेकाणुं नहि तो शाखा वृक्ष ने फळ क्यांथी संभवे ? दुकानो पर घराकोने ठगवा तथा पोतानी दुकान छोडी बीजे माल न खरीदे ते माटे विश्वास पमाडवा धर्मना सोगन पण खाय, अने कहे के छेवट आ भाव पडशे, अने सोगन खाधा पछी न्यून कहे! अरे साचा पण धर्मना सोगन समकिति प्राणि खाय नहि, त्यारे अति खेदजनक छे के केवळ पापी पेट भरवा माटे अने जे कुटुंबादिक नर्क गतिने विषे दीवो देखाडवा वाळुं छे तेना अर्थे आ धर्मना जुठा सोगन खातां पण आ विचाराओ लेश मात्र डरता नथी. वळी कोइ हितशिक्षा दे तो बचाव अर्थे कहेशे जे 'साचुं नभतुं नथी. साचुं बोलीए तो व्हेला भुखे मरीए', आवा वक्र उत्तर देनाराए जाणवुं जोइए के–हाल पण अनेक मोटां शहेरोमां इंग्लीश फर्म–इंग्रजनी दुकानोमां तथा केटलाक पारसीओ अने विरला हिंदुओ पण एकज भाव राखे छे (बोर्ड उपर

साध्वीए सशल्य पणे ज्ञानिने प्रायश्चित्त पूछो पचास वर्ष पर्यंत घोर तप कर्यो छतां अनेक दुर्गतिओमां घणो काळ रखडी. आखरे श्री पद्मनाभ तीर्थंकरना समयमां निःशल्य थइ मोक्षे जशे. त्यारे पोताना दुष्कृतो आखा जीवित पर्यंत गोपवी अनेक असत्य वचनो बोलनार प्राणि पापोनी आलोयणा लीधा वगर केटला भव पर्यंत भमशे ? वळी कोइ पोताना मतरूपी वृक्षनुं कंद रोपवाने अर्थे धर्मनी देशना पण उलट पुलटपणे प्रकाशे छे, अरे! ते विचारा अज्ञानिओ लेश मात्र सत्य वचन न बोले त्यारे तेनी शी गति ? अने तेवी स्थिति होइने वळी आगळ कहे छे जे—

बहु मुखे बोल एम सांभळी,
नवि धरे लोक विश्वासरे;
ढुंढता धर्म तेणे थया,
भ्रमर जीम कमलनी वासरे.

उपर मुजब जुदे जुदे स्थळे असत्य उपदेश सांभळीने लोकोनो विश्वास (आस्था) उठी जाय छे, अने भ्रमर जेम कमलनी वास लेवाने माटे एक फुलथी बीजे, बीजेथी त्रीजे एम भमे छे तेम आ कलिकालमां असत्यवादिकुगुरुओना फंदमां फसायेला प्राणीओ धर्मने अर्थे ढुंढे छे—भमे छे, पण सत्यधर्म सद्वक्ता पंच महाव्रतना धोरी एवा सुगुरु वगर क्यांथी पामी शके ? तेथी जैनलिंग—वेशने अंगीकार करो ते मुजब यथातथ्य सत्य वचन प्रकाशवा उद्यमवंत

थतुं अने कुमारपाळ महाराज ज्यारे एक भूलवशात् सहेज असत्य बोलातुं त्यारे आंबेलादि तप करता, ते तो अणुव्रत (देशविरती) धारी होइने केटला भवभीरु हता, तो त्रिविधे त्रिविधे असत्य न बोलवानुं व्रत ग्रहण करी उपर कहेला कोइ पण कारणोने अंगे हलाहल असत्य बोलाय तो केटलो संसार वधे ? तो तेवा श्रावकनुं पण दृष्टांत लइ सत्य प्रकाशवा पोतानी भुल सुधारवा मुनिपणुं धारण करी सत्य मुनिपणुं बतावबुं युक्त छे. तेमज श्रावके विश्वासघात प्रमुख दोषो वर्जी न्यायोपार्जित द्रव्य मेळववा सत्य बोलवुं तथा उपरना दृष्टांत मुजब सामान्य कारणोमां पण कदि असत्य बोलवुं नहि तेने माटे इंग्रेजीमां कहेवत छे. के—

"Speak the truth and speak it ever."

साचुं बोल अने वळी ते (सत्य) सदा बोल.

सत्य वचनपर शास्त्रमां अनेक दृष्टांत छे तेनुं मनन करवुं.

त्रीजुं व्रत.

त्रीजा व्रतमां अन्य पारकानुं द्रव्य लेवा नहि. (कलिकालना महिमा) वडे आजकाल, अन्यायोपार्जित द्रव्य एकठुं करी स्वपर आत्माने मलिन करनारा प्राणिओ अनेक चोरीनां आचरणो सेवी पोताने दुर्गतिमां जवानुं संबल करे छे. जेवा के व्यापार चोरी

प्रमुखमां कूडां तोल, कूडां माप, सारा नरवा माळमां सेळभेळ, वस्तु लइने पाछी आपवी नहि, एकना आठ दश गणा दाम करवा, कुडा लेख लखवा, लांच लेवी–देवी, घराकने छेतरवा, सारो माल वतावी हलको आपवो, चोराइ वस्तु लेवी, दाणचोरी करवी, अकात न आपवी, कोइ चीज शेठनी लावतां या कोइ कार्य प्रमुखे मोकलतां चोरी करवी, हाथ चालाकी करी भय देखाडी अन्यने ठगवुं, खीसा कातरवा, हिसावमां ठगवुं, भूमिपर पडेली वस्तु उपाडी लेवी अने जेनी होय तेने न आपता या जाहेरमां न मूकतां पचावी पाडवी, ताळुं उघाडी गांठ छोडी चोरी करवी, रेलवेनी मुसाफरीमां लगेज टीकीट प्रमुखनी अनेक चोरी अने विश्वासघात विगेरे अनेक चोरीना भेदो छे ते आचरवां, जे अति निंद्य छे, आलोक तथा परलोकमां अति दुःखनुं कारण छे तेथी तेवां अकृत्यो सर्वथा वर्जवा. कहेलुं छे के " विविध प्रकारना उपाय अने छळ प्रपंच करीने जे बीजाओने ठगे छे ते महा मोहनो मित्र बनीने पोतेज स्वर्ग अने मोक्षना सुखथी ठगाय छे. " उपर लखेलां नहि करवा योग्य अकृत्यो–चोरीनो त्याग करवाथी निर्वाह थाय नहि एम समजवुं नहि केमके निर्वाह तो पोताना पुण्य ने उद्यमथीज थाय छे. " Honesty is the best policy " प्रमाणिकपणुं ते उत्तम मार्ग छे, जेना उपर हेलाक श्रेष्ठीनुं दृष्टांत विचारवानुं के जे प्रथम अन्यायथी व्यापार करता, एक वखत पुत्रनी वहुए कह्युं के ससराजी ! ने असत्य व्यापार करवो योग्य नथी. शेठे कह्युं शुं करीए आ

संसार एवोज छे. त्यारे वहुए कह्युं जे व्यवहारशुद्धि सर्व प्रकारना अर्थ साधन करवा समर्थ छे, तो छ मास तमे न्यायथी व्यापार करी जुओ. ते वात शेठे मान्य करी अने तेम करवाथी ग्राहकनी वृद्धि थइ, माल घणो खपवा लाग्यो अने छ मासिक हिसाब करवाथी एक पल प्रमाण (अढी तोला) सुवर्णनो लाभ थयो. ते वात पुत्र वधुने कहेवाथी तेणीए कह्युं के आ न्यायोपार्जित वित्तथी कोइ पण प्रकारे हानि थायज नहि, ए वात सांभळी शेठे अजायब थइ ते सोना उपर लोखंड जडावीने तेनुं एक शेर तोळवानुं काटलुं कर्युं, तेना उपर पोताना नामनी महोर–छाप मारीने दुकानमां तोळवा माटे ते शेर राख्यो. ते जेम तेम दुकानमां रखडतो पड्यो रहे तो पण तेने लइ जवानी कोइनो बुद्धि थइ नहि, पछी ए शेरनो परीक्षा माटे शेठे तेने एक नाना तळावमां नाखी दीधो. बनवा काळथी तेने एक मत्स्ये तेना पर चीकाश विगेरे होवाथी गळी लीधो अने थोडाज वखतमां ते मत्स्यने माछीए पकडी तेने चीरता पेटमांथी शेरीओ नीकळ्यो, तेना पर हेलाक शेठनुं नाम होवाथी ते शेठनी दुकाने पाछो आपी गयो. आथी शेठने पूर्ण प्रतिति थइ अने "सत्यतायीज वेपार चलाववो" एवो निश्चय कर्यो. तेम करवाथी अति लाभ थयो, मोटो श्रीमंत वळी राजमान्य थयो, उत्तम श्रावकना व्रत पाळनारो अने सर्व लोकोमां प्रख्यात थयो के आ सत्यज वेपार करे छे. तेनुं दृष्टांत लइ घणा लोको सत्य वेपार करवाने आदरवंत थया. अने वळी एथी पण एनी एटली वधी अधिकता थइ के ते हेलाक शेठनुं

जे कोइ नाम दे तेनुं चहाय तेवुं विघ्न दूर थइ जाय; एवो सर्व लोकने निर्णय थयो. जेनुं नाम हजी सुधी चालुज देखाय छे. समुद्रमां होडी —वहाण हांकनार खलासीओ हलेसां पाणीमां चलावतां "हेलाशाह हेलाशाह" एवो शब्द बोले छे. तेओ जेम ते शेठना प्रमाणिकपणाने प्रभावे महा समुद्र उलंघी जाय छे, तेम जे भव्यो नीति न्यायथी व्यापार नोकरी वगेरे करी मार्गानुसारीपणानो प्रथम गुण न्यायोपार्जित वैभवनुं सेवन करे ते अनुक्रमे सम्यक्त्व, देशविरति अने सर्व विरतिना अधिकारी थइ संसाररूपी महासमुद्रनो पार पामी निर्वाणपदने पामे छे.

श्रावकोए न्यायोपार्जित द्रव्यथी आजीविका करवानो खास ख्याल राखवो जोइए. वळी मुनिओए आ विचारा मुग्ध कर्मादान प्रमुखना आरंभमय तथा अन्याय पूर्वक द्रव्य मेळवनारा श्रावकोने प्रथम तेज उपदेश अवार नवार आपवानी जरुर छे. केमके जेवा द्रव्यनो आहार तेवो ओडकार, तेमज तेवा अन्यायथी द्रव्य प्राप्त करी ते मुनिओने आहार पाणी (दानादि) वहोरावे त्यारे तेमनी पण मन शुद्धि क्यांथी थाय? अन्योअन्य फरज बजाववी युक्त छे. पूर्वे पण सांभळीये छीये के एक श्रेष्टिए मंदिरमांथी देवने मुकेल सुगंधी चोखाने बदले तेनाथी विशेष गुणा चोखा मूकी ते चोखानी खीर करी एक मुनिने वहोराववाथी तेमने प्रबळ प्रमत्त भाव थयो. तेनुं कारण तपासतां पूर्वोक्त अन्याय मालुम पड्यो. बाद ते मुनिने सर्व आहारनुं वमनादि करावी शुद्धिमां आण्या. आ उपरथी अन्यायथी प्राप्त

करेल हतो आवकोने नेवाज प्रतिओने पण ते अशुद्धतानुं कारण

. . . . साम्राज्य वर्तशे ?
immoriality.
. . . . !) त्यारे कुमार-
. . . . थशे.)

चतुर्थ व्रत.

चतुर्थ व्रतमां कुमारपाळ महाराजाए धर्म पाम्या पछी परणवानुं नियम कर्युं. चातुर्मासमां मन, वचन अने काया एम त्रण प्रकारे शील-ब्रह्मचर्य पाळवा, मनथी शील भांगते छते क्षपणक (उपवास) करवा, वचनथी भांगते छते आयंबिल करवा अने कायाथी भांगते छते एकाशन करवा. परस्त्री प्रत्ये सहोदरनुं बिरुद धारण करवा. भोपल देवी विगेरे आठ राणीना मृत्यु बाद प्रधानादिकोए घणुं कह्या छतां पण परणवाना नियमनो तेमणे भंग कर्यो

नहि. आरात्रिक (आरति) माटे साथे राखवा भोपलदेवी राणीनी सुवर्णनी मूर्ति करावी. श्री गुरुमहाराजे वासक्षेप पूर्वक तेमने राजर्षिनुं बिरुद आप्युं.

उपर मुजब कुमारपाळ महाराजा चतुर्थ व्रतने विषे त्रिविधे शुद्ध प्रतिज्ञा पूर्वक शियळनुं पाळन करता. परस्त्री तो जेमने सदा मा बेन तुल्यज हती. ज्यारे आज काल परदारा लंपट मनुष्यो ठेर ठेर श्वाननी जेम भटकता फरे छे, तेथी खरेखर श्वान (कुतरो) जेम हाडकांने चुसतां आनंद मानी लीये छे (पोताना मुखमां शारकुं लागवाथी लोहि नीकळे छे तेने चाटे छे, पण तेथी जरा पण तृप्ति थती नथी) तेम पोताना वीर्य शक्तिनो नाश प्रत्यक्ष थवा उपरांत अनेक महारोगोने वश थतां पण मैथुनने विषे लीन थइ जाय छे. परस्त्रीनी इच्छा मनथी पण करनार रावणनी जेम नर्क गति पामे छे त्यारे मन वचन अने कायाथी परस्त्री गमन करनारनुं शुं थशेनुं. स्वदारा संतोषी सुश्रावक सुदर्शन शेठना चरितने अवश्यवाचवुं छे के जेने अभया राणीए अनेक प्रकारे अनुकूळ उपसर्ग करता छतां पण तेओ मनथी किंचित् डग्या नहि. वळी नंदिषेणादि के जेओ आठ वरस सुधी चारित्र ग्रहण कर्या छतां पण विषयने विषतुल्य समजी [illegible] भावचारित्र अंगीकार कर्युं. सर्वथी आश्चर्यकारक श्री स्थुलिभद्र स्वामिनुं चरित्र छे के जेओ कोशा वेश्याने त्यां बार वर्ष पर्यंत रह्या छतां पण चारित्र लइने तेज कोशाने त्यां चातुर्मास रही षड्रस भोजन करतां, कोश्याना अनु-

कुल उपसर्ग प्रमुख छतां कामराजानो पराजय कर्यो. शास्त्रने विषे अनेक दृष्टांतो छे तेनो धडो लइ श्रावकोए बने तो सर्वथा मैथुन-त्याग छेवट स्वदारा संतोषी अवश्य थवुं जोइए तेमां पण पर्युषणादिक छ अट्ठाइओ, कल्याणकना दिवसो अने बार तिथिना दिवसने विषे सर्वथा मैथुननो त्याग करवो जोइए. वळी उत्तम श्रावक तथा श्राविकाए आ संसारना प्रत्यक्ष वैराग्यजनक नाटकनो विचार करी कामने उत्तेजक, पैसानुं पाणी करनार तथा उजागराथी शरीरने हानिकारक अने वखतनो गेरउपयोग करवावाळां नाटक प्रमुखनो अवश्य त्याग करवो जोइए. कारण के प्रायः घणा जनो नाटकमां मन अने वचनथी परवश थइ महाकर्म बांधे छे. चतुर्थ व्रत पाळवाना इच्छकोए रसनेंद्रियने बराबर वश राखवी जोइए. बने त्यां सुधी अचित्त जल वापरवुं, मादक पदार्थोथी दुर रहेवुं, चक्षु इंद्रियने मर्कटनी जेम ज्यां त्यां दोडवा न देतां वश राखवी, चालतां पण प्रायः नीची दृष्टिपूर्वक चालवुं, नव वाडोनुं स्वरुप समजी बराबर पाळवी, एकांतमां परस्त्री साथे तो शुं पण स्वमाता के व्हेन साथे पण रहेवुं नहि–वात करवी नहि, तंबोळनो अवश्य त्याग करवो अने पूर्वे थयेला महा शियळवंत पुरुषोनां चरित्रो विचारी मनथी पण अब्रह्मनो त्याग करवो. पंच महाव्रत धारक मुनिओ तथा साध्वीओए चतुर्थ व्रतना रक्षण माटे ग्वास लक्ष राखवुं युक्त छे. मुनिए साध्वी तथा श्राविका प्रमुखनो परिचय तथा साध्वीओए मुनि तथा श्रावक प्रमुखनो परिचय राखवो युक्त नथी. नववाडोनुं

बरोबर पालन करवुं. जेओ आ महाव्रतनुं खंडन करी जैन मुनिनुं लिंग धारण करी अनेक अनाचार सेवे ते महा पापी शासननी केवळ हीलना करावे छे. जो पोते व्रत पालवाने असमर्थ थयो होय तो तेणे वेशने छोडी देवो युक्त छे. पूर्वे पण आर्द्रकुमार तथा नंदीषेण मुनिने (भोगावळी कर्म अवश्य छते) तेवो प्रसंग पडतां वेशने छोडी दीधो छे. केमके गधेडानी उपर हाथीनी अंबाडी कदी शोभे नहि. मनथी पण अब्रह्मनो विचार थतां रहनेमिनी जेम प्रतिबोध पामी विषयथी विरमी लागेल दोषनुं प्रायश्चित्त अंगीकार करी शुद्ध थइ चारित्रनुं पालन करवुं जोइए. तेम नहि करतां जे वेशधारीओ प्रत्यक्षपणे अनाचारनुं सेवन करे ते महा कर्म बांधी दुर्गतिना दास थवाना. कुमारपाळना व्रतनी दृढतानुं दृष्टांत लइ हइडे सान लावी विषयथी विरमवुं युक्त छे.

पांचमुं व्रत.

छ क्रोड सुवर्ण महोर, आठ क्रोड रुपा महोर, दश सो (हजार) तोला मोटी किंमतना मणिरत्नो विगेरे, बत्रीश हजार मण घी, बत्रीश हजार मण तेल, त्रण लाख मण चावल तथा चणा, ज्जुवार अने मग आदिक धान्योना दरेकना पांच लाख मुडा, घरहाट सभा वहाण गाडी पालखी इत्यादि; अग्यारसो हस्तिओ; पचास हजार रथो, अग्यार लाख घोडा, अढार लाख सुभटो एवी

रीते सर्व सैन्यनो मेलाप हतो, इत्यादि. (श्रावके उपर मुजब कुमारपाळ महाराजना परिग्रहनुं परिमाण जाणी जेम बने तेम अल्प परिग्रह राखवो. केमके परिग्रह ते पापनुं मूळ छे, पुणिया श्रावकनी जेम संतोषवृत्ति धारण करवी. परिग्रहरूपी ग्रहथी सर्व जगत् प्रायः ग्रसादेलुं छे. मुनिपणुं धारण करी परिग्रह, धन, कंचन, स्त्री प्रमुखने विषे मूर्छा धारण करे छे, तेओ श्रावकथी थता दान धर्मथी भ्रष्ट थाय छे; तेवा वेश विडंबक, लंपटी, छत्र धारण करनार-करावनार, पालखी मीयानाने विषे आरूढ थनार, रेल प्रमुख वाहनने विषे मुसाफरी करी पोताने सत्यमार्गपालक कहेवरावनार, पगमां बुट मोजां चाखडी प्रमुख धारण करनार, तंबोल-पान चावनार, हाथमां (फेशनेबल) सुशोभित लाकडी छत्री राखनार, रात्रि भोजन करनार, दतणिओ राखनार, जिन मार्गना उलट पुलट प्रकाशक, सचित्त पाणी वापरनार, आरंभादि करनार अने करावनार, गादी तकीयाना मालिक, भक्ष्याभक्ष्य पेयापेयनो विचार नहि राखनार, पीळां कपडां पहेरवामात्रे संवेगी मनावनार, लोकोने ठगनार, देव द्रव्य ज्ञानद्रव्यनुं भक्षण करनार, जिनमंदिरनुं उपरीपणुं धरावनार, उपाश्रयना मालिक थइ बेसनार, पोतानी मानता-पूजा करावनार, गुण नहि छतां श्रीपूज्य, पंन्यास, आचार्य, उपाध्याय, भट्टारक, प्रमुख पद्वी धारण करी फरनार, मत्र जंत्र दोरा धागा करनार, गृहस्थ प्रमुखने औषधादि आपनार-बतावनार, प्रतिग्रहणादि क्रि-

एक मासे केवलज्ञान प्राप्त करी सिद्धि पद मेळव्युं हतुं पण भंग कर्यो नहि, तेनी जेम श्रावके लीधेला व्रतनुं पालन करवु इए. शेपाकाळ तथा यावज्जीव माटे बने त्यां सुधी दिशा फरवुं जोइए. अनार्य देशोमां जवाथी प्रायः बुद्धिनी भ्रष्टता थवा पामे छे, भक्ष्याभक्ष्य पेयापेयनो विचार रहेतो नथी. फेशन (मोजशोखनी फीशीयारी) मां फसाइ जवाय छे, वहुधा इंद्रिओ नहि रहेवाथी विषयी- लंपटी वनी जाय छे अने तेना लीधे केटलाएक तो महा रोगोने वश पडी देशमां आवतां थोडा अरसामां परलोक गमन करी जाय छे, अने अंते कांइ धर्मसंवल पामी शकता नथी. आर्य देशपणुं महापुण्य योगे पामी शकाय छे पण जे प्राणिओ आजीविका माटे या कर्मने वश थइ मोजशोख के मानपाननी खातर दुर देशोमां भ्रमण करी जीवित पायमाल करे छे, तेओए कुमारपाळ महाराजनो धडो लेवो जोइए.

सातमुं व्रत.

कुमारपाळ महाराजने मद्य, मांस, मध, माखण, वहु वीज, पांच जातिना उदुंवर फल, अभक्ष्य, अनंतकाय, घेवर आदिकनो नियम हतो. देव पासे नहि धरेलां वस्त्र फल तथा आहार आदिकनो त्याग हतो. धर्या पछी बाकीनुं वापरता. एक पान रुपि सचित्त अने तेना पण एक दिवसमां आठ वीडा खपता. रात्रिए

चारे प्रकारना आहारनो निषेध हतो. वर्षाकाळमां एक घीनी विगय छुटी हती. शाद्वल लीलोतरी, शाकनो त्याग हतो. नित्य एकाशन करता. पर्वने दिवसे मैथुन, विगय तथा सचित्तनो त्याग हतो

श्रावकोए कुमारपाळ महाराजनी जेम बावीश अभक्ष्य, अनंतकाय (जेनुं विवरण विस्तारथी अगाउ लखवामां आवेल छे.) नो समजपूर्वक त्याग करवो. वस्त्रनो उपयोग माटे या व्यापारार्थे नियम करवो. फळ वनस्पतिनो नियम यावज्जीव माटे ग्रहण करवो. सचित्तनो बने तो सर्वथा या यथाशक्ति त्याग करवो. पन्नर कर्मादानना व्यापारनो अवश्य त्याग करवो. आ बाबत शास्त्रकार ज्यारे भार दइ त्याग करवा उपदेशे छे त्यारे आजकाल अनेक श्रीमंत गणाता श्रावको मील, जीन, प्रेस. फेक्टरीओ, अने माइन्स (खाणो) ना महा आरंभदायक व्यापारोमां मशगुल थइ रह्या छे. जे मील प्रमुखना आरंभनुं वर्णन करतां एक ग्रंथ थवा पामे, आम त्रासदायक रीते अनेक जीवोनो विनाश थतां पण आ मील प्रमुखना मालेकोना मगजपर असर थती नथी; तेनुं कारण कलिकाळनो केर अने तेथी तद्दन निःशूक परिणाम थवाथी तेओने स्वप्ने पण तेथी मुक्त थवानो विचार न आवे. आखी जींदगी निष्फळ करी, अनेक पापनी पोटली शिरपर बांधी. पोते एकलाज दुर्गतिमां कडवा फळ चाखशे. भवभीरूए तेथी विरमवुं जोइए. आ महा आरंभदायक मील वगेरेना शेरो लेवा, के तेना पार्टनरो (भागीदारो) थवुं या दलाली करवी वगेरेथी आत्मार्थीजनोए दूर रहेवुं. जमीनदारोने पण अनेक आरंभ करवा

कराववा पडे छे, तेथी निर्दोष व्यापारथी आजीविका चलाववी युक्त छे. एकादशनादि व्रत नित्य करवा, पर्वने दिवसे तथा कल्याणकादि अट्ठाइना दिवसोने विषे मैथुननो अवश्य त्याग करवो तथा बीजा पण आरंभो वर्जवा.

आठमुं व्रत.

कुमारपाळ महाराजे साते व्यसनने देशमांथी समुद्रमां फेक्यां.

श्रावकोने सात व्यसननो अवश्य त्याग होवो जोइए. तेमज अपध्यान–मननुं आहट दोहट चितववुं. पापोपदेश–पापनो उपदेश विना स्वार्थे देवो; हिंस्रप्रदान–जेनाथी हिंसा थाय तेवी चीजो वगर स्वार्थे लेवी देवी (जेमके घंटी, खाणीया, छरी, सुडी, कोदाळी, कोश, अग्नि, दीवासळी, अनेक प्रकारना हथियार, अधिकरणो); प्रमादाचरण–प्रमादना आचरण एटले विकथा मद प्रमुख करवुं. ते; उपर लखेल चारे प्रकारनो त्याग करवो. जुगटुं रमवुं नहि, होड पण करवी नहि, पशु पंखी क्रीडा अर्थे पांजरे न राखवां, होळी प्रमुख जोवां नहि, नाटक नाच घोडानी शरत प्रमुख जोवां नहि, फांसी दे त्यां जवुं नहि, झाड वनस्पति वगर कामे न तोडवां, गंजीफो चोपाट पासाकी रमत प्रमुखनो त्याग करवो, दीवाळी प्रमुख प्रसंगे दारुखानुं फोडवुं नहि, वांदरा, भवाया, नट, मदारी

शकुन, स्वप्न, अन्य देव देवीनां दर्शन, गायो, नाटक, खेल, वगेरेना, हाथी घोडाना युद्धो, पक्षिनी लडाई जोवी संगीत श्रवण. आचार्योनी अंगलमहां कथू कथेलो त्याग करवो. तेथी ईर्षा कलह बांधवो, इन्द्रीयो वश करवा, विषयानन्दमां वृद्धि व-धुय अनेक दोषो थाय छे.

नवमुं व्रत.

नवमा व्रतमां कुमारपाळ भूपाळने बन्ने वखत सामायिक करवुं तथा ते वखते हाथे श्री हेमचंद्राचार्य विना बीजाओ साथे बोलवानो तेने त्याग हतो. हमेशां योगशास्त्रना बार प्रकाश तथा वीतराग स्तवना वीश प्रकाशनो पाठ करता.

आ कुमारपाळ महाराजनी जेम तथा पुणिया श्रावकनी जेम श्रावके सामायकने विषे ज्यारे ज्यारे अवकाश मळे त्यारे त्यारे उद्यमी थवुं जोइए, छेवट बे वखत प्रतिक्रमण, सामायक, अवश्य करवानो नियम होवो जोइए, आजकाल विषयोमां कलाकना कलाको नीकळी जाय, प्रमाद निद्रा या नाटक चेटकमां पहोरना पहोर चाल्या जाय पण फक्त बे घडीना सामायिकनो फुरसद न मळे ते जीवोनी हीन पुण्याइ समजवी. समजु ने विवेकी श्रावके अवश्य सामायिक करवानो खप करवो जोइए. वळी सामायिकमां थता बत्रीश दोषोने जाणी तेने वर्जवा जोइए. पण सामायिक लइ

बे घडीनो काळ जेम तेम पूर्ण करवो, या निद्रा लेवी, के नकामी परचुरण वातोमां वखत काढवो, या वाद विवादनी वातो कहाडी चर्चा उठाववी ते युक्त नथी. जुओ के कुमारपाळ महाराज सामायकमां गुरुमहाराज शिवाय अन्य साथे बोलता पण नहि ते केटलो अभ्यास करता तेज तेमनो आदर-विवेक दर्शावी आपे छे. तो सामायिक अंगिकार करी नित्य ज्ञानाभ्यास वधारवो, तत्वनी वातो समजवी तथा समभावमां वर्तवु.

दशमुं व्रत.

दशमा व्रतमां चोमासामां रणसंग्राम न करवो. गीझनीना सुलतान आवते छते पण नियमथी चलायमान थया नहोता.

श्रावके दशमाव्रतने विषे चौद नियमनो अतिसंक्षेप करवो. ते दिवसे वर्तमान प्रवृत्तिने अनुसारे उपाश्रयने विषे दश सामायक करवां, अने यथाशक्ति उपवास एकासणुं करवुं, धर्मध्यानमां प्रवर्तवु. आ दशमुं व्रत मैथुनना त्यागी तथा रात्रे कामकाजनो जेओने उपाधि नथी तेओने संध्याथी लइ प्रातःकाळ पर्यंत चार पहोरनुं देशावगाशिक ज्यारे धारे त्यारे बनी शके तेवुं छे. उपाश्रयनी जोगवाइ छते त्यांज या स्वगृहने विषे संध्याये प्रतिक्रमण साथे चार पहोर या एक बे त्रण पहोर (जेवी स्थिरता) ना देशावगाशिकनो नियम करी बने तेटला सामायिक करवा. एक

या बे वखत प्रतिक्रमण करवां. बाकीनो वखत संवरभावमां वर्तवुं धर्मकथा सिवाय विकथा तथा सांसारिक कार्य के खटपटनो त्याग करवो. विवेकी श्रावक आ व्रतनो अवकाश मळे त्यारे लाभ लइ शके तेवुं छे तेथी तेनो जरुर खप करवो.

अग्यारमुं व्रत.

कुमारपाळ महाराज पौषधोपवास करते छते रात्रिए काउस्सग्ग ध्याने रह्या हता, ते वखते पगे मंकोडो चोंटयो, माणसो तेने उखेडवा लाग्या, परंतु क्रोधयो ते चोंटीज रह्यो, ते वखते ते मंकोडो मरी जवानी शंकाथी पोताना पगनो चामडी सहीत तेने दूर कर्यो. पारणाने दिवसे सघळा पौषधीओने भोजन करावता.

श्रावकोए आ महान् पुरुषोत्तम कुमारपाळ महाराजना व्रतनी दृढतानो विचार करवो के एकमंकोडानी दया माटे पोतानी पगनी चामडी छेदी नखावी, तेवा वीर पुरुषोनो बलिहारी छे. पौषधोपवास ज्यारे ज्यारे बनी शके त्यारे त्यारे करी आत्माने धर्मनो पुष्टि करवी युक्त छे.

बारमुं व्रत.

अतिथि संविभाग—दुःखी एवा साधर्मी श्रावकोना बहोंतेर लाख द्रव्यनो कर मूकी दीधो.

मुनिमहाराजने (प्रथम तथा अंतिम तीर्थंकर महाराजना) राज्यपिंड कल्पे नहि तेथी भरत चक्रवर्तिनी जेम कुमारपाळ महाराजे सीदाता एवा अनेक साधर्मि बंधुओनो उद्धार कर्यो. श्रावके बनी शके तो नित्य गुरु महाराजनी छती जोगवाइए अशन, पान, खादिम अने स्वादिमथी प्रतिलाभी पछी पोते भोजन करवुं उचित छे. छेवट पौषधोपवासने पारणे मुनिमहाराजने निमंत्रणा करी दरेक वस्तु वहोरवा माटे विनंति करवी. तेमांथी जे वस्तु मुनिमहाराजना सत्पात्रने विषे पडे, ते वस्तुथी अतिथी संविभागने दिवसे एकाशन करे या यथाशक्ति बीयासण प्रमुख करे. वर्तमान काळमां लग्न प्रसंगोमां, या बारमुं तेरमुं करवामां, या मोजशोखमां, हजारो लाखोना पाणी थाय छे पण सीदाता पोताना स्वधर्मी बंधुने उचित सहाय करवामां, के आजीविकादिकथी जोडवामां, घणी खामी जोवामां आवे छे. तेवी रीते नोकारशी टोळी वगेरे जमाडी हजारो रुपीआ खर्चवामां आवे छे. (नोकारशी स्वामीवत्सल करवा योग्य छे) छतां अनेक सीदाता श्रावक वर्ग अने श्राविका वर्गनी कफोडी

स्थितीनो ख्याल बाजुपर रहे छे. सीदाता बंधुओनो उद्धार करवो ते उत्तम प्रकारनो स्वामीवत्सलज समजवो. केटलाक लज्जावडे पोतानी मंदस्थिती जाहेर न करी शके तेवा अनेक श्रावक श्राविका बारिकीथी तपास करवामां आवे तो मालुम पडे. तेथी आ बाबत लक्षमां लेवा योग्य छे. वळी श्रावकना द्वार नित्य अभंग (उघाडां) कह्या छे. केमके बंध बारणा होवाथी उत्तम पात्र एवा मुनिराज आवे तो ते पाछा वळी जाय, अने दुःखी भिक्षुक अपंग वगेरे आवे ते निराश थइने चाल्या जाय तेथी तीर्थंकर महाराजाए अनुकंपादाननो निषेध कर्यो नथी, तो स्वशक्ति अनुसार भीखारी वगेरे जे दयाने पात्र छे, तेने दान आपवुं. अरे! दान आपवुं तो दूर रह्युं पण अज्ञानवशात् केटलीक वेळा तेवा बिचाराने गाळो देवामां आवे छे या हांकी काढवामां आवे छे ते केटली मूर्खता! तेथी केवा कर्मनो बंध पडे? शक्ति होय तो आपवुं अन्यथा मिष्ट वचने उत्तर आपवो पण अपशब्द बोलवा या प्रहारादि करवा नहि. ज्यारे एक माणस गरीब भिक्षुक स्थितिमां मुकाय छे, त्यारे तेना दुःखनो ख्याल तेने म आवी शके. तेथी ते तो क्षुधाथी के तृषाथी पीडित थइ वारंवार माग्या करे. परंतु सज्जन पुरुषे विचार करवो जोइए के हुं आवी निर्धन स्थितीमां होउं तो केम करुं? तेथी सदा कुमळुं हृदय राखवुं अने दीन हीणनो पण उद्धार करवो. जे पुरुष श्रीमंताइनो गर्व धरावी

दीनदुःखी जनोनो तिरस्कार करशे ते अवश्य परभवे अधम स्थिती पामशे. लक्ष्मी आज छे ने काल नथी एवुं धारी विक्रम, कुमारपाळ, वस्तुपाळ, तेजपाल प्रमुखनी जेम अनेक प्रकारना सत्कार्योमां लक्ष्मी वापरवी.

वळी पण श्रीकुमारपाळ महाराजे श्रीहेमचंद्राचार्य महाराजनी धर्मशाळानी मुहुंपति पडिलेहकार धार्मिकने पांचशें घोडा तथा बार गामनुं अधिपतिपणुं आप्युं, तथा सघळी मुहपत्ति पडिलेहनाराओने कुल्ले पांचशो गामनुं दान आप्युं. एवी रीते विवेकीमां शिरोमणि सरखा ते कुमारपाळ राजाना बीजा पण अनेक प्रकारना पुण्य मार्गो हता, तेमांथी अहिं केटलाक लखी शकाय ? एवी रीते उत्तम धर्मक्रीयाथी तेणे फक्त पोताना बाकी बे भवो रहेवारुप कार्य सिद्ध कर्युं (आवती उत्सर्प्पिणीमां पद्मनाभ महाराजना गणधर थइ ते भवे सिद्धि पामशे); तेमज साधर्मीओने योग्य दान, मान, धर्मनी सहायता, करोनुं छोडवुं, दुःखीओना उद्धारादि तथा अढार देशोमां अमारी (अहिंसा) प्रवर्तनादिकथी तेनो परोपकार प्रगटज देखाय छे.

अत्रे कुमारपाल महाराजना सम्यक्त्व मूल बारव्रतादिकनुं किंचित् वर्णन कर्युं छे तेनो हेतु मात्र एज छे जे अढार देशनुं राज्य

पाळता छतां पण श्रावकनां व्रतने विषे तेओथी केटले दरज्जे गया छे के जेनुं अनुकरण करवुं ते तो दूर रहुं पण तेनी भावना विचारी

उमेर्यां छे. आणंद कामदेवादिक श्रावको के जेनी स्वयं महावीर स्वामिए प्रशंसा करी छे. वळी जेओए श्रावकनी पडिमा वहन करी के जे पडिमाने विषे निरवद्य आहार लेवो पडे छे ते उत्सर्ग मार्ग समजवो. जो ते पण न करी शके तो बावीश अभक्ष्य अनंतकायनो तो जरुर त्याग करे. अत्रे लक्षमां राखवुं जोइए के अभक्ष्यादिनो अमुक नियम कर्यो, तेथी संतोष पामवानो नथी पण आणंद, कामदेव, तथा कुमारपाळ, महाराज वगेरेनी जेम श्रावकना द्वादशव्रत अंगीकार करी अनुक्रमे पंचमहाव्रतनी प्राप्ति माटे उद्यम करवो युक्त छे. शास्त्रकार महाराज प्रथम तो सर्वविरतिपणानोज उपदेश करे छे पण ज्यारे श्रावक असमर्थ तथा उत्साह रहित जणाय छे त्यारे पछी देशविरति प्रमुखनो उपदेश आपे छे.

ता. क.—पृष्ट ९४ नी २१ मी कलममां शेरडीनो रस बे घडी पछी अचित्त छे एम लख्युं छे, पण तेनो काळ जणाव्यो नथी, तो

श्री लघुप्रवचनसारोद्धारमां तेनो काळ बे पहोरनो कहेलो छे, ते पछी अभक्ष्य छे. आ बाबत स्फुट करवानुं कारण ए छे के-वरसी तपने पारणे केटलाक अजाण लोको आवो काळातीत रस वापरे छे. तो तेमणे उपयोग राखवा जरुर छे.

समाप्त.

तैयार पुस्तकोनुं सूचीपत्र

शिक्षणना पुस्तको.

नंबर.	नाम.	मूल्य.
१	बाळपोथी–जैन शिक्षणमाळा.	०—१—६
२	पहेली चोपडी–जैन शिक्षणमाळा.	०—२—६
३	बीजी चोपडी सदर	०—३—०
४	त्रीजी चोपडी सदर	०—४—०
५	जैनो वांचनमाळा शास्त्री	०—१—६
६	पंचप्रतिक्रमण मूळ गुजराती	०—९—०
७	,, शास्त्री	०—७—६
८	,, सार्थ गुजराती	१—४—०
९	बे प्रतिक्रमण मूळ गुजराती भावार्थ साथे	०—३—६
१०	,, शास्त्री ,,	०—३—६
११	,, सार्थ गुजराती	०—६—०
१२	सामायक चैत्यवंदनादि सार्थ	०—१—३
१३	समकितना सडसठ बोल तथा अढार पापस्थानकनी सझायो गुजराती	०—१—६
१४	समकितना सडसठ बोल तथा अढार पापस्थानकनी सझायो शास्त्री	०—१—६
१५	जीवविचार सार्थ सावचूरिक	०—५—०
१६	यशोविजयजी कृत चोविशी सार्थ	०—४—०
१७	भाष्यत्रयम सार्थ शास्त्री	०—८—०
१८	,, गुजराती	०—६—०

१९	कर्मग्रंथ सार्थ प्रथमविभाग	०-१०-०
२०	,, द्वितीय विभाग	०-१२-०
२१	जीनगुण पद्यावली	०-५-०
२२	तत्वार्थ सूत्र सरहस्य	०-६-०
२३	पांत्रीस बोल विगेरे	०-३-०

वांचनना पुस्तको.

२४	जैनहितोपदेश भाग २-३	०-१०-०
२५	,, ,, शास्त्री	०-१२-०
२६	जैनहितबोध हिंदी	०-१०-०
२७	प्रश्नोत्तर रत्नचिंतामणी	१-०-०
२८	आत्महितकर आध्यात्मिक वस्तु संग्रह	०-१०-०
२९	श्रावक कल्पतरु	०-२-६
३०	समाधि विचार	०-१-३
३१	कुलक संग्रह	०-१-०
३२	ब्रह्मचर्य	०-४-०
३३	अभक्ष्य अनंतकाय विचार गु.	०-३-०
३४	,, ,, शास्त्री	०-३-६
३५	आत्म जागृति	०-०-९
३६	धर्मोपदेश तत्वज्ञान	०-०-६

प्रत आकारे संस्कृत ग्रंथो.

३७	जीवविचार सटीक	०-४-०
३८	दंडक प्रकरण सटीक	०-२-०